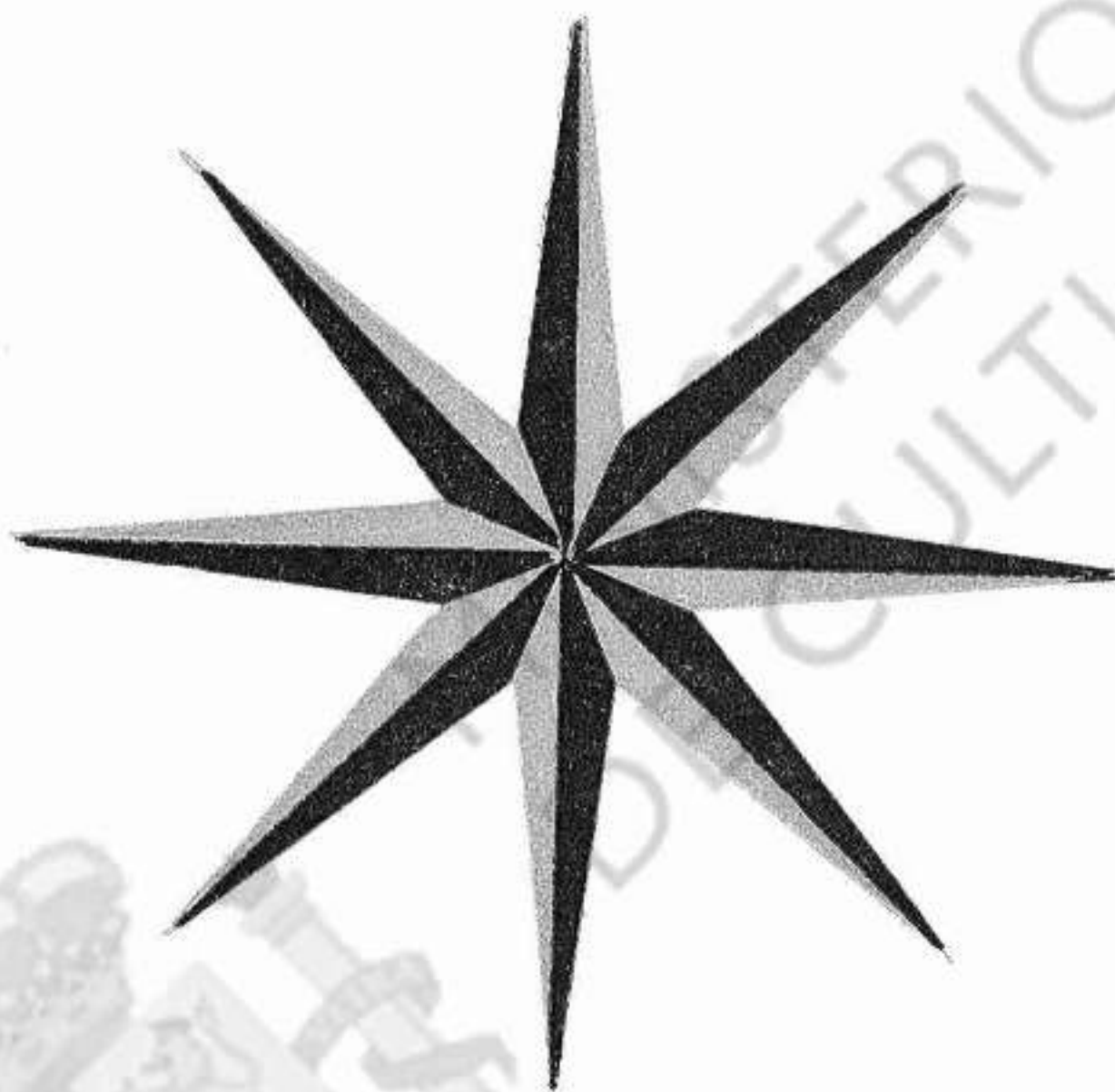

horitzons nous

- ⇒ *Amb la classe obrera a l'ofensiva.*
- ⇒ *La lluita del proletariat per la direcció del moviment nacional.*
- ⇒ *La poesia revolucionaria a Catalunya.*
- ⇒ *Formalisme burgès i teatre popular.*
- ⇒ *El Congrés Mundial pel Desarmament General i per la Pau.*

2

TERCER I QUART TRIMESTRE / 1962

PUBLICACION TRIMESTRAL

Declarada lícita su publicación en lo relativo a la cultura y la educación, según dictamen de la Secretaría de Educación Pública, comunicado en Oficio nº 581, de fecha 22 de agosto de 1962.

s u m a r i

EDITORIAL

Amb la classe obrera a l'ofensiva, 1

EL PENSAMENT I L'ACCIÓ

La lluita del proletariat per la direcció del moviment nacional, *Santiago Carrillo*, 4

Alguns aspectes de la lluita antifranquista a la Universitat de Barcelona, *Jon Albert*, 23

LES LLETRES

La poesia revolucionaria a Catalunya, *P. Roca i Llorens*, 29

Formalisme burgès i teatre popular, *Enric Blanquerna*, 39

LA HISTÒRIA

La pugna entorn dels delmes a les Corts Catalanes del segle XVI, *Ferran Costa*, 4

LES ARTS

El cinema cubà, *Marcel Plans*, 46

HORITZONS DEL MON

En congrés Mundial pel Desarmament General i per la Pau, *Pere Ardiaca*, 4

FULLS OBERTS, 56

"La literatura catalana i el poble", de Joan Triadú, i la crítica d'Albert Prats a "Nous Horitzons", *Ramon Roig*, 59

DOCUMENTS:

Els intel·lectuals catalans i el poble, 61

Crida dels presos polítics catalans, 66

Carta de les dones catalanes a les empresonades de Madrid, 66

Missatge als pobles del Món, del Congrés Mundial pel Desarmament General i per la Pau, 67

Crida de la Delegació espanyola al Congrés Mundial pel Desarmament General i per la Pau, 68

AMB LA CLASSE OBRERA A L'OFENSIVA

UNA SITUACIÓ política nova. Heus aquí com es pot resumir el resultat de les grans lluites que ha portat a terme la classe obrera en els mesos transcorreguts de l'any 1962.

En xifres rodones, uns 500,000 treballadors de 25 províncies han participat en les gran accions d'aquesta primavera. El moviment obrer per unes millors condicions de vida i per exigir les llibertats sindicals i el dret de vaga, començà a Astúries i es va estendre a tot Espanya. A Astúries la lluita durà set setmanes i va acabar quan els miners van posar de genolls el govern, obligan-lo a trencar el bloqueig dels salaris. A Catalunya es pot calcular que uns 50,000 treballadors, d'una o altra forma, prengueren part al moviment.

Era evident que aquesta formidable experiència assimilada per desenes de milers de treballadors havia d'influir en la situació política d'Espanya. Era evident que, després dels dos anys de replegament imposats per les brutals mesures del "pla d'estabilització", la classe obrera havia pres novament l'ofensiva i que ara ja no la deixaria.

Després d'acabades les grans accions d'aquesta primavera, la tensió no sols no havia disminuït, sinó que les forces acumulades pels treballadors, la unitat assolida i l'experiència de les victòries arrencades amb la lluita, feien esperar que haviem entrat en una nova etapa política: una etapa caracteritzada per la lluita ofensiva de la classe obrera.

Efectivament, els darrers mesos han confirmat aquestes previsions. Els conflictes surgeixen per tot arreu. A Astúries, els miners han tornat a la lluita tota la segona quinzena d'agost, l'agitació al camp d'Andalusia ha aconseguit, aquest estiu, salaris que mai no s'havien cobrat; s'ha realitzat una altra gran vaga al port de Málaga i, a Catalunya, el mes de setembre ha presenciat un seguit d'accions entre les quals destaca la vaga dels obrers de la fàbrica "Siemens" de Cornellà, coronada amb manifestacions pels carrers, i, un xoc amb les forces de la policia en el qual els treballadors han mostrat quina és llur combativitat.

El règim franquista sap perfectament la gravetat que per a ell representa aquesta nova situació i intenta maniobrar, per tal de fer-li front, amb un nou canvi de Govern i amb grands esforços per a adoptar una aparença "liberal". Però la dictadura es incapaç d'evolucionar. El nou Govern "liberalitzat" apareix davant de tothom com un govern tan feixista com els anteriors: Estat feixista amb Partit únic; sindicats verticals; negació dels drets de vaga, reunió i associació, i de les llibertats de paraula i de premsa; censura i discriminació contra la llengua, la cultura i els drets nacionals de Catalunya; política econòmica exclusivament al servei de l'oligarquia financera; repressió inhumana contra els treballadors i els demòcrates.

En realitat, no podia ser d'altra manera. En 23 anys de poder, la dictadura ha fet tots els viratges necessaris per a canviar les aparences, però mai no ha variat

el seu caràcter: el poder omnímode de l'oligarquia dels financers i dels terratinents. A la dictadura del General Franco només podran posar-hi fi els pobles d'Espanya mitjançant llur pròpia acció.

En la lluita contra el franquisme, la classe obrera juga un paper d'avantguarda. I quan més es retardi la caiguda del règim, més decisiu serà el paper de la classe obrera en el canvi.

La classe obrera, que és la que més sofreix amb la pervivència del règim franquista, és la que té més motius per a lluitar per les seves reivindicacions econòmiques. Els salaris dels obrers a Espanya, són tres vegades més baixos que a França o a Itàlia i —en canvi— el grau de concentració monopolista i la proporció dels beneficis capitalistes són més alts a Espanya que en aquests països. Però la classe obrera lluita no sols per a millorar les seves condicions de vida, sinó que lluita també per a reivindicacions polítiques —com són el dret de vaga i les llibertats sindicals— sense les quals aquesta lluita no pot ser lliurada amb èxit. I tothom sap que aquestes reivindicacions polítiques de la classe obrera són la negació expressa del franquisme. Imposar el triomf d'aquestes reivindicacions és conquerir la democràcia.

Així és com, lluitant pels seus propis interessos, la classe obrera defensa també els de totes les classes i capes socials lesionades per la política de la dictadura. Per això diem que la classe obrera assumeix el paper d'avantguarda en la lluita de tot el poble per un règim democràtic.

A Catalunya, els estudiants i els intel·lectuals, que ja juguen un paper important en la lluita antifranquista, poden ajudar molt eficaçment a l'organització i mobilització contra el règim, del conjunt de les capes mitges de Catalunya.

Els intel·lectuals catalans que ja han participat de forma destacada en el moviment per l'amnistia, en la denúncia de la repressió i dels mètodes policíacs, en la lluita contra la censura (accions de totes les quals HORIZONS s'ha fet portantreu), el propassat mes de maig signaren un coratjós document de solidaritat amb la lluita dels treballadors i de protesta indignada contra el sistema de desinformació franquista.¹ La xerrameca dels capitosos del règim sobre les noves normes relatives a la informació i els nous criteris d'aplicació de la censura, malgrat tota la seva hipocresia, demostra l'impacte que ha causat l'escrit dels intel·lectuals catalans i el dels intel·lectuals de Madrid, en el propi Govern franquista.

Aquesta constatació ha d'encoratjar els intel·lectuals de Catalunya a persistir en la lluita per la liquidació completa de la censura, per la llibertat d'informació, per la democratització de l'ensenyament, i contra les discriminacions que sofreix la llengua i la cultura catalanes. Ha arribat el moment d'exigir llibertat per a editar diaris, revistes i tota classe de publicacions en llengua catalana. Cal reclamar que es pugui parlar català des de les emissores de ràdio situades a Catalunya. Cal imposar per al català iguals drets que per al castellà en tots els nivells de l'ensenyament, i aconseguir que la Universitat de Barcelona sigui el cor y el cervell de la nostra cultura.

Els estudiants catalans que tan magnífics exemples de llur combativitat han donat els mesos de febrer i maig d'enguany, han de lluitar també per aquests

dos darrers objectius en el quadre general de llur combat per la transformació democràtica de l'ensenyament universitari. Emprant a fons l'experiència adquirida, els estudiants catalans poden fer que la Universitat de Barcelona es converteixi, aquest curs, en un baluard de la lluita del poble contra la dictadura.

Uns i altres —estudiants i intel·lectuals— units amb tots els sectors socials que lluiten contra la dictadura, defensant l'acció fonamental que correspon a la classe obrera, i lluitant per les seves pròpies reivindicacions, han de fer i faran molt per la causa de la democràcia i de la llibertat.

MINISTERIO
DE CULTURA

Santiago Carrillo

LA LLUITA DEL PROLETARIAT PER LA DIRECCIÓ DEL MOVIMENT NACIONAL¹

EL PROBLEMA nacional de Catalunya, Euscadi i Galícia forma part del grup de qüestions la solució definitiva de les quals és decisiva per al desenvolupament democràtic d'Espanya. Dinou anys de violència dictatorial no han esborrat una realitat sòlidament arrelada en la història: el caràcter nacional d'aquest i d'una desfermada propaganda *espanyolista* hom va passant — fins i tot en els medis més reaccionaris — al reconeixement de certes particularitats que els són inherents. Exemple: després d'uns quants lustres de persecució dels "rojo-separatistas" el "Caudillo" presenta la designació ministerial de Gual Villalbí com una concessió a Catalunya. La seva actitud implica un reconeixement, encara que sigui a contracor, de trets peculiars de Catalunya, que l'Estat espanyol pot momentàniament reprimir, però no esborrar. ¿Per què muntar l'escenificació d'un "ministre de Catalunya" si Catalunya no fos altra cosa que una província més de l'Estat? El que succeeix és que en agreujar-se la crisi de la dictadura, paral·lelament amb l'auge dels corrents democràtics, es replantegen de forma inevitable els problemes clau de la democràcia espanyola, entre ells, la qüestió nacional.

No em proposo estudiar la història del desenvolupament nacional de Catalunya, Euscadi i Galícia, llurs particularitats, llurs diferències — encara que siguin temes sumament interessants i necessitin ser estudiats des d'un punt de vista marxista (cosa que alguns camarades han iniciat) com a part de l'estudi de tot el problema nacional a Espanya.

En la meua intervenció només vull abordar algunes de les manifestacions actuals d'aquesta qüestió, alguns dels seus aspectes complexos i contradictoris, tot corrent el risc que l'exposició resulti una mica esquemàtica, mancada d'antecedents i de desenrotllaments més amplis i més complets. Tanmateix, tindrè en compte alguns dels més recents i útils, segons el meu criteri, per a la claredat del plantejament.

Crec que els comunistes no pequem de vanitat en dir que el partit polític que posseeix una comprensió més justa, una teoria i una política més completes sobre la qüestió nacional, és el nostre. La teoria i la pràctica del marxisme-leninisme en relació amb aquesta qüestió desperten àdhuc l'interès dels polítics i crítics burgesos més intel·ligents, que se n'ocupen. Lenin i el Partit Comunista de la Unió Soviètica han dedicat una gran atenció a aquest problema en el terreny teòric i en el terreny pràctic. A la URSS, a Xina i a d'altres països, els comu-

¹ Intervenció de Santiago Carrillo, Secretari General del Partit Comunista d'Espanya, en la sessió plenària del Comité Central del PSU de Catalunya del 1958. L'autor ha revisat i corregit el text per a la seva publicació en aquest número de *Nous Horitzons* [N. de la R.].

nistes han abordat i resolt la qüestió nacional de la manera més progressista i, per tant, més respectuosa per als drets i la personalitat de les nacionalitats.

La solució del problema nacional rau en el reconeixement del dret d'autodeterminació de cada poble. Els comunistes som defensors conseqüents d'aquest principi que implica l'admissió del dret a la separació. Això no vol dir que la posició del Partit hagi de coincidir forçosament amb la que en resulti de l'exercici d'aqueix dret. Però en tot cas la respectaria. Si hi hagués coincidència, la defensaria, la faria seva, i si hi hagués divergència tractaria pacientment de demostrar a les masses que llur posició era errònia. Així, per exemple, vam defensar l'Estatut català i el basc perquè, a més d'haver-los aprovats ambdós pobles en una consulta democràtica, coincidien amb els interessos de la democràcia i de la classe obrera de tot Espanya en el seu conjunt. Per la mateixa raó vam ser respectuosos amb la decisió de Navarra de no adherir-se a l'autonomia basca i ens hem oposat a la política dels nacionalistes burgesos bascos que pretenien —i pretenen— l'assimilació d'aqueixa província malgrat l'oposició que ella mateixa ha manifestat. En l'esdevenidor, l'estatut polític de Navarra no pot ser decidit arbitràriament ni pel govern central ni pel govern basc. Són els mateixos navarresos els qui ho hauran de decidir lliurement, i llur decisió haurà de ser acceptada, en definitiva, per uns i altres.

El principi de l'autodeterminació és, per a nosaltres, el punt de partida de la solució dels problemes nacionals a Espanya. Tanmateix, no és suficient tenir una posició de principi clara, ni tan sols basta amb atènyer-nos rígidament a l'aplicació d'aquest principi en la forma que va tenir lloc fa vint anys. No podem ignorar l'evolució d'una sèrie de problemes en aquest període de temps; si això és veritat per al problema agrari, si ho és per als termes com es planteja la qüestió del restabliment de la democràcia, ho és també per al problema nacional.

El problema nacional no ha de tractar-se en abstracte, no pot separar-se de les condicions del país concret on es planteja, ni de les característiques de l'època.

Al mateix temps, el problema nacional no pot enfocar-se independentment dels interessos de la lluita de classe del proletariat; cal subordinar el seu plantejament als interessos d'aqueixa lluita.

ELS OBJECTIUS DE LA GRAN BURGESIA A TRAVÉS DEL MOVIMENT NACIONAL

La qüestió nacional, fins ben entrada la República, va estar gairebé exclusivament en mans de la burgesia. El moviment anarco-sindicalista va tenir sempre una actitud negativa davant el problema nacional; no comprenia la significació d'aquesta qüestió per a la transformació democràtica d'Espanya, per les mateixes raons que ignorava els problemes fonamentals de la Revolució democràtica, tantant-se en la propaganda de vagues i utòpiques fórmules anarquistes, i en l'acció sindicalista. Per la seva banda, el Partit Socialista desconeixia el marxisme-leninisme i les seves solucions al problema nacional, la qual cosa el portava a considerar aquest problema des d'un punt de vista estret, exclusivament com una reivindicació burgesa. Per aquesta raó, els socialistes, en els temps passats, portaven el concepte de la lluita de classe contra la burgesia nacionalista i el principi de la unitat de classe dels proletaris de tot Espanya fins el punt d'ignorar l'opressió de les castes semifeudals que detentaven el poder central sobre les nacionalitats, i en conseqüència, objectivament fins a sostenir aquesta opressió; a no comprendre el suport que podia representar el moviment nacional per a la lluita per la transformació democràtica del país, transformació en la qual el proletariat espanyol sencer estava altament interessat. Posteriorment, en la República, l'evolució dels socialistes sobre la qüestió nacional mai no va superar el punt de vista del republicanisme burgès, mai no va arribar a ser —tampoc en altres qüestions fonamentals— una posició marxista.

D'altra banda, el Partit Comunista fou fins 1932 un grup reduït, amb poca influència en la vida social i política. Tampoc no va poder imprimir el seu segell al moviment nacional.

Aquests factors foren la causa que el problema nacional es presentés en la vida política espanyola a finals del segle passat i en els dos primers decenis del segle XX, essencialment com una lluita pel poder entre dues classes explotadores: la poderosa burgesia catalana i basca, que es trobava en situació d'inferioritat per a la seva expansió en l'estret marc de l'Estat semifeudal centralista, i la reaccionària aristocràcia terratinent castellana, monopolitzadora del poder polític, la burocràcia estatal de la qual defensava aferrissadament els privilegis polítics i socials de la classe que representava, agitant la seductora bandera de la "unitat nacional" per emmascarar una realitat molt menys seductora.

En aquell període la situació era, en línies generals, la següent: el poder de l'Estat es trobava principalment en mans de l'aristocràcia terratinent centralista assentada encara sobre el latifundi feudal, per més que ja iniciada en les especulacions financeres. Aquesta oligarquia agrària era una llosa de plom sobre les espatlles del país: un enorme obstacle al seu desenrotllament econòmic. Per a exercir la seva dominació, l'aristocràcia terratinent havia dreçat un exèrcit de casta i una burocràcia centralista parasitària. La seva política en relació amb les nacionalitats consistia en l'avassallament, l'assimilació violenta, recolzant en els elements reaccionaris de la burgesia de les nacionalitats.

Catalunya atreia l'hostilitat dels terratinents feudals per dues raons: per la seva burgesia puixant, la qual entrava en conflicte amb els interessos i la dominació latifundistes, i pel seu proletariat que portava una gran energia revolucionària. En iniciar-se el segle XX, a Catalunya i al país basc existia un capitalisme modern que necessitava expansió, mercats, i ensopegava amb el vell Estat semifeudal, anquilosat i anacrònic, governat per una classe que, als països moderns, ja havia estat derrotada i relegada al museu històric.

Durant aqueixos anys, el moviment nacional més fort es desenvolupà a Catalunya. Al capdavant es col·locà la gran burgesia, personificada particularment per la Lliga, a la qual sostenien diverses organitzacions econòmiques burgeses. El proletariat català, molt influït per l'anarquisme i pel republicanisme burgès, mancava d'un partit marxista capaç d'encapçalar el moviment nacional i d'arren-car-lo de la influència burgesa. Al seu torn el caràcter burgès que la Lliga imprimia al moviment nacional suscitava la desconfiança d'una part considerable del proletariat català (que, en general, per instint de classe, el combatia, encara que no sempre des de posicions justes). El moviment nacional de Catalunya apareixia, doncs, identificat amb els interessos de la gran burgesia d'aquesta nacionalitat, la qual cosa constituïa també una dificultat per tal de trobar comprensió i simpatia entre les masses avançades d'Espanya; àdhuc malgrat les coincidències que podien sorgir entre l'un y les altres front a l'Estat monàrquic feudal, car la lluita de la gran burgesia catalana contra l'aristocràcia terratinent castellana era objectivament progressiva. Aquesta característica fou aprofitada, no sense certa habilitat, pels representants de la retrògrada noblesa dominant per tal de maniobrar certes capes populars contra el moviment nacional català.

Les crítiques de la gran burgesia catalana contra la classe que detentava el poder de l'Estat centralista i contra la naturalesa d'aquest Estat podien ser subscrites, en gran part, per qualsevol demòcrata. Però a través d'aqueixes crítiques i de les reivindicacions dels qui aleshores dirigien el moviment nacional, el que apareixia clarament era el disseny de la burgesia catalana d'aconseguir mercats. En la qüestió nacional, la burgesia tracta de treure's del damunt les trabes que impedeixen el seu desenvolupament com a classe, de conquerir posicions polítiques per tal d'ampliar i conquistar nous mercats. Darrera de la demagògia na-

cionalista de la burgesia hi ha essencialment aquest objectiu. Si hom examina les posicions i documents de la Lliga en aqueixos anys, la cosa és transparent, indubtable. En un manifest publicat l'any 1903 es llegeix:

“L'actitud de la Lliga ha estat dictada per la convicció que té el deure, i del compliment del qual no pot ni deu sostreure's, de fer sentir el disgust de l'opinió veritable front a la inconsciència amb què l'Estat espanyol perdura en els seus vicis i rutines seculars; front a la impotència política d'aquest Estat, demostrada anys endarrera, en una de les pàgines de la seva Història, història d'imprevisions i desastres; front a la seva esterilitat com agent de civilització, proclamada amb eloqüència evident per inacabables extensions de terres ermes, estèrils, que no saben produir el blat que cal importar de l'estranger; per una moneda despreciada, per comunicacions bàrbares i incompletes; per una Administració inapta i corrompuda; per una indústria pobra i endarrerida *com el mercat que l'alimenta, sense expansió internacional i sense colònies*.”

“Cal recordar que Catalunya, des del dia següent de la unió de les Corones d'Aragó i de Castella, és víctima de la influència i dominació pertorbadora de la raça políticament dominant d'Espanya; *tancant-li el comerç d'Amèrica*, fou arruïnat el seu comerç i el seu poder naval, que havia de ser el del nou *Estat*; li fou prohibida la seva llengua, li foren arrebastades les seves llibertats municipals, li fou desfigurat el seu dret, es va influir en els seus costums, i així encerclats el seu treball i la seva cultura, la força política la condemna a viure dintre del cercle raquític i pobre de l'organització de l'Estat espanyol, on no troba aire lliure i sa per a *l'expansió del seu geni i el vigor dels seus avenços*”.

En un document estructurat a base de preguntes i respostes, publicat el 1894, amb el títol de “Compendi”, Prat de la Riba, l'ideòleg de la Lliga, explicava que amb el sistema regionalista la indústria i el comerç catalans *no perdrien els mercats que ja posseïen a Espanya “i en canvi els nostres productors, afavorits per la nova política, podrien conquistar, a més del mercat espanyol, d'altres nous i més importants mercats”*.

A través del moviment nacional la burgesia catalana va intentar llavors organitzar la producció mercantil, ampliar i assegurar els seus mercats, obtenir privilegis per a la seva pròpia expansió imperialista. Cal remarcar que un dels principals retrets de la Lliga a l'Estat burocràtic semifeudal és precisament el mancar de colònies que proporcionin un mercat més ampli, sense que la contradicció entre la demanda de llibertats nacionals i la idea d'oprimir altres pobles, embarassi ni un sol moment els homes polítics de la gran burgesia catalana. Mai no van dissimular l'objectiu d'obtenir nous mercats. En llur manifest sobre la guerra amb els Estats Units, la burgesia catalana es pregunta:

“...¿de què serveix que els productors catalans creïn una indústria poderosa, orgull de la nostra raça; que l'agricultor, a força de treball i d'energia, aconseguixi treure pa de les pedres; que els nostres establiments de crèdit siguin exemple de seny i bona administració, si una política interior i exterior, que menysté el càlcul i la previsió... posa en perill de mort aquestes creacions del geni català?”

En intervenir en un gran debat promogut a la Cambra de Diputats el mes de juny del 1916, sobre la qüestió catalana, Cambó manifestava una vegada més la preocupació essencial de la burgesia catalana:

“¡Ah senyors diputats, si a Espanya, a tot Espanya, per sobre de tots els patriotismes de regió i de nacionalitat, existís un ideal col·lectiu; si a Espanya penséssim en Orient, i tinguéssim un ideal d'expansió econòmica... amb quina facilitat es resoldria el plet català!”

¿Què significaven, en substància, aquestes paraules de Cambó? Doncs que tenint mercats, possibilitats d'expansió, la burgesia catalana estaria disposada a deixar de cantó les reivindicacions de caràcter nacional. La burgesia a través de la qüestió nacional lluita contra els privilegis de l'Estat opressor, i per privilegis per a ella mateixa, no importa a costa de qui, àdhuc a costa d'abjurar de la lluita nacional i d'arribar a un compromís amb els opressors.

Si la burgesia catalana hagués tingut aleshores una posició més conseqüent hauria pogut jugar un gran paper en la solució del problema nacional i en la transformació democràtica de l'Estat espanyol. Però tot el *nacionalisme* i l'ardor *patriòtic* de la Lliga es refredaven quan el proletariat català o el de la resta d'Espanya, malgrat la seva feblesa política, es movia. En el fons, tot el joc polític de la Lliga consistia a aconseguir un compromís, el més avantatjós possible, amb l'oligarquia terratinent que li obris les avingudes del poder, i li permetés d'emprar-lo en benefici dels seus interessos de classe. Aquest propòsit es transparentava amb indubtable claredat en les lamentacions de Cambó a les Corts, durant el debat damunt citat:

“Els regionalistes catalans som un cas únic en la flora política espanyola, potser en la flora política d'Europa; ens passem la vida combatent els governs i fent oposició als governs; però jo he de dir-vos, senyors diputats, i permeteu-me que en aquest moment de sinceritat no tingui la hipocresia de la modèstia, que *nosaltres som un grup d'homes de govern, que hem nascut per a governar, que ens hem preparat per a governar, que ... hem demostrat aptituds per a governar i tanmateix, senyors diputats, estem condemnats a ser constantment homes d'oposició*”.

En el fons, per a la gran burgesia catalana, el moviment nacional era una mena de trampolí des del qual es proposava saltar al Poder de l'Estat, per assegurar una política que desenvolupés els seus mercats interiors i exteriors; una política, en definitiva, no nacional sinó imperialista.

Altres ideòlegs de la burgesia catalana han expressat aquesta tendència imperialista en la concepció de la “gran Catalunya”, que tenia el propòsit d'anexió de tot el Llevant hispànic, les Balears i àdhuc part del territori francès.

LA TRAÏCIO DE LA GRAN BURGESIA AL MOVIMENT NACIONAL

La Lliga culmina la seva trajectòria amb una traïció al moviment nacional de Catalunya i a les forces democràtiques espanyoles, o, per a ser més justos, amb diverses i successives traïcions. La por a la classe obrera i a les masses treballadores, la temença de l'apertura d'un període revolucionari a Espanya, decideix la seva política de compromís i capitulació davant l'oligarquia terratinent castellana que detenta el Poder de l'Estat.

A l'estiu del 1909, es produeix a l'Àfrica la catàstrofe del Barranco del Lobo, en la qual la responsabilitat de la política aventurera, de *prestigi*, de la Monarquia semifeudal i centralista era inequívoca. En embarcar al port de Barcelona tropes destinades a l'escorxador d'Àfrica, la classe obrera de la ciutat es declara en vaga de protesta. Durant alguns dies —la “Setmana Tràgica”— lluita valerosament contra les forces del govern per tal que cessi la sagnia estèril i criminal

d'Àfrica. ¡Excel·lent ocasió per a la Lliga per a pronunciar-se contra els terratinents opressors que governen a Madrid i contra els aspectes més escandalosos de la política imperialista del Poder central, de la qual Catalunya també n'és víctima!

Però no, la Lliga sols troba motius per a condemnar, en un manifest repugnant, la classe obrera, les "turbes exaltades" i la "destructora direcció dels seus inspiradors"; per a condemnar les "violències contra les propietats", i defensar els responsables de la catàstrofe d'Àfrica que, segons la Lliga, "lluiten heroicament per sostenir en una campanya exterior la dignitat i l'esdevenidor d'Espanya". Es particularment indigne el "mea culpa" de la Lliga, penedint-se d'haver contribuït a crear a Catalunya "una saturació de radicalismes protestataris" i atribuïnt-ho tot a la seva exclusió de les funcions del Govern Central. Es a dir, implorant la seva participació en el Govern, disposada a defensar la "continuïtat de la vida social, el respecte al passat" i "la cohesió de tots els elements substancials de l'actual societat".

A més d'aquest, d'altres fets flagrants confirmen la traïció de la Lliga. Per a no estendre'm excessivament, només en recordaré un de fonamental en l'evolució del país i també en l'evolució del "nacionalisme" de la gran burgesia catalana, que determina el seu pas definitiu al camp de l'oligarquia terratinent.

En 1917, l'onada revolucionària que ha començat amb la caiguda del tsarisme a Rússia arriba a Espanya, on les contradiccions socials i polítiques han assolit un punt crític. En aqueix moment la crisi de l'Estat monàrquic, semifeudal i centralista opressor està en el seu apogeu. La classe obrera, organitzada en el PSOE, la UGT i la CNT ha aconseguit de concertar la seva unitat d'acció contra la carestia de la vida i el règim polític imperant; malgrat que encara no té un Partit Comunista capaç d'assegurar-li una direcció política revolucionària, es prepara per a grans lluites, plena de combativitat. Les classes mitjanes estan profundament descontentes. L'Exèrcit veu sorgir dintre d'ell mateix les anomenades juntes de defensa que, en llur origen, tenen un caràcter protestatari; és a dir, el principal puntal d'aquell Estat es troba minat per poderosos corrents inconformistes. Coincidint amb això, a Catalunya hi ha un auge del moviment nacional. Es a dir: es crea a Espanya una situació objectiva revolucionària, que si aleshores hagués existit un veritable Partit revolucionari del proletariat, un partit marxista-leninista, hauria pogut determinar grans canvis històrics democràtics al país.

Les diverses forces d'oposició, inclosa la Lliga, inicien una acció política comuna, de la qual n'és expressió una mena d'ultimàtum al Govern monàrquic presidit per Dato, que es resumeix en aquests punts:

"1. Demanar al Govern la immediata reunió de les Corts perquè en funcions de Constituents, del·liberin i resolguin sobre l'organització de l'Estat i l'autonomia dels municipis, i donin solució immediata al problema militar i als que les circumstàncies actuals plantegin amb apremi inajornable per a la vida econòmica d'Espanya.

"2. Comunicar l'anterior acord al Govern, i cas de no obtenir la immediata convocatòria de les Corts, invita tots els senadors i diputats espanyols perquè concorrin a una assemblea extraoficial en la qual hom del·liberi sobre els extrems consignats en l'acord anterior, la primera reunió de la qual tindrà lloc en aquesta ciutat el dia 19 del corrent."

La resposta negativa del Govern, donà origen a l'anomenada Assemblea de parlamentaris, que va tenir lloc el 19 de juliol del 1917 a Barcelona, amb assistència de 77 diputats i senadors. Aquesta assemblea hauria pogut transformar-

se en cap del moviment democràtic, fent de Catalunya la base d'aquest moviment. Però entre d'altres factors —un dels quals cal subratllar: la feblesa política del proletariat—, la traïció de la Lliga, esporuguida per la classe obrera, va frustrar aquesta possibilitat. Els treballadors van anar sols a la lluita, l'agost del 1917, amb una direcció feble i vacil·lant; malgrat el devesall d'heroisme que realitzaren, el moviment va acabar amb una desfeta momentània.

En aquesta conjuntura la Lliga realitzà un viratge decisiu. Encara estaven calents els cadàvers de les víctimes de la repressió i plenes d'obriers les presons, quan la gran burgesia catalana saltà de l'assemblea de parlamentaris al Govern de Madrid, en el qual entraren com a ministres, Joan Ventosa, a la cartera d'Hisenda, i Felip Rodés, a la d'Instrucció pública. Després, Cambó mateix fou nomenat Ministre de Foment i Ventosa va rebre la cartera de Proveïments.

Així la gran burgesia catalana va aconseguir els seus propòsits: jugar un paper en la direcció de l'Estat. El moviment nacional català i el moviment democràtic de les masses populars espanyoles, que li van servir de trampolí, foren traïts per ella. La Lliga s'acontentava amb petites concessions regionalistes de pura fórmula —com la Mancomunitat—. Però en el fons, va aconseguir posicions més importants, privilegis econòmics més seriosos, per a la classe que representava.

A partir d'aquest moment, aqueixa classe es confondrà, cada cop més, políticament i fins i tot socialment, amb l'oligarquia terratinent i estarà disposada, en tot moment, a sortir en defensa d'aqueix Estat *imprevisor*, plé de *vicis i rutines seculars*, amb una història de *desastres, estèril, inapte i corromput*.

Tal va ser el seu comportament quan, per a salvar el dit Estat, va animar i sostenir el cop de Primo de Rivera, que accentuaria la política d'assimilació violenta de Catalunya.

Igual propòsit la va conduir a designar Joan Ventosa per a formar part del Govern Aznar, en un darrer i desesperat intent de salvar la Monarquia, irremissiblement condemnada.

Per les mateixes causes participà posteriorment a la sublevació franquista i ha enviat recentemnt com a Ministre, per tal de reforçar la dictadura del "caudillo", el seu representant Gual Villalbí.

LES CAUSES I LES CONSEQÜÈNCIES DEL COMPROMÍS ENTRE LA GRAN BURGESIA I LES CLASSES SEMIFEUDALS REACCIONÀRIES

En el debat que hi va haver el mes de juny del 1907 a la Cambra de diputats entorn de la qüestió catalana, Canalejas, el vell polític liberal de la Monarquia, va saber tocar els representants de la Lliga en el punt sensible:

"... Si algun dia... —els deia— arribàveu a persuadir-nos que cal constituir la regió catalana *¿què seria de l'element propietari català?* ¿Quina força tindrien els industrials de Catalunya per a *canalitzar* les aspiracions del proletariat obrer? Jo crec que s'aniria a una gran lluita. ¿I sabeu si teniu el *Poder* i l'*organització vital* necessaris per a *resistir* aqueixes lluites del treball, aqueixes grans convulsions socials, en les quals tota la força, tot el vigor del Poder de l'Estat *semblen insuficients?*".

En essència Canalejas venia a dir als grans burgesos catalans: "¿Podríeu prescindir del nostre Estat, de la nostra Guàrdia Civil i del nostre exèrcit per a passar per l'adreçador la vostra classe obrera?"

Canalejas afegia veladament un altre concepte que pot resumir-se en aquestes paraules: "¿Trobaríeu a d'altres llocs el mercat que Espanya us ofereix, el proteccionisme aranzelari que us assegura?"

En capítular davant dels terratinents castellans i llur Estat semifeudal i burocràtic, la gran burgesia catalana seguia idèntica conducta que la seva homòloga basca i, en general, que tota la capa superior de la burgesia dels diversos pobles d'Espanya.

En realitat, el centre de la lluita no residia en la qüestió nacional catalana, ni molt menys aleshores, en la basca; ambdues qüestions eren només —encara que importants— una part de l'assumpte. El gran problema era la qüestió del caràcter de l'Estat, de la classe que ocuparia el Poder polític. La burgesia dels diversos pobles d'Espanya, com a classe, aspirava a ocupar el Poder de l'Estat, per a emprar-lo en benefici propi, en front de la classe dels terratinents, arrelada especialment a les zones interiors d'Espanya, de les quals Castella apareixia històricament com a cap. La classe dels terratinents, amb totes les seves característiques feudals, ocupant del Poder, representava un obstacle per al desenvolupament capitalista de Catalunya, Euscadi, i, en general, de tota Espanya.

Per tant, no sols l'interès de les nacionalitats oprimides, sinó el de tota Espanya, reclamava la liquidació de l'Estat monàrquic semifeudal, que dissimulava el seu caràcter autocràtic sota d'un liberalisme formal, basat en el caciquisme i la corrupció del sufragi.

Aquesta tasca històrica —la liquidació d'aqueix Estat— encara no havia estat realitzada per la burgesia a finals del segle XIX. Mentre França, Anglaterra i altres països ja la van resoldre en el segle XVIII amb la realització de llurs revolucions burgeses, Espanya entrà al segle XX amb una organització social retardada de més de cent anys. Les classes reaccionàries, portadores del sistema feudal de producció, acaparaven el Poder estatal i l'empraven per tal de mantenir llurs privilegis i impedir el desenvolupament econòmic, polític i cultural del país. En el període històric corresponent, la burgesia no aconseguí ser la classe dirigent, no arribà a fondre i identificar els seus interessos amb els de la nació, tot desplaçant el feudalisme. Si ho hagués assolit, els termes del problema nacional a Espanya probablement haurien canviat, i aqueix problema no hauria arribat a prendre les característiques que després va adquirir.

En front de les classes semifeudals reaccionàries la lluita de la burgesia no podia ser una lluita conseqüent a finals del segle XIX, ni en el segle XX, quan ja el proletariat representava una força social i política molt important. Si la seva impotència, la seva esterilitat, la seva limitació —degudes a factors històrics que no és del cas d'analitzar aquí—, impediren a la burgesia triomfar quan era el temps oportú, ara quan ja no ho era, la revolució hauria fugit del seu control i hauria estat el principi d'una transformació social més profunda.

Aquesta fou la causa per la qual la burgesia catalana, en un moment decisiu com ho fou l'any 1917, en què s'acumulaven les circumstàncies propícies per a destruir el feudalisme centralista, girà cua i escollí un altre camí que va considerar més segur per als seus privilegis de classe, que el que li oferia la Revolució democràtica.

El camí escollit fou el de l'entesa amb l'oligarquia terratinent que, per la seva banda, també estava disposada a fer concessions. Començava a transformar-se en una classe semifeudal, semicapitalista; a trobar gust a les especulacions financeres, a la combinació de l'usdefruit de la renda agrària amb certes activitats capitalistes. Es trobava disposada a donar facilitats a la gran burgesia catalana i basca per a l'explotació del mercat espanyol. Car, malgrat les seves reduïdes proporcions, tenia l'avantatge d'estar gairebé net de competidors nacionals, donat l'endarreriment econòmic de les zones de l'interior, i podia tancar les seves portes a la competència estrangera —com, efectivament, ho va fer— amb una rígida política aranzelària.

Les bases de l'acord establert entre l'oligarquia terratinent i la gran burgesia

catalana i basca podrien concretar-se, una mica esquemàticament, en els termes següents:

L'oligarquia terratinent conservava a les seves mans el Poder de l'Estat —que no estava disposada a deixar—, amb la qual cosa vetllaria no sols per la integritat del latifundi sinó també pels interessos d'aqueixes burgesies enfront del creixent moviment de lluita dels obrers; àdhuc donaria un cert dret de control sobre el Poder als representants de la gran burgesia catalana i basca.

A canvi, les burgesies catalana i basca estendrien llur domini sobre el mercat espanyol, sense competidors importants; rebrien favors de la guàrdia civil, de l'Exèrcit i dels funcionaris oficials per a mantenir lligat de mans el proletariat.

Aquest compromís reaccionari significava una traïció al moviment nacional, car la gran burgesia catalana sacrificava les llibertats i la cultura nacional, als seus egoistes privilegis de classe. En el seu conjunt anava dirigit contra totes les forces progressistes i democràtiques de la societat espanyola que lluitaven per un Estat modern.

Les seves funestes conseqüències pesen encara avui sobre el nostre país. Encara que el compromís entre aqueixes classes no pot ser concebut com un idil·li sense núvols, encara que, certament, hi ha hagut contradiccions —de vegades importants i agudes— com no podia deixar de passar entre llops, llur entesa ha pesat com una llosa de plom sobre el desenvolupament polític i econòmic posterior d'Espanya.

En el terreny polític, aquest compromís salvà la Monarquia l'any 1917, enfonsà més endavant la República democràtica, obrí pas a la guerra civil del 36-39 i a la consegüent intervenció feixista estrangera, i ens ha portat un règim feixista que ja dura fa prop de vint anys.

En el terreny econòmic aquest compromís ha frenat el desenvolupament modern d'Espanya; ha fet perdurar l'endarreriment econòmic de les zones de l'interior, mantenint el règim semifeudal, sense desenvolupar extraordinàriament, en canvi, la perifèria.

Es a dir: ha estat una veritable catàstrofe per a Espanya.

Aquest compromís ha vingut a fer més complexos i contradictoris els termes del problema nacional a Espanya. Perquè, a conseqüència d'aqueix compromís, les nacionalitats perifèriques veuen reprimida i aixafada llur personalitat, perseguides llurs llibertats i llur cultura per una coalició que inclou, juntament amb els terratinents castellans, llur gran burgesia, coalició que sota la dictadura franquista s'ha fusionat fins a formar una sola oligarquia: l'oligarquia monopolista.

Mentre que, d'altra banda, *Castella i els altres pobles d'Espanya sofreixen l'explotació imperialista de la gran burgesia catalana i basca, que dobla l'explotació de llurs propis terratinents.*

Aquests factors complexos i contradictoris del problema nacional mostren la base objectiva, d'una banda, per l'enemistat de les masses catalanes, impedides de disfrutar de llurs llibertats i desenvolupar llur cultura, contra el centralisme castellà; d'altra banda, per l'"anticatalanisme" o l'"antibasquisme" d'àmplies masses de la pagesia de l'interior, que en llurs relacions econòmiques, a través del mercat, xoquen directament amb la gran burgesia catalana i basca, i a les quals resulta un consol molt reduït de poder parlar i escriure —quan en saben— en llur llengua, o cantar llurs cançons, per a la qual cosa gairebé mai no tenen ni temps ni humor.

Aquest segon aspecte de la qüestió, que potser no ha estat prou estudiat, dona la clau per a comprendre per què la reacció, en la seva agitació contra l'Estatut català, per exemple, aconseguia mobilitzar contra els Partits democràtics espanyols i contra la República, masses enormes de camperols que es congregaven

a les places de braus castellanes i aragoneses per aplaudir els oradors reaccionaris, confonent llurs arengues demagògiques contra Catalunya i la República amb la defensa de llurs interessos econòmics.

Es evident que en l'esdevenidor una justa política en la qüestió nacional hauria de tenir més en compte cadascun dels diversos i complexos aspectes del seu plantejament.

EL DESENVOLUPAMENT DE LA QÜESTIÓ NACIONAL EN EL PERIODE REPUBLICÀ

L'adveniment de la República representà una desfeta per a les forces polítiques de l'oligarquia terratinent i de la gran burgesia. Dintre de la democràcia burgesa la qüestió nacional va rebre, per fi, una solució d'acord amb el caràcter d'aquella situació, en ser aprovats els Estatuts català i basc. Aquesta vegada, a Catalunya, qui prenia la direcció del moviment nacional era la burgesia mitja, de tendències democràtiques, rival de la Lliga.

En canvi, a Euscadi el caràcter de la direcció del moviment nacional era més dubtós. El Partit Nacionalista Basc no podria ser definit, com l'Esquerra Republicana de Catalunya, és a dir com un partit de la burgesia mitja i de tendències democràtiques. Es cert que gaudia d'una ampla audiència entre les masses populars, conseqüència d'haver gairebé monopolitzat la representació de la causa nacional basca per culpa de la limitació centralista del PSOE i de l'insuficient desenvolupament del Partit Comunista. Però l'entroncament de la direcció del Partit Nacionalista Basc amb la gran burgesia i l'alt clericat és cosa prou coneguda i que determina la situació d'aquest partit en aquell moment. D'altra banda, hom no coneix en la política de la República cap altre partit de funcionament més antidemocràtic —exceptuat, potser, Acció Popular— amb trets més totalitaris en la seva organització, que el Partit Nacionalista Basc. Ningú no podria dir quan s'ha reunit un Congrés d'aquest Partit, ni en quina assemblea han estat elegits els seus dirigents, ni davant de qui reten comptes de llur gestió. En esclatar la guerra, en 1936, el PNB —que no participava al Front Popular— a conseqüència de la pressió de masses i després de no poques vacil·lacions d'una part dels seus dirigents, es va unir a la causa de la República. I encara que en aqueix període es van desenvolupar al seu interior corrents més democràtics, els dirigents sempre tractaren de no trencar enterament amb la gran burgesia i amb les jerarquies de l'Església.

Si la direcció de la República hagués estat en mans més fermes i conseqüents durant el primer bienni, la concessió dels drets nacionals a Euscadi i Galícia no hauria estat regatejada com ho va ser. I si juntament amb la qüestió nacional, hom hagués abordat la solució d'altres problemes no menys decisius per a l'efectiva transformació democràtica del país, hauria estat liquidada la base material de l'oligarquia terratinent, mitjançant una àmplia i completa reforma agrària, per exemple. Aquesta reforma hauria ampliat extraordinàriament el mercat interior, en proporcionar noves sortides a la producció industrial catalana, basca i d'altres llocs del país, en facilitar la seva extensió econòmica, i hauria intensificat la producció agrària, alliberada, per fi, de traves feudals.

A la vegada hauria pogut abordar-se un altre aspecte: el del desenvolupament industrial de les zones interiors d'Espanya, desenvolupament que lògicament hauria d'haver estat realitzat, en part, a costa de l'expropiació de la noblesa terratinent, i, en part, a costa dels beneficis de la gran burgesia catalana i basca, i en general de la gran burgesia espanyola; és a dir, rescatant una part dels beneficis aconseguits per aqueixa capa de la burgesia amb l'explotació, a través del mercat, dels camperols castellans i de l'interior.

Però la burgesia mitja i els seus aliats socialistes vacil·laven davant la pressió

de l'aristocràcia terratinent i de la gran burgesia, d'una banda, i la del proletariat i del moviment camperol, de l'altra. Llurs vacil·lacions deixaren lliure el camí a la sublevació i al feixisme, que ofegaren en sang la democràcia i les llibertats nacionals.

En el període de la guerra contra el feixisme es crearen relacions completament noves entre les nacionalitats que havien estat anteriorament oprimides —particularment, Catalunya, car Galícia va caure des del principi en mans dels sublevats i Euscadi, pocs mesos després— i la resta del pobles d'Espanya a la zona republicana. Contra el feixisme, en defensa de la democràcia, s'assolí una unitat anteriorment desconeguda. L'eix principal d'aquesta unitat ja era la classe obrera de Catalunya —que amb la creció del PSUC havia fet un gran pas endavant— i la classe obrera dels altres pobles d'Espanya, més les masses del camp. La desaparició de l'opressió nacional i la sang vessada en comú defensant Madrid i Catalunya, creà els fonaments d'una nova germanor entre els pobles de Catalunya i de la resta d'Espanya.

En aquest període, els motius fonamentals de fricció —es a dir, l'opressió nacional de Catalunya i la doble explotació del camp castellà pels terratinents indígenes i per la gran burgesia catalana— van desaparèixer.

Els pobles aprengueren que aquests resultats podien aconseguir-se amb la lluita comuna, que la causa nacional catalana —com la basca i la gallega— estan indissolublement lligades a la causa de la transformació democràtica de l'Estat espanyol; que existeix una profunda comunitat d'interessos entre els pobles d'Espanya.

La lluita en comú, malgrat acabar amb la derrota transitòria, va posar les bases per al renaixement d'un estat democràtic a Espanya, més unit i fort que mai no ho va ser, fonamentat en la comunitat d'interessos i en el respecte a la diversitat nacional, al dret d'autodeterminació dels pobles.

LA RELACIÓ ENTRE EL PROBLEMA NACIONAL I LA LLUITA CONTRA L'OLIGARQUIA MONOPOLISTA

Com no podia deixar de ser, l'evolució de la qüestió nacional en els darrers vint anys ha estat influïda pels canvis polítics i socials que han tingut lloc al nostre país. La seva solució està lligada a les tasques de classe del proletariat en aquesta etapa, a la lluita de les forces progressistes de tots els pobles d'Espanya.

Un dels fenòmens fonamentals d'avui és que sota la dictadura del general Franco el capital monopolista ha experimentat un enorme desenvolupament. Sis grans bancs —l'Hispano-Americà, el Central, l'Espanyol de Crèdit, el de Bilbao, el de Biscaia i l'Urquijo— acumulen per ells mateixos, o a través d'altres grups bancaris que controlen:

El 76,40% de tot el capital bancari existent a Espanya.

El 94,84% de totes les reserves.

El 87,10% de tot l'actiu.

El 89,54% de tots els comptes corrents.

El 83,61% de tots els crèdits atorgats.

El 93,07% de tots els valors.

El 94,01% de totes les lletres de canvi descomptades. (Dades de l'any 1955).

Aquests sis Bancs controlen igualment la Banca oficial, que utilitzen per a regentar les finances públiques en llur profit; controlen la major part de la indústria i del comerç del país i estan estenent llur dominació a l'agricultura espanyola. En aquest sentit cal destacar el paper que l'oligarquia monopolista juga en el desenvolupament capitalista, a la manera "prussiana", del camp.

L'oligarquia monopolista, en una gran mesura, és el producte de la fusió de la noblesa terratinent de Castella amb la gran burgesia de les nacionalitats d'Euscadi i de Catalunya. És l'últim resultat en el terreny econòmic, del compromís polític entre aquestes classes, realitzat a costa de la democràcia espanyola i de les llibertats nacionals.

El paper principal dintre d'aquesta oligarquia el juga la gran burgesia basca, que predomina en cinc dels sis grans bancs. Comparteixen la ganga amb ella, encara que en un lloc secundari, la gran burgesia catalana i la noblesa terratinent, més alguns sobrevinguts franquistes.

Per la qual cosa resulta que l'Estat feixista del general Franco, centralista i opressor, perseguidor de la cultura i de les llibertats basques i catalanes, és l'instrument, el gendarme dels privilegis dels grans senyors bascs, catalans i castellans. Els Urquijo, Gárnica, Aledo, Arteche, Chavarri, Larreaga, Irujo, Murua, etc. i els Arnús, Güell, Marsans, Ramonet, Caralt, Mateu, Escales, Valls, Ventosa i Bertrand —molts d'ells elevats pel rei i fins i tot per Franco a la categoria de nobles, per a no desentonar— s'entenen d'allò més bé amb els ducs de l'Infantado, Alburquerque i Alcalá; els comtes de Limpías, de San Luis, de Vallellano; els marquesos de Haro, Alúminia, Estella, altres barons i alguns generals avesats en la persecució contra "los rojos-separatistas", dintre dels consells d'administració de l'oligarquia monopolista.

En el transcurs dels anys de dictadura, aquesta oligarquia ha estat les seves urpes no sols sobre el camp, sinó sobre totes les activitats econòmiques del país desenvolupant —algunes vegades amb participació del capital estranger— certes indústries a les zones de l'interior a les quals, naturalment, no ha sacrificat els seus beneficis sinó que els ha augmentat en proporció fabulosa, explotant les masses no sols amb la plusvàlua extreta del treball obrer, sinó amb el monopoli del mercat, amb els impostos de l'Estat —que amb bona proporció tornen a les arques de l'oligarquia— i fins i tot amb les quotes de les assegurances socials, de les quals n'han xuclat apreciables capitals.

Aquesta fusió dintre l'oligarquia monopolista —fusió que no s'opera idíl·licament, sense contradiccions i sense conflictes— ha fet que la capa superior de les classes dominants en les nacionalitats oprimides i en l'opressora sigui, de fet, una sola capa explotadora dintre de la qual s'ha esvaït tota diferenciació nacional; sigui, en la pràctica, una classe única que utilitza la dictadura del general Franco en benefici propi, explotant i oprimint, políticament i socialment, totes les altres classes i capes, des del proletariat i la pagesia fins la burgesia mitja no monopolista.

D'aquí que el moviment democràtic tant de Catalunya, Euscadi i Galícia, com de la resta d'Espanya, si vol ser conseqüent, tingui que plantejar-se en aquest període, com a objectiu estratègic (a assolir tant en el curs de la lluita contra la dictadura del general Franco, com posteriorment durant l'acció política i social per al desenvolupament de la democràcia) el de retallar el poder omnímode d'aquesta oligarquia fins a la seva anul·lació.

La política del proletariat i de les forces progressistes en la qüestió nacional, per a aqueix període, ha d'estar condicionada per aquest objectiu estratègic fonamental. Qualsevol desviació, del tipus que sigui, resultaria fatal, una vegada més, per a la democràcia i per als moviments nacionals i només beneficiaria l'oligarquia. Aquesta és una premissa fonamental, que cal tenir en compte actualment, en abordar la qüestió nacional des d'un punt de vista marxista-leninista.

La solució del problema nacional s'integra, doncs, en el conjunt de la lluita democràtica de les diverses classes i capes no monopolistes de la societat, amb el proletariat a l'avantguarda, contra el domini de l'oligarquia monopolista.

Les característiques del desenvolupament d'Espanya, des de fa molts anys i sobretot durant els transcorreguts sota la dictadura, han conduït a estrènyer lligams econòmics i a reforçar, en el terreny econòmic, la comunitat entre els diversos pobles d'Espanya. No importa que les vies d'aquest desenvolupament siguin tortuoses i intrincades i estiguin tacades pels excessos més reprobables de l'opressió social, política i nacional. Aqueix és el fet objectiu. Dins de l'actual societat espanyola, en la qual coexisteixen les formes més avançades del capitalisme amb els residus del feudalisme medieval, el lligam econòmic d'uns pobles amb els altres és una realitat que no desmenteixen sinó que confirmen, les contradiccions inherents a aquesta estructura econòmica. El mercat fonamental —sense discussió— de la burgesia basca i de la burgesia catalana és el mercat espanyol. Certs grups reduïts que somnien en una Catalunya i una Euscadi separades d'Espanya i recolzant en el Mercat Comú Europeu, s'allunyen del terreny de les realitats. L'economia d'ambdues nacionalitats és amarrada al mercat espanyol, i a la jungla dels monopolis europeus, que es disputen acarnissadament els mercats amb mitjans molt més poderosos que els que aquelles posseeixen, Catalunya i Euscadi tenen poc a guanyar i molt a perdre.

Independentment de la naturalesa dels camins pels quals s'ha arribat a aquesta situació, de les crítiques que des d'un punt de vista històric hom pugui fer-los, els fets objectius són així. Aquest factor farà pesar la seva influència en el plantejament i la solució del problema nacional i determinarà, en una gran mesura, el desenvolupament polític i social dels pobles d'Espanya.

Les noves característiques que envolten la qüestió nacional en aquest període concret, potser expliquen per què essent tan viu i profund el ressorgiment nacional avui a Catalunya i a Euscadi, cap força política no es pronuncia avui purament i simplement per la separació.

DOS ERRORS QUE EL PARTIT PROLETARI HA D'EVITAR.

Entre nosaltres hem convingut moltes vegades en la importància que els comunistes de les nacionalitats oprimides d'Espanya arrenquin la bandera nacional de les mans claudicants de la burgesia. Ja en el curs de la guerra contra el feixisme, sobretot a Catalunya, es van fer seriosos progressos amb l'aparició i l'activitat d'un gran partit obrer, el PSUC, progressos que s'han anat afermant. D'altra banda, l'actitud conseqüent del Partit Comunista d'Espanya en la qüestió nacional fou i és una contribució decisiva per a l'elevació del proletariat de les nacionalitats oprimides al paper dirigent dintre del moviment nacional. I, en general, els comunistes som beneficiaris de la influència que ens proporciona la justa solució donada al problema de les nacionalitats a la Unió Soviètica i als països del camp socialista.

Malgrat això, els progressos fets en aquesta direcció no són tan fermes i decisius com caldria.

Si això és així, cal preguntar-se quines són les causes que originen aquesta insuficiència. Tampoc no és la primera vegada que ens interroguem sobre elles. Anteriorment ens donàrem la resposta justa, però incompleta, que era precis cercar-les en un deficient coneixement de la teoria marxista-leninista sobre la qüestió nacional. D'ençà d'aquell temps molts comunistes han estudiat més la teoria, han ampliat llurs coneixements en aquesta qüestió i estarien en condicions de fer bones conferències i articles sobre els principis. Tanmateix, encara que l'estudi de la teoria ha aguditzat la nostra preocupació pel problema, i consegüentment ens ha acostat a la seva solució, encara no l'hem trobada plenament.

Aquí intervé, en certa manera, el defecte del dogmatisme. Si estudiem la teoria però no elaborem encertadament la seva aplicació a les condicions con-

cretes del nostre país, tot es resoldrà en fórmules apreses i recitades de manera més o menys feliç. Com ha recordat el XX Congrés del Partit Comunista de la Unió Soviètica (i darrerament, la Declaració de 12 Partits dels països socialistes), la teoria cal aplicar-la d'una manera creadora a les realitats concretes de cada país i de cada període, i no dogmàticament, estancant-se en les fórmules, i perdent-se en les generalitats.

Aquest és l'esforç que encara no hem abordat i que hem d'iniciar; la part que mancava a la nostra resposta quan ens interrogàvem sobre el camí per a posar en mans del proletariat i del seu Partit la direcció del moviment nacional. Hem d'elaborar l'aplicació dels principis marxistes leninistes a l'evolució del problema nacional —o dels problemes nacionals— al nostre país, en aquest període concret.

Per a assolir-ho hem de superar, entre els comunistes de les nacionalitats oprimides, dues posicions que des de diferents angles representen un greu error.

Una d'elles consisteix en la desestimació, en la indiferència davant la qüestió nacional, que porta annex un cert nihilisme, una actitud sectària, la renúncia (involuntària) a jugar el paper dirigent que correspon al Partit entre les grans masses democràtiques d'una nacionalitat determinada.

El Partit proletari que no se situï correctament davant del problema nacional, tant des del punt de vista ideològic com des del polític pràctic, cedeix el camp a la burgesia, s'aïlla, es condemna a la pèrdua d'influència.

Una part considerable dels treballadors, i sobretot la massa dels camperols, la petita burgesia i la burgesia mitja són influïts, en major o menor grau, per punts de vista nacionalistes burgesos, car, en general, va ser sempre la burgesia qui va dirigir el moviment nacional. No importa que en molts casos aquests sentiments estiguin com adormits, soterrats per l'opressió. Ressorgiran, amb el temps, més vivaços.

La indiferència davant la qüestió nacional no acabarà amb aqueixa influència burgesa, ans al contrari, facilitarà la seva persistència i la seva extensió, contribuirà a solidificar-la.

Evidentment, una tal actitud no pot portar cap avantatge al proletariat i a la seva causa; només ens proporcionaria desavantatges. El profit d'una tal indiferència aniria exclusivament cap a la burgesia i els seus partits.

Altres vegades hom cau en l'extrem oposat, és a dir, en la idea que per tal d'arrencar la bandera nacional de mans de la burgesia cal ser *més nacionalistes* que els nacionalistes burgesos. Per aquest camí van voler portar el Partit, en certes ocasions, pastors que, més que tals, resultaren ser ovelles descarriades.

No cal dir que aquesta actitud és tant o més errònia que la de la indiferència i la desestimació.

Es lògic —no ho seria el contrari— que els comunistes d'una nacionalitat, Catalunya en aquest cas, se sentin partíceps del sofriment comú de llur poble, causat pels atropellaments que la dictadura comet contra les llibertats i la cultura nacionals i els denunciïn amb gran vigor; és lògic que es col·loquin a l'avantguarda de la lluita contra aqueixes ofenses, per les llibertats i el patrimoni cultural de llur poble. Però d'això a ser *més nacionalistes* que els nacionalistes burgesos hi ha un abim.

El qui el franquegès incorreria en una greu falta, perquè si la indiferència i la subestimació de la qüestió nacional representen abandonar extensos sectors del poble a la influència de la burgesia, aquest altre error, el del nacionalisme burgès, significaria que ja ni el Partit proletari s'exclou d'aqueixa influència; que els comunistes deixàriem de ser-ho per a transformar-nos en apèndix dels grups polítics burgesos.

En les condicions actuals, com sempre, el principi per a la solució justa del problema nacional és el reconeixement del dret d'autodeterminació. El Partit Comunista d'Espanya manté i mantindrà fermament la defensa d'aquest principi, que comporta àdhuc el dret a la separació.

Això no significa que en el cas precís de l'evolució del problema nacional a Espanya els comunistes i el proletariat en general, estem a favor de la separació; és evident que no estem per la separació. El reconeixement del principi d'autodeterminació significa que cap solució no pot ser imposada des de Madrid als pobles de Catalunya, Euscadi i Galícia; qualsevol solució imposada seria un atropellament, a més d'una estupidesa, perquè en lloc de resoldre el problema l'agreuja encara més. Els pobles de Catalunya, Euscadi i Galícia han de decidir ells mateixos sobre la naturalesa de llurs relacions amb els altres pobles d'Espanya; l'estructura orgànica de l'Estat espanyol ha de ser resolta lliurement per tots els pobles que l'integren, sense imposició, sense privilegis per a cap d'ells, ni per a llurs classes explotadores. Això no sols no minvarà la unitat i la força de l'Estat democràtic, sinó que les farà molt més sòlides, a base del reconeixement de la diversitat nacional. Amb el reconeixement de les autonomies va fer més la República per la unitat efectiva d'Espanya que llargs anys d'autocràcia monàrquica o de dictadura franquista, és a dir, d'assimilació violenta.

Els comunistes de la nacionalitat opressora —que resulta ser, socialment, la més oprimida en aquest període, i aquest és un dels aspectes més contradictoris de la qüestió nacional— *defensem el dret d'autodeterminació com l'únic camí per a resoldre el problema.*

La defensa conseqüent d'aquest dret és una part molt important de l'esforç per a posar en mans del proletariat la direcció del moviment nacional. Però, evidentment, no és tot l'esforç.

Sense tenir la pretensió d'analitzar en aquesta intervenció tot el problema sinó, simplement de suscitar-lo, d'iniciar-lo, penso que cal tenir compte d'altres elements que entren en el seu plantejament.

De la mateixa manera que el proletariat de la nacionalitat políticament opressora no pot sentir-se lligat per cap mena de solidaritat "nacional" amb la noblesa terratinent, ni amb l'oligarquia monopolista en la qual la noblesa s'integra, i considera que el seu primer deure és combatre-les, el proletariat de les nacionalitats oprimides ha de denunciar en primer terme la seva pròpia burgesia, la col·lusió entre ella i la gran burgesia dels diversos pobles amb l'aristocràcia latifundista, i els privilegis que aquesta col·lusió garanteix a la seva pròpia burgesia; l'explotació que aquesta exerceix, no sols damunt del seu propi poble, sinó dels altres pobles d'Espanya, inclosos els de la nacionalitat opressora.

L'obrer de Madrid, que no té res en comú amb el Duc de l'Infantado —posem per exemple— se sent en canvi solidari i unit en una mateixa lluita de classe, en una idèntica acció política amb el proletariat de Barcelona i Bilbao.

L'obrer de Barcelona, o el de Bilbao, per la seva banda, està molt més prop del camperol de Castella que dels Mateu, Güell, Urquijo, Gàrnica i companyia, encara que aquests senyors hagin nascut en la seva mateixa terra i parlin la seva llengua.

La unitat de classe dels proletaris de tot Espanya en front de l'oligarquia monopolista (a la qual no separa cap diferència *nacional*) és una de les parts decisives d'una política revolucionària sobre la qüestió nacional. Sense assegurar aqueixa unitat, el proletariat, tant a la perifèria com al centre, veuria les seves

forces sumament esqueixades i no podria assegurar el seu paper dirigent ni localment dintre del moviment nacional, ni en un nivell més ampli sobre el conjunt del moviment democràtic. La comprensió d'aquesta realitat és essencial per a nosaltres els comunistes.

Aquesta qüestió de la solidaritat de classe es planteja avui davant dels proletaris de Catalunya i Euscadi no sols en el pla polític general, sinó en un altre de més simple i immediat. Com a conseqüència de la política de desenvolupament capitalista al camp a la manera "prusiana", del saqueig i de l'explotació a la qual es veuen sotmeses les masses camperoles —saqueig i explotació als quals participen molt directament els grans burgesos bascos i catalans de l'oligarquia— desenes de milers de jornalers i camperols han emigrat de Castella, Aragó, Andalusia, Extremadura i àdhuc del Llevant cap a les indústries d'Euscadi i Catalunya. Els capitalistes catalans i bascos han trobat en aquests immigrants una massa de mà d'obra molt més fàcil d'explotar que el proletariat tradicional, assentat des de fa molts anys a la producció, més conscient i capaç de defensar-se. Els nous proletaris viuen amuntegats en barraques o en habitacions rellogades, en circumstàncies infrahumanes i de vegades accepten més fàcilment les condicions de treball que els patrons volen imposar-los. Mitjançant aquest procediment els capitalistes no sols estenen llur poder al camp sinó que s'asseguren una reserva de mà d'obra barata a la indústria i, a més, intenten escindir els treballadors. Per tal d'aconseguir-ho fomenten les friccions entre els obrers locals i els immigrants, desenvolupen entre uns i altres una mena de xovinisme, suscitant la desconfiança i l'hostilitat entre els obrers catalans i bascos d'una banda, i els castellans, andalusos o estremenyos de l'altra. L'oligarquia provoca primer la misèria i l'emigració al camp i l'aprofita després per a redoblar l'explotació a la indústria. Guanya a totes les cartes.

Els proletaris bascos i catalans han de denunciar aquestes maniobres capitalistes, han de rebutjar tota especulació nacionalista o d'altre tipus que divideixi els treballadors i han d'esforçar-se per tal d'aconseguir llur unitat, per sobre de les diferències nacionals, en l'esperit de l'internacionalisme proletari. Per a honor dels obrers catalans i bascos, així és en la major part dels casos.

En definitiva, la unitat del proletariat de totes les nacionalitats d'Espanya és una condició indispensable per al compliment del paper dirigent que li correspon en el moviment nacional; és una part essencial de la lluita per tal d'arrabassar a la burgesia la bandera nacional, segons els termes tantes vegades emprats.

Ensems, la classe obrera considera la lluita per les llibertats nacionals, com formant part d'un tot, és a dir de la lluita contra la dictadura del general Franco —des d'un punt de vista que podríem dir-ne tàctic— i contra la dominació de l'oligarquia monopolista— des d'un punt de vista que podríem qualificar d'estratègic.

La història recent i l'estudi de les particularitats de l'evolució de la qüestió nacional mostren abastament que no és possible resoldre aquesta qüestió sense resoldre simultàniament el conjunt dels problemes de la transformació democràtica d'Espanya.

Això determina l'abast de les aliances del proletariat. Tant en el terreny de la nacionalitat com en el del conjunt d'Espanya, les aliances i els acords —des del punt de vista tàctic— han d'estendre's a totes les forces que s'oposen a la dictadura; des del punt de vista estratègic, a les forces antioligàrquiques.

Si el proletariat té consciència clara del caràcter de la lluita, dels seus objectius i de les vies per les quals ha de conduir-la, haurà donat un pas decisiu per a arrancar la bandera nacional de mans de la burgesia.

Malgrat tot, no podem parar-nos aquí. Hem de profunditzar encara més en l'elaboració de la qüestió nacional, de cadascuna de les questions nacionals. En aquest sentit, tant els comunistes de Catalunya, Euscadi i Galícia com els de la resta d'Espanya tenim deures importants que no podem deixar de banda, car ens exposaríem a serioses contrarietats.

En el terreny general, a Espanya cal realitzar una gran tasca ideològica per a destruir totes les seqüeles de la ideologia tradicional de l'aristocràcia terratinent castellana i de la seva versió falangista sobre la qüestió nacional.

Hem d'esborrar els efectes nocius de la falsificació de la Història d'Espanya, falsificació que consisteix a ignorar els antecedents històrics del problema nacional, i a fer creure que en acabar la reconquesta, en realitzar la unitat estatal, els Reis Catòlics van posar fi per a sempre a les diferències nacionals i aconseguiren fer d'Espanya una nació única. Això no és veritat; ni es pot confondre l'aparició de l'Estat unificat amb la unitat nacional. Més tard la burgesia no va saber realitzar aquesta unitat, a causa de la seva impotència, de la seva limitació i dels seus compromisos amb el feudalisme.

Catalunya, Euscadi i Galícia reuneixen cada una els trets (més o menys desenvolupats, segons el cas) que concorren en la formació d'una nació històricament: una comunitat de llengua, de territori, d'economia i de psicologia i cultura. Hi ha una història i una cultura d'aquests pobles que els espanyols hem d'aprendre a estimar. La ignorància d'aqueixa història i d'aqueixa cultura, de tot el que fa la personalitat nacional d'aquests pobles pot consolar els obtusos feudals i reaccionaris espanyols, però no és una actitud pròpia dels intel·lectuals i del poble.

Juntament amb això, hem de combatre la concepció que el reconeixement de la personalitat nacional d'aquests pobles i de llur dret a l'autodeterminació, és una posició *destructiva* respecte a la unitat de l'Estat, una actitud *separatista*.

Hi ha un Estat que ha de ser transformat: el vell Estat centralista, oligàrquic, burocràtic i la seva forma feixista actual. Però això interessa a tots els partidaris d'un Estat modern i democràtic. Aquesta actitud no té res de *destructiva* ni de *separatista*.

Precisament tots els ferments *destructius i separatistes* estaven contiguts en la política d'assimilació violenta i de reacció de l'autocràcia monàrquica i ho estan en la política feixista de la dictadura del general Franco.

Només una transformació democràtica pot eliminar aqueixos ferments i assentar les bases per a una sòlida i lliure comunitat estatal dels diversos pobles d'Espanya.

Es evident que l'esclariment d'aquests problemes demana dels comunistes espanyols una seriosa labor ideològica i política, necessària també per tal de treure el moviment nacional de la influència burgesa.

D'altra banda, els comunistes de Catalunya, Euscadi i Galícia, per assolir aquest objectiu, no poden reduir llur activitat a una presa de posició i a una agitació política general sobre la qüestió. Tampoc no n'hi ha prou que despleguin una activitat encertada —encara que això sigui tan important— en el camp de la lluita econòmico-pràctica de la classe obrera i de les masses pageses. Davant d'ells s'obre un ample camp de lluita ideològica contra les concepcions nacionalistes i imperialistes de la burgesia, lluita sense la qual resultarà molt difícil de desplaçar aquesta classe del paper jugat en el moviment nacional.

Els comunistes han d'ocupar un lloc —i un lloc d'avantguarda— en el moviment nacional de llurs pobles. Aquest lloc es manifesta avui, concretament a Catalunya, en el terreny de l'activitat cultural (car l'opressió no permet de prendre altres formes), per un esforç per tal de reestudiar i interpretar la història de Catalunya, revaloritzar el seu patrimoni cultural, reanimar les seves tradicions

folklòriques. En aquest terreny, assistim a una presa inicial de posicions de les diverses forces, amb vistes a la competició per la direcció del moviment nacional i de la política catalana en els propers anys.

Diversos grups es preparen per a aquesta competició, entre els quals els catòlics i altres forces burgeses nacionalistes. ¿Per què haurien de restar-ne absents els comunistes catalans?

El PSUC no manca de les forces necessàries per a intervenir en aqueix terreny. A més les desenvoluparà i enfortirà precisament intervenint-hi.

¿No ha arribat l'hora que la intel·lectualitat del PSUC —entenent aquest terme en el seu sentit més ample i complet— comenci l'estudi de la Història de Catalunya —la història de la lluita de les seves classes— des d'un punt de vista marxista? ¿No ha arribat, potser, el moment que els comunistes catalans analitzin el patrimoni cultural del seu poble críticament, valorant tots els aspectes progressistes que l'integren i combatent tots els que revesteixen un caràcter reaccionari? ¿Per què no organitzar l'estudi del problema nacional català d'una manera concreta, des d'un punt de vista leninista, és a dir, lligat a les tasques generals de la lluita contra la dictadura, de la lluita contra l'omnipotent oligarquia monopolista i les supervivències feudals, a les tasques generals de la Revolució democràtica i de la perspectiva socialista?

L'organització d'aquestes activitats ens col·locaria automàticament al centre de la lluita ideològica entorn de la qüestió nacional, terreny que fins ara es troba semiabandonat pels comunistes. Prendríem el monopoli ideològic a la intel·lectualitat burgesa i podríem —¿per què no?— derrotar-la en el que fins ara havia estat presentat com el seu vedat. A més, agruparíem al voltant nostre tots els elements avançats i progressistes de la intel·lectualitat catalana, que sense això poden relliscar cap al nacionalisme burgès.

Hem de portar la lluita de classes al terreny de la ideologia, i així elaborarem una ideologia del moviment nacional català no nacionalista, no burgesa, sino de substància socialista. Acabarem amb l'absurd avui molt generalitzat al nostre país, de vegades inconscientment, de considerar que el moviment nacional ha d'ésser basat en la ideologia nacionalista burgesa.

Aquest aspecte de la lluita de classes és un complement important de l'acció política i econòmico-pràctica; és precisament, la zona per la qual caminem més retardats o en la qual —extremant el rigor— no caminem gairebé gens, deixant tot el terreny lliure a l'adversari.¹

Aquesta tasca és necessària si volem prendre realment en les mostres mans —en les mans del proletariat— la direcció del moviment nacional. Quant més tardarem a abordar-la, tantes més complicacions apareixeran posteriorment en el curs de la nostra acció política de classe.

No hem de témer la diversitat d'opinions que l'enfocament de matèries noves pot suscitar; aqueixa diversitat ens proporcionarà la riquesa de la qual podrem extreure, afinant el judici crític, les posicions definitives del Partit sobre aquestes matèries.

Tampoc no hem de témer la inexperiència —la inexperiència dels quadres veterans, no bregats en aquest tipus de debats, ni la dels quadres joves que comencen ara a caminar sols, en tant que marxistes, els primers passos dels quals poden ser vacil·lants. S'aprèn a nedar tirant-se a l'aigua i empasant-se alguns glops; àdhuc n'hi ha que s'ofeguen abans d'aprendre. Però la generalitat dels qui ho intenten n'aprenen.

Per aquest camí el PSUC formarà els seus quadres teòrics capaços de defensar

¹ Aquesta apreciació, justa en 1958, ha deixat de ser-ho en gran part en 1962; sobretot pel que fa a Catalunya, on el PSUC ha iniciat un esforç notable d'investigació i d'elaboració d'aquesta classe de qüestions (S.C.).

victoriosament les concepcions del marxisme-leninisme i de guanyar, pam a pam, el terreny ideològic als grups burgesos.

Cal prendre audaçment la iniciativa en aquest front, com la prenem en el polític i en l'econòmic-pràctic; així aconseguirem que la direcció del moviment nacional passi fermament a les mans robustes de la classe obrera.

ELS COMUNISTES DELS POBLES D'ESPANYA FORMEM UN TOT UNIC, POLÍTICAMENT I IDEOLÒGICAMENT

Després d'aquesta lleugera i un tant esquemàtica anàlisi de la qüestió, s'imposa una conclusió: la necessitat de la més estreta unió i compenetració entre els comunistes de tots els pobles d'Espanya que han de formar políticament i ideològicament —sense menystenir la llibertat d'iniciativa i l'autonomia necessàries en el quadre en què es desenvolupen i qualsevol que siguin en cada moment les formes orgàniques de relació— un tot únic.

Es veritat que a la burgesia i als seus representants no els plau que existeixi la compenetració més estreta entre els comunistes de les diverses nacionalitats; és una vella història corrent a tot arreu. Però aquest disgust, encara que s'expliqui amb arguments *nacionalistes* no té una arrel nacional, sinó una arrel de classe. Això és el que hem de veure amb tota claredat. La burgesia se'n fum alegrement de l'arrel nacional i de la nacionalitat sencera quan convé als seus interessos de classe. Vegeu sinó la composició *nacional* de l'oligarquia monopolista.

La burgesia deixa de considerar *nacional* el proletariat deseguida que adquireix consciència revolucionària de classe i el tracta com a qualsevol enemic exterior; o encara pitjor, llençant-li al damunt la força pública, si no és el mateix exèrcit, "braç armat de la pàtria".

Però el punt de vista de la burgesia no ha d'influir el punt de vista del proletariat, el qual en elaborar-lo ha de basar-se en el seu interès de classe, en la comprensió de la seva missió revolucionària, en una nova concepció revolucionària i moderna, marxista-leninista, de la nació.

ALGUNS ASPECTES DE LA LLUITA ANTIFRANQUISTA A LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

UN REPÀS molt superficial dels esdeveniments polítics que en el curs 1961-1962, s'han produït a la Universitat de Barcelona ens donarà una idea de la importància de la lluita política que s'hi desenrotlla.

Ja abans de començar el curs, el govern publicà dos decrets, un accedint a les peticions per a la creació d'una Càtedra de Llengua i Cultura Catalana adscrita a la Facultat de Filosofia i Lletres de Barcelona¹ i un altre sobre la reorganització del SEU. Amb aquest darrer el règim volia frenar la lluita dels estudiants, augmentant els obstacles a llur utilització dels òrgans legals —especialment les Cambres de Facultat— en la lluita per la democràcia.

El mes de novembre aparegué un altre decret limitant les places de Milícies Universitàries, amb la qual cosa pesava sobre els estudiants l'amenaça d'haver d'interrompre la carrera per a anar a fer el servei militar. Els estudiants, sobre tot els de Ciències Econòmiques i els de Peritatge, reaccionaren enèrgicament organitzant diverses concentracions dins de la Universitat i una al carrer, davant l'Escola Industrial. Aquestes accions —les primeres del curs passat— tot i coincidir amb el començament de les vacances de Nadal i per això mateix quedar restringides, obligaren al govern a recular i a retirar el decret citat.

El 20 de febrer aparegueren a les parets de la Universitat Literària i a la Facultat de Medicina nombrosos cartells amb consignes anti-franquistes². Al mateix temps, fou destruït un gran retrat de Franco, pintat a l'oli, que presidia el Paraninfo de la Facultat de Medicina³. Amb motiu d'aquests fets, els

estudiants Domènec Armora, Pere Parra, Frederic Sánchez i Joaquim Sempere, foren detinguts i torturats. Els estudiants se solidaritzaren de seguida amb els detinguts i en saber que els volien sotmetre a Consell de Guerra Sumaríssim amb l'acusació de "...provocació i incitació a la rebel·lió", es van produir a la Universitat accions antifranquistes, les més importants realitzades fins aquesta data. Durant quinze dies es repetiren manifestacions, dins i fora de la Universitat, de milers d'estudiants, concentracions, vagues, reunió del II Congrés Lliure dels Estudiants de Barcelona, ... La policia realitzà noves i nombroses detencions d'estudiants però davant l'actitud general hagué de deixar-los anar, i es limità a posar-los multes.

El 5 de març els estudiants processats foren jutjats per un tribunal que condemnà J. Sempere a quatre anys de presó i a D. Armora i F. Sánchez a tres anys cadascun. Pere Parra fou absolt.

El mateix mes de febrer el Comité de Coordinació Universitària (CCU) inicià la "Campanya Democràtica" a base d'un programa mínim que aconseguí un gran ressó entre els estudiants, i que donà una base política unitària a llurs accions.

Els dies 9, 10 i 11 de maig es produïren noves manifestacions d'estudiants; aquesta vegada per a recolzar les vagues dels miners d'Astúries i les manifestacions de solidaritat dels estudiants de Madrid. Tot i que la proximitat dels exàmens es fa sentir i els estudiants no són tan nombrosos com el mes de febrer, llur combativitat es más gran que aleshores. Surten al carrer als crits d'"Astúries sí, Franco no" i s'enfronten amb la brutal repressió del règim. Els estudiants que, d'una manera o altra sofreixen la repressió, són més de cent cinquanta. Aquesta repressió va de l'interrogatori i les multes a la tortura i al Consell de Guerra; en el moment d'escriure aquest article els estudiants Antoni Aponte, Pere Puig, de Ciències Econòmiques, Salvador Clotes, Ana Sallés i Manuel Vázquez, de Filosofia i Lletres, i Ferran Fullà, de la Facultat de Ciències, ja han estat

¹ Cal recordar que aquesta reivindicació havia estat exigida pels estudiants, els quals havien fet peticions durant el curs anterior a través de diverses Cambres de Facultat i havien organitzat una concentració davant del Rectorat per a recolzar-les.

² "Fora Franco, Prou de Dictadura, Democràcia, Llibertat..."

³ Aquest retrat, pintat per Alvarez de Sotomayor, President de la Real Acadèmia de San Fernando i Director del Museo del Prado, era valorat en 275.000 ptes. El "caudillo" havia posat expressament.

jutjats i condemnats a penes que van dels sis mesos als tres anys; ha estat absolt l'estudiant de Ciències Econòmiques, Albert Ballesteros, i encara esperen ser jutjats Isidre Moles, Lluís Avilés, Joan Ferré i Francesc Castells, tots estudiants de Dret⁴.

La gran significació d'aquests fets lligats amb la Campanya Democràtica del CCU, és evident. Els universitaris catalans han pres posició clara i definitiva contra la dictadura i pel restabliment de la democràcia.

Analitzem ara el següents aspectes de la lluita d'aquest curs: I. *Actitud del Règim en front a la Universitat*. II. *La incorporació de la majoria d'estudiants a la lluita antifran-*

⁴ Relació dels estudiants que han estat objecte de la repressió franquista en el curs 1961-1962.

MES D'OCTUBRE:

Vicenç Cazcarra que és condemnat a 17 anys de presó per un Tribunal Militar (Estudiant de Ciències Econòmiques). Aquest mateix mes hagueren d'exiliar-se els estudiants: Isidor Boix (Enginyers), Jordi Borja (Dret), Ma. Rosa Borrás (Filosofia), Ma. Rosa Solé (Filosofia) i Francesc Solé (Peritatge Industrial).

MES DE FEBRER:

Són sotmesos a Consell de Guerra: Joaquim Sempere (Ciències i Filosofia), condemnat a 4 anys de presó. Domingo Armora (Ciències); condemnat a 3 anys de presó. Frederic Sánchez (Ciències), condemnat a 3 anys de presó; Pere Parra (Ciències) absolt i Jordi Sales (Medicina) en rebel·lió. Són condemnats a pagar multes els següents estudiants: *De la Facultat de Ciències Econòmiques*: Josep Antoni Garcia Duran (15.000) Josep Lluís Sanchiz (2000), Andreu Mas (1000), Martí Capdevila (1000) i Antoni Montserrat (1000). *De la Facultat de Filosofia i Lletres*: Ma. Dolores Folch (5000), Jordi Sales (1000), Salvador Clotes (1000) i Montserrat Menéndez (1000). *De la Facultat de Ciències*: M. Carrera (15000), Lluís Soler (1000), Ma. Rosa Quiliet (1000), M. Puig (1000) i Carles Argiles (1000). *De la Facultat de Dret*: Ramon Gascon (1000), Josep Elo (1000), i Josep Cornudella (3000). *De l'Escola Enginyers*: Cesar Pérez (1000) i Joan Carles Delgado (1000). *De l'Escola d'Arquitectura*: Francesc Esteba (1000). *De la Facultat de Medicina*: Josep Ma. Rosell (1000). *De l'Escola de Belles Arts*: Jordi Garreta (1000). *De l'Escola de Bibliotecàries*: J. Casamitjana (1000).

MES DE MAIG:

Són condemnats per un Tribunal Militar els estudiants: *De Filosofia i Lletres*: Manuel Vazquez, 3 anys de presó. Salvador Clotes, 2 anys de presó, i Anna Salles 6 mesos de presó. *De Ciències Econòmiques*: Martí Capdevila, 3 anys. Antoni Aponte, 6 mesos. Pere Puig 6 mesos i Albert Ballesteros, absolt. *De Ciències*: Ferran Fullà, 2 anys de presó. Són empresonats en espera d'ésser jutjats, els estudiants de Dret: Isidre Moles, Lluís Avilés, Joan Ferrer i Francesc Castells. Han hagut d'exiliar-se l'estudiant de Dret: Manuel Castells i el de Ciències Econòmiques: Alfons Barceló. S'ha imposat multes als estudiants: *De Ciències Econòmiques*: Andreu Más (3000), Santiago Ponseti (5000) i Gaspar Modolell, Manuel Martinez, Miquel Alcovendas, Albert Gonzalez, Alfredo Pastor, Robert Ramirez, Cosme Saló, Martorell, J. A. Garcia Duran, Oriol Durà, Marcel Durà, Tomas Moltó, Montserrat Clavé, Josep Ma. Vidal, cadascun 2000. *De Filosofia i Lletres*: Ma. Dolores Folch, Anna Domènech, Elena Valentí, Montserrat Valentí, Ester Berenguer, Jaume Sobreques, i Irene Castells, cadascun 2000. *De Ciències*: Blanch, Alfred Baron i Negra, Cadascun 2000. *De Dret*: Josep Ma. Galera 3000. *De Peritatge*: Ma. del Carme Melchor i Ivan Galves, 2000 cadascuna. *D'Arquitectura*: Brau i Aguilar, 2000 cadascun. Nota: Totes les xifres indiquen pessetes.

quista i els seus aspectes tàctics. III. *El problema de la unitat i significació de la Campanya Democràtica*.

I. EL RÈGIM A LA DEFENSIVA.

Ja el curs anterior el règim franquista havia fracassat en l'intent de guanyar-se la Universitat mitjançant una pseudo-democratització del SEU. Els estudiants més conscients no van dubtar a aprofitar les possibilitats que se'ls oferien i no pas per a col·laborar amb el règim, sinó per a defensar els interessos del conjunt estudiantil i per a lluitar per a la democratització del país. Ambdues reivindicacions porten a l'enfrontament amb la dictadura, la qual es troba amb un gran augment de la politització dels universitaris, un desenvolupament de la lluita sindical a la base —on s'han creat òrgans legals, les cambres, representatives dels estudiants i obertament enfrontades al règim— amb l'amenaça que aquesta representativitat s'estengui als òrgans sindicals del Districte Universitari.

Fou per a canviar aquesta situació, que el mes de setembre del 1961 es publicà el Decret de Reorganització del SEU. La seva finalitat era clara i es veia fàcilment en el text: *l'assistència del Degà a les Cambres serà obligatòria* (art. 14), *l'ordre del dia haurà de ser prèviament aprovat pel Degà en tots els seus detalls* (art. 14), *El Degà i el Cap del SEU de districte podran destituir del càrrec qualsevol representant que, segons llur opinió, s'hagi extralimitat en les seves atribucions o no hagi seguit les directrius de les ordres superiors* (art. 13).

Evidentment, la finalitat del decret és treure als estudiants la base legal per a lluitar contra el règim; significa un "enduriment" de la seva política, però sense que s'atreveixi a modificar en l'essencial la representativitat de les Cambres, car no vol oferir un front obert a la lluita dels estudiants. Els mitjans que utilitza per a frenar-la consisteixen a posar "entrebancs de tipus legalista" i a "insertar el sindicat en la vida corporativa acadèmica". Això, dit amb altres paraules, significa reconèixer el fracàs dels jerarques del SEU en tant que fre de l'oposició democràtica. Per això el règim es veié obligat a recórrer als Degans i encarregar-los funcions de policia, funcions que, d'altra banda, no és segur que tots els degans vulguin assumir.

Farré Moran —cap del SEU del Districte— sap que ja no pot enganyar ningú presentant-se com a "capdavanter de les reivindicacions dels estudiants" i "campió de la democràcia". Els estudiants, exigint-li la defensa de llurs reivindicacions democràtiques, no li han fet el joc, sinó que l'han desemmascarat com a "hàbil" servidor del règim. Es per això que, durant el darrer curs, ha fet servir noves tàctiques: posar dificultats als estudiants a base de fer complir el nou decret; paralitzar to-

talment els òrgans del Districte —Cambra del D. U. i Consell Permanent— com a única manera d'impedir, o almenys d'obstaculitzar, que actuessin i es transformessin en òrgans democràtics; utilitzar sistemàticament la distribució de propaganda apòcrifa per a desorientar, i eliminar els representants elegits pels estudiants, àdhuc, utilitzant la policia i els Consells de Guerra⁵.

Aquestes mesures reconeixen pràcticament el fracàs de l'intent de guanyar-se els estudiants; signifiquen l'abandonament d'una política ofensiva per a passar a una política defensiva, de contenció de l'ofensiva que ha passat a mans dels estudiants i, per això mateix, la repressió ha estat l'arma única de la qual el règim s'ha pogut servir. Però això els acaba de desemmascarar.

Els estudiants de l'Opus s'havien mantingut al marge de l'acció repressiva dintre la Universitat, mentre aquesta acció era realitzada per Falange. Però, la Falange s'ha descompost i pràcticament ha desaparegut, tot obligant el règim a recórrer al seu darrer recurs: l'Opus Dei. Els estudiants d'aquesta institució van entrar en acció oberta amb motiu del famós "Juicio Bufo" del curs 1960-1961. D'aleshores ençà, els seus membres han pres part cada cop més activa en la repressió, més ben dit, en la denúncia a la policia dels estudiants demòcrates; puix, després de l'intent amb motiu del citat "Juicio Bufo" i de la justa rèplica que van trobar, no s'atreveixen a donar ells mateixos la cara. Basta dir que quan es presenten candidats a algun càrrec electiu, amaguen tant com poden llur filiació. Aquesta nova força de xoc s'ha desacreditat ràpidament, perquè els estudiants saben combatre-la amb energia i desemmascarar-la.

Quan amb aquestes mesures no s'ha frenat la lluita dels estudiants s'ha fet intervenir la policia; la tortura, les multes, els Consells de Guerra... Però també aleshores ha estat més ferma la resposta dels estudiants. Cal no oblidar que les accions es van produir com a resposta a la repressió policíaca. I cal no oblidar, tampoc, que després de fer un Consell de Guerra Sumaríssim a cinc estudiants, haver-ne detingut prop d'un centenar i haver imposat penyores per valor de 80.000 pesetes, el moviment antifranquista té a la Universitat més força que mai, com ho demostren les manifestacions del mes de maig i el gran augment de l'activitat que es tradueix en el creixent nombre de publicacions clandestines aparegudes els darrers mesos del curs passat i els progressos en la política unitària al nivell de grups polítics.

Tot fa preveure que la repressió en lloc de

⁵ El mes de febrer foren sotmesos a Consell de Guerra els Consellers a Cambra de Districte de les Facultats de Ciències i Medicina, sense poder fer-los altre càrrec que haver estat elegits per llurs companys per a representar les Facultats de Barcelona en el Consell Permanent del D.U.

ser un factor de coerció que espanti els estudiants, serà fonamentalment un nou motiu de radicalització, com ja ho va ser al febrer. En començar enguany el nou curs, els estudiants es trobaran en millors condicions en la lluita per llurs reivindicacions, per la llibertat dels presos i per sumar-se a la lluita de tot el poble per les llibertats democràtiques.

II. INCORPORACIÓ DE LA MAJORIA D'ESTUDIANTS A LA LLUITA ANTIFRANQUISTA.

Veiem, doncs, que el règim dedica gran atenció al que passa a la Universitat, fins el punt que somet a Consell de Guerra estudiants, pel sol fet de participar en una manifestació, tot i que no ignora els perjudicis que això li pot portar, tant dins de la mateixa Universitat com en el terreny internacional. Perquè el règim faci això, han d'existir raons poderoses; raons que en el marc concret de la Universitat estan en l'amplària i el caràcter que el moviment antifranquista ha pres a la nostra Universitat, sobretot a partir del mes de febrer. En aquest aspecte ens trobarem amb dos fets importants: d'una banda, un gran desenvolupament de les forces polítiques, car els grups polítics han tingut més gran activitat que mai i entre ells ha existit sempre una important base d'acord.⁶ D'altra banda, l'actitud de la majoria d'estudiants que no sols s'han manifestat antifranquistes en teoria, sinó que han participat àmpliament en les accions que al llarg del curs s'han produït.

La mateixa amplària que el moviment universitari ha pres, ha fet que en determinats moments es produïssin vacil·lacions quant a la forma de continuar la lluita, i, quant a la forma de menar les accions de masses. *Aquestes dificultats creiem que tradueixen insuficiències de la direcció i de l'organització de la lluita, més que una falta de combativitat de les masses universitàries. El que posa en primer pla l'exigència de consolidar la unitat de tots els universitaris i de millorar llur organització per tal de seguir menant aquesta lluita.*

El curs passat ha posat de relleu l'elevat grau de consciència política dels estudiants. Així, el mes de febrer, en demanar la llibertat de llurs companys detinguts per haver

⁶ Aquesta major activitat es reflecteix en l'augment de premsa clandestina: Els estudiants comunistes no tan sols publiquen llur revista *Universitat* amb major freqüència que cap altre any; sinó que distribueixen suplementos a les Facultats de Filosofia, Ciències Econòmiques i Medicina. A partir de febrer surten nombrosos fulls del *Bloc d'Estudiants Nacionalistes*, un butlletí del *Moviment Febrer 1962*, fulls sense signar i altres publicacions. A més del manifest de la *Campanya Democràtica* del Comitè de Coordinació Universitària (CCU); els estudiants de la NEU., del MSC i del PSUC adreçaren un telegrama a la Conferència de Roma per la Llibertat del Poble Espanyol, i el mes de maig publicaren fulls signats pels tres grups, conjuntament.

pintat rètols antifranquistes, reivindicaren, en-
sems, el dret d'expressió —àdhuc d'aquesta
manera si se'ls prohibeixen les altres— i llur
repulsa al Decret del 21 de setembre. A les
manifestacions els estudiants cridaren: "lli-
bertat i democràcia", i s'enfrontaren a la
represió del règim.

En els esdeveniments de maig les accions
prengueren el caràcter de veritables lluites
amb la policia i en les manifestacions que
es feren al carrer es cridà: "¡Astúries sí,
Franco no!".

En les publicacions dels estudiants es re-
flecteixen força bé els motius pels quals es
manifesten:

*...Els estudiants, siguin les que siguin les
nostres creences, tenim el deure de manifes-
tar solidaritat pels companys detinguts, per
tal d'evitar-los l'arbitrari i repulsiu Consell
de Guerra i per tal de demostrar al règim
que els homes del 1962 ja no volem més per-
metre que es disposi autàrticament de la nos-
tra vida i de la nostra llibertat. Tots units
lliberarem els nostres companys i ens farem
dignes de la llibertat a què aspirem.*

Es clar, doncs, el caràcter de l'oposició al
règim dins la Universitat.

Les accions del curs passat han obert noves
i molt importants perspectives a la lluita dels
estudiants, però aquestes accions no han es-
tat fruit de l'atzar.

Els darrers anys —concretament a partir
dels esdeveniments del 57— els estudiants de
Barcelona havien desenvolupat, amb molt
d'encert, la lluita per a l'aprofitament de
les possibilitats legals dins del SEU. Això
els permeté de realitzar accions polítiques
importantes. Al mateix temps que contribuïa
en forma decisiva a crear les noves condi-
cions que han fet possibles les accions de
masses que ara analitzem. Per a organitzar
aquestes accions, les concentracions, vagues
i manifestacions d'enguany, s'han pogut re-
colzar en els nuclis d'estudiants més politit-
zats que s'havien agrupat al voltant de les
Cambres de Facultat, i, en el prestigi i au-
toritat que aquests universitaris havien gua-
nyat davant de llurs companys.

En aquesta evolució cap a la lluita de
masses, cal assenyalar la visió política dels
estudiants de Ciències que van dirigir les
accions del desembre contra el decret limi-
tatiu de les places de Milícies. Car malgrat
els defectes d'organització i la incomprensió
per part de molts estudiants, àdhuc politit-
zats, la concentració al carrer que van rea-
litzar assenyalava el camí a seguir, camí on
cal situar les accions del febrer i les de
maig.

Aquestes accions contribueixen a definir
quin és el paper que ha de jugar la Univer-
sitat en la lluita del poble contra el règim.
Aquest paper és el de la lluita de masses

de tots els universitaris i al carrer. Això no
perquè sí, sinó perquè la defensa dels pro-
pis interessos dels estudiants —de caràcter
profesional, científic, intel·lectual— porta
inevitablement a enfrontar-se amb la dicta-
dura, i, perquè amb aquesta lluita, unida a
la de tot el poble, és com podem contribuir
més eficaçment a posar-li fi.

Cal, doncs, que els estudiants desenvolupin
aquesta forma de lluita en la qual ja han
realitzat accions molt importants; però no
s'ha de perdre de vista que per a desenvo-
lupar-la, per a donar el major contingut
polític i la major consciència a tots els es-
tudiants que hi participen i, sobretot, per
estendre-la més, cal millorar el seu nivell
d'organització; cal saber-li donar —quan les
circumstàncies ho permetin— "una base le-
gal". Per tant, en les condicions actuals, és
avaçant per les dues vies, combinant les dues
formes de lluita —legal i clandestina— i
passant amb flexibilitat de l'una a l'altra,
com podem portar endavant la lluita de
masses a la Universitat.

III. LA UNITAT A LA BASE I LA SIGNIFICACIÓ DE LA CAMPANYA DEMOCRÀTICA.

El problema de la unitat dels estudiants
antifranquistes es presenta a la Universitat
sota un doble aspecte: la coordinació dels
grups polítics i la creació de grups unitaris
de Facultat o Escola. És molt interessant de
veure com han evolucionat els dos aspectes
aquest últim curs. Perquè constitueixen un
dels factors decisius per al desenvolupament
de la lluita, i, perquè en l'organització dels
grups unitaris de Facultat i, en especial, en
la seva coordinació a l'escala de tota la Uni-
versitat s'han presentat —a vegades— di-
ficultats.

En aquests darrers cursos a gaire bé totes
les Facultats i altres centres d'ensenyament
superior, s'han format nuclis que agrupaven
estudiants de totes les tendències per a por-
tar endavant, tots units, l'aprofitament de
les possibilitats legals. Aquests nuclis han
assolit, cada cop, major organització, englo-
bant cada vegada major nombre d'estudiants
a les Facultats més polititzades, tot estenen-
se a d'altres que fins aleshores havien estat
al marge del moviment democràtic universi-
tari.

Al llarg d'aquest curs d'intensa agitació
política, s'ha continuat desenvolupant aquest
procés. Ha augmentat molt el nombre d'es-
tudiants polititzats, molts no lligats, encara,
a cap partit; però que volen participar a la
lluita antifranquista, no tan sols mitjançant
l'aprofitament de les possibilitats legals, *sino
també en la lluita clandestina i obertament
antifranquista*. Així, en totes les accions con-
cretes que s'han realitzat aquest curs —so-
bretot el febrer i maig— han participat gran
nombre d'estudiants a través dels grups uni-
taris que a cada centre existeixen. D'una

manera o altra, tots els grups polítics han prestat suport a aquestes accions.

Aquest procés unitari no s'ha desenvolupat arreu per igual: car mentre en uns centres ha cristal·litzat en veritables organitzacions unitàries, en d'altres s'han presentat dificultats per a donar-li una organització estable. Sobretot, han sorgit dificultats per tal d'aconseguir una coordinació més eficient a l'escala de tota la Universitat.

Aquestes dificultats que es plantegen als universitaris, són precisament signes de la politització de la lluita; és lògic que es produeixin. Els podem considerar com a problemes de "creixement". Si els estudiants estem disposats a lliurar una lluita antifranquista oberta, si en aquesta lluita hi participen estudiants de totes les tendències, molts no vinculats a cap grup polític, es lògic que tots vulguem veure clar per què lluitem i vulguem, també, garanties; que els qui dirigeixen la lluita ho facin per uns objectius comuns a tots. Això és molt lògic i té, evidentment, un caràcter positiu. Ara, el que cal, és que els estudiants analitzin aquest problema i sàpiguen trobar una línia política justa que els permeti lluitar units. Car, ara més que mai, el problema de la unitat és potser el problema més important que tenim plantejat. Només cal imaginar la significació que poden tenir les accions de masses dels universitaris, si a la unitat de la base, que avui ja existeix, s'hi afegeix una organització i direcció unitàries.

En aquest curs s'han donat passos de gran significació en el terreny de la unitat i que assenyalen el camí a seguir. Ens referim a l'organització unitària dels estudiants de Ciències i la Campanya Democràtica del CCU.

Els estudiants més polititzats de Ciències —que el desembre havien dirigit les accions de Milícies i que en conjunt havien portat una gran activitat política—, el mes de febrer acordaren un *programa mínim*⁸ que d'aleshores servirà de base política a la lluita. Aquesta lluita comprendrà no tan sols l'aprofitament de les possibilitats legals, sinó també altres formes de lluita obertament antifranquista.

El mateix mes de febrer, però més endavant, el Comitè de Coordinació Universitària, en llençar la Campanya Democràtica, ho féu amb un programa mínim comú, altament polititzat:

...*Per a desvetllar la consciència política i obtenir la incorporació de tots els universitaris a la lluita antifranquista, el CCU es proposa portar endavant l'actual Campanya Democràtica.*

⁸ a) Substitució de la dictadura franquista per un règim democràtic. b) Llibertat d'expressió i d'associació política. c) Llibertats culturals i polítiques per al poble català. d) Universitat autònoma i popular. e) Amnistia general per als presos i exiliats polítics.

—*Per les llibertats nacionals i culturals del poble català (dret d'autodeterminació del poble de Catalunya; premsa i ràdio en català; ensenyament de la llengua catalana a les escoles, Universitat bilingüe, etc...)*

—*Per les llibertats polítiques bàsiques (llibertat de premsa, associació, reunió, dret de vaga, etc...)*

—*Per la democratització total del Sindicat Universitari (Sindicat lliure i apolític; Congrés lliure d'estudiants).*

—*Per la Pau (contra els assaigs nuclears; contra la presència de bases militars estrangeres en territori espanyol...)*

Es tracta, a més, d'una campanya que els estudiants volen portar endavant de forma sostinguda i valent-se de mitjans legals i il·legals. Ens sembla, doncs, que aquesta campanya estableix les bases d'una política unitària sòlida que els estudiants sabran continuar i que els servirà per a superar les dificultats esmentades.

PERSPECTIVES DE CARA AL CURS VINENT

Hem vist —encara que en forma molt esquemàtica— els principals aspectes del que en aquest curs ha passat a la Universitat. De cara al curs vinent cal preveure com evolucionarà aquesta lluita i quins problemes planteja això als universitaris.

Cal tenir en compte en primer lloc —sense dubte— que l'antifranquisme de la majoria dels estudiants s'ha fet actiu i capaç de traduir-se en accions de masses al carrer; que s'han creat unes condicions molt propícies per tal d'aconseguir la unitat de tots els universitaris i, per últim, que la repressió, que en una o altra forma ha afectat centenars d'estudiants, alguns d'ells condemnats a presó, exigeix una resposta de tots junts.

D'altra banda —i això es fonamental— aquests fets no es produeixen aïllats, sinó paral·lelament amb la gran tensió existent en la classe obrera que es manifesta en les grans accions d'aquesta primavera, a les quals participaren mig milió de treballadors. Aquestes accions, per llur amplitud han comogut totes les classes socials i demostren a tothom la possibilitat que en un terme breu es pugui posar fi a la dictadura mitjançant les accions de masses.

En aquestes condicions, és de gran importància que els estudiants trobin la forma justa de continuar desenvolupant llur lluita, la qual tindrà una importància considerable en la lluita de tot el poble per l'enderrocament de la dictadura. Per això, cal, que en la mesura possible siguin tots els estudiants actius els qui pensin i determinin les formes de lluita per a continuar endavant.

Segons el nostre criteri, els aspectes que més els han de preocupar són: D'una banda, plantejar-se la conveniència d'incorporar a la lluita —en forma orgànica— el màxim nombre d'estudiants possible. Es a dir, acon-

seguir que a cada Facultat existeixi un organisme on tots els estudiants antifranquistes puguin actuar eficaçment, i, que aquests organismes de cada Facultat estiguin coordinats de forma que constitueixin un veritable front unitari de tota l'oposició universitària. Els grups ja existents a la majoria de Facultats, els organismes de coordinació política i el programa de la Campanya Democràtica del CCU, són un punt de partida molt sòlid per tal d'aconseguir formes d'organització superiors.

Un altre aspecte al que han de prestar atenció els estudiants, és la tàctica que cal emprar.

En principi, serà la utilització combinada dels mitjans legals i il·legals el que oferirà major nombre de possibilitats.

La utilització dels instruments legals ens permetrà: Plantejar reivindicacions professionals, culturals i sindicals que puguin interessar la majoria d'estudiants. Aquesta lluita un cop començada, podrà continuar i, en general, haurà de continuar utilitzant formes

de lluita extralegals. D'altra banda, permetrà desenrotllar activitats culturals que permetin donar una base teòrica a l'antifranquisme de molts estudiants i desvetllar la consciència política del conjunt estudiantil.

Donades les condicions imposades per la dictadura, cada activitat estudiantil mena a topar i a enfrontar-se amb ella, mena a les accions directament polítiques que cal preparar i dirigir a base de l'activitat clandestina. Es indiscutible que si els estudiants volem que la nostra lluita sigui eficaç, no ens podem autolimitar a un marc més o menys legal. Aquest servirà per a començar-la, preparar-la, però les accions contra el règim en les actuals circumstàncies, seran fonamentalment les manifestacions, les vagues, les concentracions, etc... Formes de lluita de moment il·legals, però que hem d'aconseguir, junt amb tot el poble, que esdevinguin les formes decisives del combat general per acabar amb tot el que s'oposa a l'establiment d'un règim democràtic que garanteixi la llibertat de tots els espanyols.

P. Roca Llorens

LA POESIA REVOLUCIONARIA A CATALUNYA

LA POESIA ha estat sempre un instrument al servei de la lluita de classes; és, per tant, del tot gratuït creure, com creuen els nostres poetes burgesos d'avui, que és quelcom de meravellós i d'intocable que val per la seva sola virtualitat. Es cert que hi ha un determinant nombre de poetes que han assajat l'art per l'art; però si analitzem aquests poetes amb mètodes rigorosament científics, ens adonarem que escriuen com escriuen per a defensar més o menys explícitament llurs interessos de classe. L'home és un ésser polític, i el poeta és, per consegüent, un ésser polític. Això no obstant, ha estat a partir de la Revolució Industrial que la lluita político-social ha passat a un primer pla de la creació literària. No hem d'estranyar, doncs, que un país com Catalunya, lliurat a totes les lluites per la llibertat que han somogut el món modern, ens ofereixi un patrimoni molt considerable de poesia revolucionària. Aquest article, limitat per l'espai de què disposo i per les fonts d'informació al meu abast, només pretén d'ésser un índex comentat que haurà d'ésser ampliat i aprofundit algun dia.

CANTS PATRIÒTICS I REVOLUCIONARIS

Formen un grup ben important, no sols per la quantitat, sinó també per l'eficàcia. Interdits en èpoques de reacció —com és ara la nostra— i divulgats al màxim en èpoques de llibertat, constitueixen el símbol d'un poble que sap lluitar decididament pels seus ideals. El més antic dels himnes patriòtics que conserva encara una vigència popular, és *Els segadors*, escrit arran de la lluita que la Generalitat de Catalunya sostingué contra les forces de Felip IV (1640). La lletra d'aquest himne, que compta entre les obres més reeixides del cançoner tradicional, ha estat objecte d'una nova versió d'Emili Guanyabens, avui, tan coneguda i estimada com l'original.

El moviment corístic creat per Josep Anselm Clavé conegué al nostre país una acceptació extraordinària; cada poble i cada barri de cada ciutat tingué un orfeó, si no en tingué dos o tres, i, cada orfeó tingué el seu himne més o menys agosarat. Alguns d'aquests himnes adquiriren vigència nacional; en èpoques en què els himnes pròpiament patriòtics eren interdits, els substituïen tot adquirint una intenció que moltes vegades la lletra no posseïa. Així, alguns han esdevingut famosos: *L'arbre sagrat* d'Emili Guanyabens i d'Enric Morera, *Cant de la senyera* de Joan Maragall i de Lluís Millet, etc.

Des de la seva mateixa estrena, l'any 1906, adquirí una gran difusió *La santa espina* d'Àngel Guimerà i d'Enric Morera, que esdevingué un varitable himne nacional en temps de la dictadura del general Primo de Rivera en prohibir aquest *Els segadors*. Per això Franco n'ha prohibit rigorosament la lletra, i posa moltes reserves a l'execució de la música.

Al costat d'aquests himnes patriòtics, en trobem d'altres que canten les ambicions político-socials del poble català. El més famós és *La campana* d'Abdó Terrades, un dels grans cabdills de la revolució democràtica al nostre país; fou escrit vers 1840 i, durant molt de temps, fou l'himne dels republicans més exaltats. Avui, dissortadament, no és massa conegut, per la qual cosa sembla oportú de reproduir-lo:

Ja la campana sona,
el canó ja retrona...
Anem, anem, republicans, anem!
A la victòria anem!

Ja és arribat el dia
que el poble tant volia;
fugiu, tirans, el poble vol ser rei.
Ja la campana sona...

La bandera adorada,
que jau allí empolvada,
correm, germans, a l'aire enarbolem.
Ja la campana sona...

Mireu-la que és galana
l'enssenya ciutadana,
que llibertat nos promet, si l'alcem.
Ja la campana sona...

El garrot, l'escopeta,
la falç i la forqueta,
o catalans, amb valor empunyem.
Ja la campana sona...

La cort i la noblesa,
l'orgull de la riquesa,
caiguin d'un cop fins al nostre nivell.
Ja la campana sona...

La milícia i el clero
no tinga més que un fuero:

el poble sols d'una i altre és el rei.
Ja la campana sona...

Els públics funcionaris
no tinguin amos varis:
depenguin tots del popular Congrés.
Ja la campana sona...

Els ganduls que es mantenen
del poble, i *luego* el venen,
muirin cremats, si no, pau no tindrem.
Ja la campana sona...

I els que tras ells vinguén,
bo serà que entès tinguen
que són criats, no senyors de la grei.
Ja la campana sona...

Un sol *pago* directe,
y un sol ram que el collecte.
Tothom d'allí serà pagat com deu.
Ja la campana sona...

Que pàguia qui té renda,
o bé alguna prebenda;
el qui no té tampoc deu pagar res.
Ja la campana sona...

El delme, la gabella,
el dret de la portella,
no, jornalers, mai més no pagarem.
Ja la campana sona...

Com és lògic, els himnes revolucionaris peninsulars o internacionals han estat molt coneguts a Catalunya: *La marsellesa* —sobretot en les adaptacions de Josep Anselm Clavé i Ignasi Iglésies—, *L'himne de Riego*, *La internacional*, *A les barricades*, etc. Durant la darrera guerra civil, obtingué molt èxit un cant escrit per Apel·les Mestres arran de la primera guerra mundial. Ens referim a *No passareu!*, del qual és aquesta vibrant estrofa:

No passareu! i si passeu,
quan tots haurem deixat de viure,
sabreu de sobres a quin preu
s'abat un poble digne i lliure.
Mes no serà! Per més que feu,
no passareu!

També durant la guerra del 36, un gran poeta vivent adaptà a les circumstàncies aquella deliciosa cançó popular:

Si n'eran tres germans,
que anaven a la guerra,
tots tres canten d'acord:
"Volem guanyar la guerra"...

El mateix poeta escriví l'himne de l'exèrcit popular, tot adoptant-se a una música hongaresa.

LA POESIA NACIONALISTA

La revolució industrial, l'aparició d'una classe burgesa potent i creadora, la política absurda dels governs de Madrid foren les causes objectives que resolgueren la fixació de la nació catalana moderna. Tot seguit, aquest fet provocà, com és lògic, el naixement d'una poesia nacionalista, que cantava la pàtria catalana esclavitzada i que veia Castella, no com un poble germà també aixafat per les sobrestructures, sinó com una potència que l'oprimia cruelment i arbitrària. Així, la major part dels poetes del segle XIX dedicaren gran part de llur obra a evocar les glòries passades de la pàtria, o a plànyer-ne les desgràcies; llur inspiració, doncs, fou essencialment històrica i oscil·là entre la mera descripció de fets i el crit pròpiament revolucionari. Vegi's aquests versos de Francesc Matheu contra Felip V, que fonen les dues modalitats:

Rei i lladre quinze voltes,
tu que bregues sol-i-vern
flestomant sota les voltes
socarrades de l'infern,
vull cantar-te les absoltes
amb un himne d'odi etern.

Companys, bevem-hi,
tot maleint
a la memòria
de Felip Quint.

L'orgull, el crim i la guerra
van trenar la teva sort;
Déu va fer-te amb la mà esquerra;
la teva ombra era la mort.
Jo só la veu de la terra
que maleeix ton record.

Só la pàtria malferida,
só l'antiga llibertat,
que retornen a la vida

com un roure retanyat,
que reneguen, maleïda!,
de la baba que has deixat.

De l'infern que amb tu s'esbrava,
si pogués baixâ al pregon,
per venjar la pàtria esclava,
per retornar-te l'afront,
faria lletres de lava
per escriure't "lladre", al front.

Si davant de tota Europa,
poguessis tornâ a sortî,
amb ton orgull i ta tropa,
voldria veure't aquí
per oferir-te ma copa...
però plena de verí.

Companys, bevem-hi,
tot maleint
a la memòria
de Felip Quint.

No sempre, però, la base fou històrica; a vegades, la formulació del pensament fou més concreta i immediata, com en aquests versos d'Angel Guimerà:

Amarada per la lluna,
muntanya de Montserrat,
me sembles la immensa flama
d'un foc-follet encantat.
Foc-follet d'un cementiri
que és Catalunya al plegat,
on fan de verms tots els homes
i el mort és sa llibertat.

Al rampeu de Montjuïc
m'he bastit la sepultura:
així un dia els canons
estremiran mes despulles
aclamant la llibertat
de la mare Catalunya.

Ja en el segle XX, aquesta poesia cantà els herois del modern nacionalisme català, com Enric Prat de la Riba, Francesc Macià, Lluís Companys, etc. Entre els autors més interessants, esmentem Josep Mª de Sagarra, Pere Quart i Agustí Esclasans. Un grup peculiar és aquell format per poemes que intenten fixar els esquemes d'una ideologia política que abraça totes les terres peninsulars(Joan Maragall, Emili Guanyabens, Salvador Espriu).

De tots els llibres publicats aquest mig segle, cal destacar *Les conspiracions* de Joan Salvat-Papasseit i *Les tombes flamejants* de Ventura Gassol.

LA LLUITA ENTRE LIBERALS I REACCIONARIS

Durant els darrers 150 anys, el nostre poble ha estat tràgicament dividit en dues fraccions antagòniques: la liberal i democràtica, la reaccionària i feudal. Aquesta lluita ha tenyit de sang les terres d'Espanya, i ha tingut una transcripció fidel en la poesia. Així, trobem les defenses apassionades de la llibertat contra el poder absolutista i reaccionari; les lluites dels isabelins i els carlins; l'accés del poble, fins aleshores oblidat i oprimat, a un primer pla de les tensions polítiques nacionals, etc. El lla que hom reculli en volum tots els versos escrits en les circumstàncies més diverses i sagnants, disposarem d'un fet que val la pena de subratllar: la major part de poemes han estat escrits per autors pràcticament il·letrats, llur difusió ha tingut lloc entre les classes obreres i camperoles. Això ens prova que el poble català ha estat, i és, essencialment un poble democràtic i progressiu.

Entre els poetes cultes, el que té més relleu és Antoni Puigblanch, fervorós liberal que contribuï decisivament a l'abolició del Tribunal del Sant Ofici amb el llibre *La inquisición sin máscara* i que passà la major part de la vida exiliat a Londres. Puigblanch escriví versos prou remarcables sobre la guerra de les comunitats de Castella —per als liberals de principis del segle XIX, aquesta guerra era el símbol de la lluita del poble contra la tirania— i combatí durament l'absolutisme de Ferran VII:

Llavi meu, no et profanis amb *lo* accent de llur nom,
oh, jamai pogués néixer *lo* avorrit de tothom!

Puigblanch al·ludeix al

fruit d'en Hugo Capet, la mal sucosa planta,

que

encara també creu que al poble encadenar
és deure a son bressol, el fill de marfanta

I en un altre indret li diu:

gran és ta ambició, major ta ineptitud,
ànima vil que en trono seus de la ingratitud.

També escriví un poema en homenatge a les llibertats angleses, en els quals hom pot llegir:

De llibertat *lo* amor i *lo* dels tirans odi,
ton savi, protegesca, i salvi, Parlament.
Guarda't que debaix terra impunement corrodi
ton joliu fruitós arbre de vil insect la dent;
respon al qui fer-se ossa senyor de ton al.lodi,
en *lo* criminal cap, fent sanguíneo escarment.
Llibertat és sagrada, la qui món bé ha comblat!
Reina me fa del món, sagrada llibertat!

Es cert, aquestes llibertats angleses eren més teòriques que reals, tot i contrastar enormement amb la situació continental d'aquells anys; per això Puigblanch, tot reconeixent l'avenç, tenia el projecte d'escriure un treball contra l'oligarquia anglesa.

Malgrat Antoni Puigblanch, punt de partida de la tradició literària liberal a Catalunya —que fou, posteriorment, seguida per autors tan notables com Víctor Balaguer, Pere Mata, Josep Sol i Padrís, etc.—, el veritable campió de la llibertat en els anys tèrbols de la primera meitat del segle XIX fou un poeta essencialment popular, per extracció i voluntat: Josep Robrenyo, actor i autor teatral, que, després d'haver estat empresonant manta vegada i haver sofert diverses persecucions, morí tràgicament en terres d'Amèrica. Com a poeta, Robrenyo destacà per les seves campanyes contra els exèrcits napoleònics i, sobretot, per les seves apassionades defenses de la Llibertat i atacs violents contra les forces reaccionàries. Heus ací un fragment del poema "Gran remei per als pobles que no vulguin la Constitució", d'una gran actualitat encara avui tot i haver-se escolat uns 140 d'ençà que fou escrit:

Posau un govern traïdor,
polític i militar,
és'dir, que púguia manar
com a despòtic senyor;
que s'entenguia amb *lo* Tresor
mediant un poc *lo* untet,
que des del tonto al discret
atropèllia, i no ho conèguia,
i que sobre tot carrèguia
multes a tort i a dret.

Que si algú està queixós,
amb malícia i sens raó,
el fiquian en la presó
com el més facinerós:
un calabozo asquerós,
humit, obscur i estret
lo tindrà recollidet;
i cuidado a obrir la boca,

perqué, si al senyor provoca,
li plantaran un grillet.

Que a l'any, o mes, o setmana,
paguin la contribució,
i que síguia a discreció
del governador que mana,
que, quan li dónguia la gana,
per allò que li convínguia,
segons els gastos que tinguia,
la fàcia anar amb augment,
y cuidado *lo* insolent
que per això *lo* reconvínguia.

Si algun delicte comet
un noble, sia mirat
amb molta benignitat,
o com si res hagués fet;

si és plebeu *lo* indiscret,
prendre'l *luego*, assegurar-lo,
fer-lo perdre o assotar-lo;

això és interinament:
si torna a ser imprudent,
a una força plantar-lo.

A poc a poc, la classe obrera apareix amb tota la seva puixança en aquesta literatura poètica que recull i interpreta els temors, els impulsos i les voluntats del poble. Josep Roca i Rica i, sobretot, Josep Anselm Clavé, el creador del moviment corístic a Catalunya que tant contribuï a elevar el nivell cultural de les masses obreres, en són les figures més importants. Del darrer són aquests versos:

L'aurora del progrés,
manumitint esclaus,
lo estigma de la gleba
de nostres fronts borrarà.
En el banquet del món
avui l'obrer ja hi cap;

els trobadors pregonen
les glòries del treball.
Progrés, virtut i amor
és nostre lema sant;
soldats som de la indústria,
soldats som de la pau.

Més endavant, i deixant de banda la poesia que denuncia la corrupció de la burgesia i l'anhel popular d'alliberament, que veurem tot seguit, apareix l'exaltació de la República del 31 en un seguit de poesies que coronen les lluites que acabem de veure tan sumàriament. Heus ací el "Cant del poble" de Josep Mª de Sagarra, poeta liberal que acabà col·laborant estretament amb la reacció franquista:

Glòria, catalans, canteu!
Que es senti l'ànima!
Tots amb una sola veu:
visca la pàtria!

Joia que ha inflammat el cel!
Falç i ginesta!
Vola sobre el front l'estel
de la senyera!

La nostra terra és redimida!
El gran moment és arribat!
Lluny els ultratges! Lluny la mentida!
Ningú no ens pendrà la nostra llibertat

Tenim les venes per estimar-la;
i en la tempesta del combat,
tenim els braços per defensar-la!
Ningú no ens pendrà la nostra llibertat!

POESIA DE GUERRA

Estretament lligada amb l'anterior, trobem una poesia que ens relata fets de guerra, que fa propaganda d'un partit contra el contrari, que exalta els herois, etc. Només si pensem que la història moderna del nostre poble ha estat esqueixada per nombroses guerres —internacionals, civils o colonials—, podrem fer-nos una idea de la seva gran importància.

El segle XIX s'enceta amb la invasió de les tropes de Napoleó i amb l'alçament de tots els pobles peninsulars contra els francesos. Durant les llargues guerres que sostingueren els uns contra els altres, els poetes catalans escriviren una gran quantitat de versos, més o menys populars, tot cantant la llibertat de la pàtria i tot impugnant les tropes invasores. Heus ací, com a exemple, una dècima del poeta valencià Vicenç Clèrigues:

Cànem, cànem al traïdor,
cànem, cànem al covard;
canó i plom a Malapart,
i aquell que li tinga amor;
foc i sang sense temor,

cànem i plom sense tassa
al que amb francesos se faça;
cànem a tot godoista,
canó i plom a l'egoista
i a tota la mala raça.

Les lluites que tot seguit es suscitaren entre constitucionalistes i absolutistes, o més tard, entre liberals i carlins, donaren lloc a una bona quantitat de poesies populars, bastant pobres literàriament, però d'una gran eficàcia. Ja hem dit que Josep Robrenyo en fou un dels grans cultivadors; heus ací una dècima titulada "El Lleó d'Espanya":

Els gossos carlins pensaren,
allà en certa reunió,
embestir un gran lleó,
com, en efecte, ho provaren;
a mils i mils se juntaren,

i el lleó a penes els véu,
amb mirada de menyspreu
i tenint la pota alçada,
els ventà una plantofada
que a tots els girà de creu.

Les guerres colonials també deixaren llurs petjades en la poesia, sobretot les del final del segle XIX. Aquestes guerres contra els germans de Cuba i Filipines, provocades pels interessos de les capes reaccionàries espanyoles, donaren lloc a actituds molt contradictòries; tanmateix, malgrat certs entusiasmes superficials denunciats implacablement per Joan Maragall, el nostre poble i els nostres poetes es posaren al costat dels qui lluitaven per llur llibertat, com podem veure, entre altres, en aquests versos d'Angel Guimerà:

Fills de la terra cubana
que els grillons heu trossejat,
pregueu per una germana
que enyora la llibertat!

No fa gaire, HORITZONS inserí en les seves planes l'*Oda a Espanya* de Joan Maragall, un dels poemes més reeixits que el fi de la guerra sucità a la península.

També la guerra que les forces democràtiques sostingueren contra el general Franco produí un bon nombre de poemes, que foren radiats per les emissores catalanes o publicats en periòdics, revistes i llibres. Recordem l'*Oda a Barcelona* de Pere Quart, el *Cant corporal* i *L'Arbre de foc* d'Agustí Bartra, els *Cants de guerra i de pau* de Ramon Tor, etc. També cal recordar que el Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya preparava un llibre col·lectiu d'*Odes de guerra i de revolució* que no arribà a veure la llum, i, que el Departament de Cultura publicà una antologia de *Poesia de guerra* en la qual trobem poemes de Pere Quart, Ferran Soldevila, Agustí Bartra, Agustí Esclasans, etc., que canten les brigades internacionals, les lluites per la presa de Terol, l'heroica resistència del poble de Madrid, la destrucció de Guernica, els bombardeigs de Barcelona, etc. Un dels més interessants és l'*Oda a la pàtria* de C. A. Jordana, del qual és aquest fragment:

Crec en tu, Catalunya,
en la pau i en la guerra;
quan et temen altiva, quan t'aterra
la dissort enemiga;
quan alces, bell Anteu,
la força de la terra;
quan et trepitgen com una desferra.

Oh gran suscitadora
d'afectes i rancors!
Un exèrcit de punys forts et saluda,
aspre senyal joiós
del combat i l'ajut,
mentre el fel rancorós
de l'adversari en més amarg es muda.

Aquesta poesia, tan com l'escrita posteriorment a l'exili o a l'interior per Salvador Espriu, Pere Quart, Agustí Bartra, etc., hauria d'ésser objecte d'una publicació de conjunt. Així, el nostre poble podria tenir el suport moral dels poetes en la seva lluita contra l'opressió i la tirania.

Altrament, molts dels poetes catalans han celebrat, si no hi han intervingut més directament, alguns dels grans fets de la història contemporània. Així, trobem que Víctor Balaguer cantà les lluites que el poble italià sostingué per a obtenir la independència; Angel Guimerà i Ignasi Iglésies cantaren l'esforç dels voluntaris catalans que combateren amb les forces aliades durant la primera guerra mundial; Guimerà cantà la guerra mateixa amb versos tan contundents com els següents:

Ja prou de sang i de plom
damunt dels camps de batalla.
Sembrem els camps de forment:
cada u sembri en sa pàtria.

Mai més odis entre humans;
fem eterna una abraçada:

cel igual tenim per tots,
terra meteixa ens aguanta...

Que s'acabi l'avorrir,
que es tornin eines les armes,
que no es vessi més la sang,
que no corrin més les llàgrimes...

Més recentment, Pere Quart i altres han tractat de l'esfondrament nazi, de l'alliberament dels pobles africans i de la victòria del poble cubà contra l'imperialisme ianqui.

POESIA DE CONTINGUT SOCIAL

Ja hem vist com Josep Anselm Clavé i altres posaven en un primer pla de la creació poètica els anhels alliberadors que abrindaven les entranyes del poble català. A partir d'aquest moment, tots els poetes progressistes catalans sotmeten a dures crítiques la classe burgesa o exalten les lluites que sosté el poble per obtenir la llibertat.

La crítica de la classe burgesa no sols procedeix del camp progressista, sinó també, bé que amb un to tot diferent, del mateix camp burgès. Així Joan Maragall, posa de relleu la gasiveria i la manca d'amor de la burgesia catalana en uns poemes ja reproduïts per HORIZONS. En un pla més o menys semblant, Josep Carner caricaturitza certs personatges i certes modalitats de la vida burgesa, i Guerau de Liost escriu tot un llibre, prou violent, de *Sàtires*. No cal dir que aquesta crítica no és dialèctica, sinó que obeeix criteris morals més o menys vagues.

Des del camp progressista, les crítiques i els homenatges al poble sofert i combatent són més considerables. Rafael Nogueres i Oller, poeta avui del tot desconegut de la crítica burgesa, escriu un llibre anàrquic i brutal: *Tenebroses*, que reflecteix la societat immoral, engoixada i caòtica del tombant de segle que havia d'esclatar en la Setmana tràgica. Nogueres no proposa a les masses obreres unes normes de lluita; tot amb tot, escriu coses tan remarcables com aquestes:

Ah, Poble!... Inconscient Poble!... Nit i dia
en contra teu, que la riquesa ets tu!...
Ets el camp, ets la terra produïdora,
y en tes carns s'enfonsa feridora
la rella dels que et manen!...

Però hi ha algú
que et diu que, abans que als braços, l'energia
convé al cervell!... Aprèn. Fes-te educar
i llavors, posseït d'economia,
resoltament, sabràs com començar,
i el món, serenament, canviarà!...

La part positiva del llibre, sense dubtes, és la crítica violenta de les sobreestructures burgeses i l'apologia de les masses esclavitzades. Heus ací un fragment del poema *La vaga*:

—Oh, la Força! —diu el Fart—. Sort de la Força,
que això ja està llest sens passar d'aquí!
Sec ambiciós, no et volies tòrcer,
i malgrat que et vingui, has de raure amb mi!
I que en sap la Força!... Oh, la bona Força!...

.....

Ves fent, Fart, ves fent, i fia't de la Força!
La Força i tu, plegats, feu camí avinguts;
i en tant que els "manaies" te xuclen bé i força,
tu escolta els Secs, els qui estan eixuts!...

Fia't solament de la gent armada,
no el tractis amb seny, nega-li l'amor,
sens pensar que ve que, l'eina esmolada,
sap trobar el camí més recte del cor!

Sens pensar que un dia la gran flamarada
fa cendres les lleis i fa nou el dret.

Crida-la aleshores la Força armada!
Brusca-la aleshores amb un fanalet!

Els dos poetes progressistes més importants, tot i la vaguetat de llur pensament, són Joan Salvat-Papasseit i Pere Quart; el fet que el company Ramon Roig els hagi dedicat dos magnífics assaigs en aquestes mateixes planes ens exigeix d'analitzar-los, ni que sigui sumàriament. A llur costat, val la pena de tenir presents alguns poemes del rossellonès Jordi Pere Cerdà, i el *Cant a la llibertat* de Manuel Valldeperes:

Perquè no em plau el cant de les cadenes
que m'han esclavitzat;
perquè la sang em bull dintre les venes,
canto la llibertat!

Perquè he trencat el jou de l'esclavatge,
desfent-me del passat;
perquè sento en el pit un nou coratge,
canto la llibertat!

Perquè triomfi el treball i l'honradesa,
pel triomf de la igualtat;
perquè l'amor sigui una flama encesa,
canto la llibertat!

Perquè la fam no sigui vil herència
del proletariat;
perquè cessi entre els homes la indigència,
canto la llibertat!

Perquè la nostra vida sigui lliure,
i la fraternitat
esdevingui l'orgull del nostre viure,
canto la llibertat!

Perquè enlairin els homes la bandera
de pau, de fe, d'amor i llibertat;
perquè sigui, entre totes, la primera,
canto la llibertat!

Amb posterioritat, han aparegut una sèrie de poetes joves que, tot seguint llurs petjades, ens proven que el nostre poble, malgrat tot, prossegueix amb fe la lluita per la llibertat. Alguns, com Joaquim Horta i Francesc Vallverdú, ja han publicat llibres; altres, com Joaquim Vilar, només han publicat versos esparços que mostren, però, la plenitud de llur talent.

MINISTERIO
DE CULTURA

FORMALISME BURGÈS

I

TEATRE POPULAR

ÉS BEN cert que fou, en el seu origen, molt sana la reacció que, d'ençà del noucentisme, començaren els "burgesos il·lustrats" del país contra un ruralisme baix de sostre, abundant en tòpics i que, tard o d'hora, ens hauria abocat a un himne feixista de "la terra i la sang". Bé prou que sabem com va ésser d'higiènica i feconda l'exigència culturalista del noucentisme, amb fruits que avui encara poden gaudir les darreres promocions: rigor científic, cura idiomàtica, obertura a més amplis horitzons intel·lectuals, tot responen a una vocació europeïsta, progressiva en aquell temps; al cap i a la fi, es tractava d'un equivalent de la tasca que inicià, dins de la cultura castellana, la *Revista de Occidente* amb el caire juvenívol i renovador (deixem de banda la seva sinceritat) de les prèdiques del senyor Ortega y Gasset a favor "d'una Espanya amb faldilles curtes".

Hem consignat els aspectes positius de la qüestió. Ara bé, cal tenir en compte que un moviment, ahir progressiu i fins i tot revolucionari, pot esdevenir avui un entrebanc en el necessari desenrotllament vers el futur: de tot això tenim un exemple amb el caire evidentment reaccionari del corrent avui dit "europeïsta", el qual, traduït a la nostra realitat econòmica, no vol dir res més que la capitulació davant de la política monopolista de l'anomenat "Mercat Comú".

En aquesta mateixa revista, s'ha tractat a bastament el tema d'una suposada puresa burgesa i liberal catalana enfront de les velles tares feudals d'enllà de l'Ebre. A l'article de Pere Ardiaca, sota el títol *Catalunya i la reforma agrària*, publicat al número 4, tercer trimestre de 1961, llegim el següent i encertat anàlisi: "La principal particularitat del camp català amb la resta d'Espanya és la més gran proporció de parcers i arrendataris, però això no canvia les característiques del problema quant al fons: el règim de propietat de la terra, vestigi del feudalisme, i una massa de jornalers i pagesos sense terra que suen la terra d'altri, el poder adquisitiu dels qual és xuclat per les rendes del parasitisme terratinent."

¿Què vol dir la presència entre nosaltres de semblant fenomen? Vol dir nogensmenys

que la nostra realitat social, i amb ella, totes les seves sobreestructures, no ha defugit, tot i els símptomes d'inquietud i progrés que hi coneixem, l'estigma d'endarreriment que comporta un món que presenta encara com a personatges rellevants i, de vegades, decisius, el sacerdot, el buròcrata, el militar i el terratinent. I no hem d'oblidar que un món semblant, amb arrels feudals encara fortes, la sap prou llarga per a, si no sufocar de bon principi els moviments progressius, almenys fer-los caure dins de la xarxa de la mateixa vocació immobilista, dogmàtica i purament teòrica del mateix estat de coses que hom volia combatir. De bell antuvi, sabem els marxistes que la concepció del món per nosaltres defensada no és pas cap dogma, sinó un mètode contrastat sempre amb la "praxis" revolucionària. Trobaríem, tal volta, el residu d'una certa vocació aristocràtica en l'intel·lectual que, sense viure dia rera dia les penes, treballs i esperances d'un poble, pretén decidir *a priori* les formes i maneres de l'art i la literatura revolucionaris, i oblida que de tal qüestió no és jutge decisiu la seva sensibilitat, sinó les condicions objectives de la lluita (caldrà, doncs, de veure les fórmules expressives, estils literaris, etc., que més eficaçment poden moure les masses proletàries en lloc i temps donats). I no tan sols entre artistes i escriptors de formació predominantment burgesa, entre nosaltres mateixos sovintaja més del que fóra convenient la disposició a convertir en fórmules encarcerades qüestions de la vida cultural que únicament a l'acció creadora de les masses escau de fer vives, a través de llur seguida i revolucionària "praxis". Com a marxistes, no podem oblidar aquesta veritat elementalíssima: a la classe obrera correspon de decidir el tarannà i els matisos d'un art i una literatura al servei de la seva lluita i els seus interessos. Es clar que un intel·lectual marxista no pot desatendre sectors no específicament proletaris; ara bé, cal tenir sempre en compte que un moviment artístic i literari de tipus progressiu no serà res si no corona els seus esforços amb el bastiment d'una cultura del poble i per al poble, malgrat les dificultats existents. Com a marxistes, sabem, així mateix, que, arreu

del món, l'acció política de les masses té un sol camí possible, a través dels respectius partits marxista-leninistes, però també sabem que el nostre partit és el partit de la classe obrera, mai camp d'experimentació dels atreviments "avantguardistes" de la burgesia.

Tornant a prendre el fil de la un altre temps progressiva recepció dels corrents culturals europeus d'una major exigència intel·lectual, enfront de la també un temps progressiva anarquia del "modernisme". Avui patim d'una arterioesclerosi que ens converteix en pacients col·leccionistes de totes les despulles, desferres i enderrocs del naufragi de l'anomenada "cultura occidental". Es tracta, naturalment, d'un fenomen característic de la pseudocultura franquista, la qual, després d'omplir-se la boca d'un patriotisme verbal i demagògic, ha caigut, com a lògica conseqüència del lliurament del país als nord-americans, en el més trivial i desmoralitzador cosmopolitisme. Al dit fenomen no podem escapar del tot nosaltres mateixos. Pel que fa als problemes del teatre, per més que hi havia al començament una molt noble i jovenívola revolta en el moviment dels "teatres experimentals" contra la barroera rutina del teatre burgès, dit esperançador moviment, ha degenerat vers el nihilisme buit segons Beckett, el balbuceig de *teddy-boy* intel·lectual practicat per Ionesco i l'himne als canvis de sexe que ha posat de moda la literatura teatral americana, amb Tennessee Williams com a capdavanter. Hi ha un tret comú a totes aquestes manifestacions: el desig de formar una capella d'"exquisits" encarregada d'excomunicar, sota l'acusació d'ignorància i vulgaritat, l'home sa i honest que s'atreveixi a exposar la seva opinió davant de semblants abusos.

Quant al teatre escrit en català, el dit fenomen es ben paradoxal i trist. (Ara deixem de banda la carrincloneria petit burgesa i falsament "populista" d'obres tipus *La Pepa maca*, etc.) Sota la tirania franquista, la defensa i l'ús del català com a instrument literari comporta sempre un acte afirmatiu que, si més no, representa en tot cas l'expressió d'una voluntat constructiva i segura d'un esdevenidor més brillant del país i de l'idioma. Esmerçar el nostre llenguatge en el menyspreu de la vida i de l'home no resulta pas massa conseqüent amb aquesta inicial volada afirmadora. No ho és tampoc el deixar de banda la sensibilitat i la fam de justícia de la major part dels homes que fan del català l'instrument de llur expressió quotidiana; parlem dels homes pertanyents a les mateixes classes treballadores que romangueren fidels

al llenguatge de llurs pares, fent així possible una Renaixença que amb intel·lectuals sols no s'hagués fet mai. Es aquesta una de les veritats elementals de què, de tant en tant, cal fer memòria: la fidelitat del nostre poble al seu idioma durant més de tres segles, davant de l'absolut abandó de les "minories il·lustrades". El bo del cas és que, tirant pel dret cap a la veritat d'un pretès "teatre actual de minories", s'ha de dir que tals minories són intel·lectualment bastant esquivades a casa nostra (amb totes les excepcions que, etc, etc.): si, malgrat la brutalitat franquista, els pobles de Catalunya i d'Espanya tota mantenen vives llurs magnífiques qualitats d'intel·ligència i caràcter, la burgesia, per les mateixes raons abans esmentades, no ha pogut ni tan sols aconseguir la necessària sensibilitat decadent que permet de copsar, posem per cas, el joc postsurrealista d'Ionesco i les cargolades, per bé que un tant inútils, excursions intel·lectuals de Sartre. En aquests indrets, el públic dels teatres experimentals és compost d'abnegats servents de la moda, a la qual obeeixen amb coratge que no demana res i tot ho suporta.

Davant d'un panorama tan poc aconhortador i entre les sinistres prediccions de la premsa franquista, tot parlant del teatre com si fos ja un art damnat sens dubte, capaç tan sols de vegetar al caliu de les subvencions oficials o privades, cal, tanmateix, esperar molt de la poderosa vitalitat de l'art dramàtic, com a espectacle i com a instrument que pot ajudar a despertar la consciència nacional i política d'un poble, amb la condició d'unes formes expressives adients. Sembla també aconsellable que, en els moments actuals, encara que sigui provisionalment, un veritable teatre popular es faci de franc, per tal de dur les masses a manifestacions culturals que la dictadura, amb les seves aclaparadores condicions econòmiques, ha tingut cura de portar fora de l'abast dels misèrrims ingressos proletaris. D'altra banda, en un teatre popular cal tenir compte de no caure dins de l'òrbita del negoci burgès, amb el perill conseqüent de perdre el seu sentit cultural i pedagògic. I el que és més important: davant del tribunal suprem que representaria el públic d'un teatre d'aquest tipus, a nosaltres, intel·lectuals i artistes, les seves concretes exigències ens alliberaria de tots els possibles bizantinismes i cercles viciosos. Condició, en tot cas, indefugible, serà, doncs, sentir la veu del poble, únic creador i orientador decisiu al cap i a la fi, d'un art que acompanyi i mení l'home pels camins autèntics de la llibertat.

Ferran Costa

LA PUGNA ENTORN DELS DELMES A LES CORTS CATALANES DEL SEGLE XVI

[PER A UNA HISTORIA DE LES LLUITES
DE CLASSE A LA CATALUNYA DEL SEGLE XVI]

EN ESTUDIAR la vida de les Corts catalanes durant l'edat moderna, els historiadors catalans del segle XIX no van saber veure més que tot allò que representava un afrontament de Catalunya amb el poder reial. En les obres d'Antoni de Bofarull¹ i de Coroleu i Pella i Forgas² les Corts se'ns apareixen actuant unànime-ment en defensa de "les lleis de la terra", oposant-se per això a les intromissions del rei, dels seus funcionaris o de les institucions que volien coartar les llibertats i privilegis de Catalunya.³ Unida per aquesta oposició a la reialesa, la societat catalana es mostra monolítica, sense conflictes interns de classe que la divideixin.

Aquesta visió de la vida de Catalunya als segles XVI i XVII era parcial i falsa. Els historiadors catalans del segle passat, que vivien els dies en què el catalanisme començava a esdevenir una força política, aglutinada per l'oposició a una administració central corrompuda i ineficient, és lògic que hagin fixat llur atenció sobre allò que els semblava un antecedent històric del que estava succeint en llurs dies, i fins i tot que hagin passat per alt el que devia semblar-los secundari i poc edificant per a les generacions contemporànies: la lluita de classes en la societat catalana, tal com es manifesta en la pugna dels diversos estaments a les Corts.

El que resulta, però, més greu és que aquests historiadors de l'època romànica foren els únics que acudiren directament a les fonts originals, i que tota la historiografia posterior s'ha limitat a repetir el que ells digueren, sense molestar-se a fer comprovacions directes, ni tan sols a rellegir els acords impresos de les Corts.⁴

Aquest article pretén únicament cridar l'atenció sobre la necessitat de referdamunt de noves bases d'anàlisi la història de les Corts catalanes a l'edat moderna, un pas previ i indispensable per a poder estudiar la societat del nostre país als segles XVI i XVII. Ens limitarem, per això, a un sol aspecte, per bé que de gran importància per a la pagesia catalana: la lluita per defugir el pagament dels delmes i primícies.

¹ ANTONI DE BOFARULL: *Historia crítica (civil y eclesiástica) de Cataluña*. Barcelona, 1876.— 78.9 volums.

² J. COROLEU i J. PELLA i FORGAS: *Las cortes catalanas*. Barcelona, 1876.

³ En aquest sentit, i només en aquest sentit, és interpretada la pugna entre les Corts i la Inquisició.

⁴ Aquest retret és aplicable tant a la *Història de Catalunya* de Ferran Soldevila, pedra angular de la nostra historiografia contemporània, com a la *Historia política y económica de Cataluña. Siglos XVI al XVIII*, de J. Carrera Pujall (Barcelona, 1947) o als dos millors estudis monogràfics que tenim sobre la Catalunya del segle XVI: *Felip II i Catalunya i Els virreis de Catalunya*, del professor Joan Reglà (els dos aparegueren a Barcelona l'any 1956).

Com és ben sabut el delme consistia en el pagament d'una desena part de la collita de gairebé tots els fruits. Una desena part, però, del producte brut, sense haver deduït ni descomptat les despeses de cultiu del camperol, ni tan sols el que aquest havia de destinar a llavor per a sembrar l'any següent. La primícia consistia normalment en una trenta-dosena part de la collita.

No és certa la idea comunament estesa segons la qual serien únicament els clergues els qui cobrarien aquests impostos, que serien destinats al sosteniment de les parròquies. En bona part de pobles eren cobrats pels magnats feudals, basant-se en la teoria que aquests sostenien per llur compte les despeses del manteniment del culte. I fins i tot en molts casos en què anaven a parar a mans de senyors eclesiàstics, no es pot deduir, per això sol, que llur destinació final fos la manutenció del baix clergat. Ens consta que molts grans senyors eclesiàstics vivien en l'opulència amb els delmes i primícies que percebien, mentre que els clergues sotmesos a llur jurisdicció subsistien en condicions gairebé tan míseres com les dels camperols dels pobles en què residien.

La càrrega que delmes i primícies representava per a l'agricultura era tan gran que no és estrany que els camperols tractessin de defugir-la i es resistissin a pagar. Tan enllà s'havia arribat en aquesta resistència a començaments del segle XVI, que Ferran el Catòlic hagué de recordar en 1510 l'obligació de pagar aquests drets, basant-la en normes jurídiques humanes i divines. No pagar els delmes i primícies era a la vegada un delictes castigat amb una multa i un pecat que els bisbes penaven amb l'excomunicació. Es interessant de notar que el cas dels delmes és identificat en la pragmàtica de Ferran II amb el del pagament de censos emfitèutics o de la part de fruits que el cultivador deu al senyor alodial de la terra tot amenaçant els infractors amb les mateixes penes civils i eclesiàstiques. Vegem-ho amb les mateixes paraules de la pragmàtica reial: "Volent degudament proveir a la gran clamor que nos és feta moltes vegades del manifest, notori y públic frau que molts fan contra Déu e lur pròpia consciència, en no pagar y dar delmes y primícias verdaderament dels fruits que nostre senyor Déu los dóna... e volent encara obviar a la perditio de las ànimas de aquells qui... cometen lo dit frau e greu peccat... ab tenor de aquesta nostra Reyal Pragmàtica sancçim, statuim e ordenam que, sots les penes devall scrites, tots y sengles hòmens de la terra nostra hajan e degan donar a pagar als prelats, esglésies y capítols, monastirs, religiosos, rectors e altres eclesiàstics, e als magnats, barons, cavallers, hòmens de paratge e altres senyors a qui's pertanga, delmes e primícias, íntegrament, sens frau e deductio de labor o sement,... de trebals, o altra manera de retentio o deductio de tots los fruyts de tota manera de blats e sements que sobre la terra cullen... e per cessar frau ordenam... que tots los hòmens de nostra terra fruyts cullints e sperants hajan e sien tenguts de denunciar als senyors dels delmes y primícias o a lurs procuradors, balles o col·lectors, un die natural almenys abans de batre o partir de la era, que sien a veure mesurar lo blat que en la era serà, de la qual era levar no'l pogan sens que lo mesurar no sie fet devant lo senyor de la dècima o col·lector de la dècima ... E més avant, pensants que és apartat de tota rahó natural e lo manament de Déu no pagar los censos, tascas, agres, e tributs de las coses emphiteoticals que molt primer foren de aquells senyors que reben los censos, tascas, agres e tributs, que dels cultivadors de aquells, ab la mateixa constitució proveim que tascas, agres e parts de splets anuals se paguen e donen als senyors alodials feelment e sens frau... E per quant molts són a qui no basta manament sens pena, per evitar tals pecats e discòrdies, si algú contrafaran a la present nostra Reial Pragmàtica, ultra la excommunicatió axí general com special nominatim que los bisbes fer degan, caygan en pena de sexanta sous barcelonesos..."

La pragmàtica de Ferran II deixava, però, una porta oberta a la resistència

dels camperols en dir que totes aquestes disposicions s'havien d'entendre obligatòries "exceptats pactes e concòrdias e sentèntias arbitrals e judicials passades en cosa judicada y costum immemorial tan solament en les coses y cota del delmar." Això significava que el rei, admetia que es respectessin els vells costums en haver de decidir de quins fruits calia pagar delme i de quins no, i en establir la part de la collita que calia pagar de cada un.⁵ Però determinar el que s'havia d'entendre com a "costum" no era una cosa fàcil. Tanta confusió nasqué de la vaguetat d'aquesta clàusula, que encara no havia passat un any quan, pel mes de juny del 1511, Ferran el Catòlic hagué de donar una nova pragmàtica per aclarir l'anterior, confessant que "se han mogut moltes diversitats de parers en la manera del entendre aquella". En la nova disposició, donada a Cantillana, precisava el que calia entendre per costum immemorial ("a saber és, que sie introduït de tant lonc temps ençà que no sie memòria de hòmens en contrari") i definia així el sentit de l'expressió "en les coses y cota del delmar": "que en les coses que nunca se han pagat delme... que nos pague... y, quant a la dita cota,... diem que, si per costum immemorial, pactes, sentènties judicials o arbitrals, en algunas parts no és acostumat pagar de deu, una, sinò de dotze, o quinze, o vint, una, per exemple, que en tal terra o part se observen y guarden les dites sentènties, pactes e consuetuts immemorials..."⁶

La nova pragmàtica de Cantillana si bé precisava les paraules i el sentit de l'anterior, era ben lluny de resoldre els problemes que aquesta havia plantejat. Passaren ara trenta anys sense que les coses s'aclarissin. Per fi, l'any 1542 els nobles i els clergues aplegats a Montçó arrencaren a Carles I una nova pragmàtica que anul·lava pràcticament la clàusula de la de 1510 que havia provocat tantes discussions. L'emperador deia, en declarar els motius que el duïen a fer això: "de present és pervingut a notítia nostra... que molts dels poblats en los nostres Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya, oblidats de la pròpia salut de ses ànimes y postposat lo divinal temor y nostre, no solament no cessen de cometre los frauds que en lo pagar de dites dècimes solian cometre abans de la data o publicació de les dites pragmàtiques del dit Rey Cathòlic... mes encara quiscun dia inventen noves y exquisites vies y formes per a poder-los cometre majors, ab color de costums, pretenent que són aprovats ab la dita pragmàtica de l'any deu".⁷

Els eclesiàstics i els nobles, però, aspiraven a més. Una pragmàtica reial podia ésser anul·lada per una altra pragmàtica reial posterior. Un acord pres per les Corts, en canvi, no podria ésser derogat sinó amb el consentiment d'aquestes, i tindria molta més força legal als ulls del país. Però ¿quin era el procediment que calia seguir perquè un projecte de llei fos elevat a "acte de cort"? Era necessari que els tres estaments —eclesiàstic, militar (que representava els nobles i cavallers) i popular o reial (en representació de les viles i ciutats)— l'aproveïssin conjuntament i el presentessin al rei, el qual donaria el "Plau a sa majestat", si li semblava oportú assentir, o faria les restriccions que cregués necessàries.

En el cas concret de l'anul·lació de la pragmàtica del 1510 decretada per Carles I, era clar que no es podria obtenir l'assentiment del braç popular, al qual aquesta derogació perjudicava, en obligar-lo a pagar delmes i primícies sense restricció de cap mena. Fou per aquesta raó que aristocràcia i clergat es decidiren a donar

⁵ *Constitutions y altres drets de Cathalunya compilats en virtut del cap. de cort XXIII de les corts per la S.C. y Reyat Majestat del Rey Don Philip nostre senyor celebrades en la vila de Montsó, any MDLXXXV. Barcelona, 1589.* (En endavant es citarà: *Constitucions de Catalunya*, ed. 1589). Vol. II ("Pragmàtiques y altres drets...") p. 110. *Constitutions y altres drets de Cathalunya compilats en virtut del capítol de cort LXXXII de les corts per la S.C.O y R. Majestat del Rey Don Philip IV, nostre senyor, celebrades en la ciutat de Barcelona, any MDCCII. Barcelona, 1704.* (En endavant citarem: *Constitucions de Catalunya*, ed. 1704) Vol. II, p. 142-143.

⁶ *Constitucions de Catalunya*, ed. 1589. Vol. II, p. 111. *Id.* edició 1704. Vol. II, p. 143-144.

⁷ *Constitucions de Catalunya*, ed. 1589. Vol. II, p. 112-113. *Id.* edició 1704. Vol. II, p. 145.

un cop de força en les Corts de Montçó del 1553, presidides pel príncep Felip, com a lloctinent general de Carles I. Prescindint de l'aprovació de l'estament popular, pressionaren sobre el príncep, i aconseguiren que aquest elevés la pragmàtica de 1542 a acte de cort "a supplicatió dels estaments ecclesiàstic y militar".⁸ Això representava una oberta violació del principi d'acord entre els tres estaments que era estatut a les Constitucions de Catalunya i que representava l'essència de les nostres Corts.

Aquest acte de cort, destinat a perpetuar l'opressió de la pagesia catalana i la seva explotació pels senyors feudals ecclesiàstics i seglars, era fraudulent i il·legal. Els pobles es resistiren a obeir-lo, i en les corts de 1585 tot un grup de síndics de viles i ciutats, presidits pel de la ciutat de Lleida, presentà al rei una protesta formal.

De res no serví. En les mateixes corts del 1585 s'havia decidit la compilació i publicació de les "Constitucions i altres drets de Catalunya", encomanant-la a individus dels estaments militar i ecclesiàstic. Doncs bé, en el volum segon de les "Constitucions", imprès a Barcelona el 1589, i en l'apartat dedicat als delmes apareixia l'acte de cort fraudulent de 1553, sense fer esment per a res de la protesta de les viles i ciutats de Catalunya.⁹

En 1599, en les corts celebrades a Barcelona per Felip III (les darreres que arribarien a llur terme fins a aquelles que en 1701 havia de convocar Felip V) es renovà la protesta. Acabada de llegir l'oferta del donatiu de les Corts, Pèr Benet Soler, doctor en medicina, conseller en cap i síndic de la ciutat de Barcelona i president de l'estament popular, lliurà al rei una suplicació en què deia, tot fent història de l'aspra polèmica sostinguda al llarg de tot el segle XVI. "No obstant que per generals Constitutions de Cathalunya estiga disposat que no's pugan fer lleys, constitutions, statuts, capítols ni actes de cort generals ni particular, sens consentiment, approbatió y lloatió dels tres estaments ecclesiàstich, militar y real, no res menys en les corts del any 1553, a pura importunatió dels estaments ecclesiàstich i militar, se féu un pretès capítol de cort, ab lo qual se manà publicar una certa pragmàtica feta per lo invictíssim emperador don Carles en la vila de Montçó a 10 de setembre 1542, sens saber-ho ni ésser oyt lo bras real ni los sindics dels locs y viles del dit Principat, dels quals era particular y principal perjudici, ab la qual... manà que's pagassen dècimes de tots los fruyts y que en la solutió y prestatió de aquelles... no valgués la consuetud, encara que sia immemorial. Per ocasió de la qual pragmàtica o declaratió són estades mogudes y suscitades en Cathalunya moltes i diverses qüestions plets y debats per los senyors de les dècimes contra los particulars, pretenent haver d'ésser compellits y forçats a pagar delme de tots los fruyts, no obstant qualsevol immemorial consuetud o prescriptió de no pagar-ne... y de aquí han procehit i proceheixen en los dit Principat moltes dissensions, discòrdies i passions de ànimo... Per ço... ara de nou... protesta que dit stament real no ha sabut, cabut ni consentit en que dita pragmàtica y capítol de cort fossen fets ni publicats, ans bé aquella y aquell són stats fets sens saber-ho ni ser ohits ni cridats en lo stament real y perçó són nul·les e invalidors, y deuen ser llevats y borrats de dit volum de Constitutions".¹⁰

Aquesta vegada els síndics aconseguiren, almenys, que llur protesta fos impresa i feta pública juntament amb els acords presos per les Corts. Però l'acte fraudulent de 1553 seguí en vigor i fou encara tornat a publicar en la nova edició de les "Constitucions de Catalunya" feta en 1704.¹¹

⁸ *Constitucions de Catalunya*, ed. 1589. Vol. II, p. 113. *Id.* edició 1704. Vol. II, p. 146.

⁹ Vegeu la nota número 8.

¹⁰ *Constitutions fetes por la S.C.R. Magestat del Rey don Fhelip segon, rey de Castella, de Aragó, etc. el la primera cort celebrà als cathalans en la ciutat de Barcelona, en lo Monastir de S. Francesch, en lo any 1599.* Barcelona, 1635. Fol. 57 v. i fol. 58.

¹¹ Vegeu la referència a la nota número 8.

El "règim parlamentari" de Catalunya havia estat inoperant davant la pressió de les classes altes, beneficiàries directes de l'ordre feudal. La legalitat havia pogut ésser violada —en aquest cas dels delmes, com en altres que podríem adduir— en favor dels privilegiats. Encara la burgesia no era prou forta per a subvertir el món feudal i imposar-se. Però, aliada amb la pagesia i amb les classes populars, era ja en oberta lluita contra el clergat i l'aristocràcia. Voler-ho ignorar és condemnar-se a no comprendre tres-cents anys d'història de Catalunya.

MINISTERIO
DE CULTURA

Marcel Plans

EL CINEMA CUBÀ

I. LA CONTRADICCIÓ DEL CINEMA

El cinema és un art i una indústria. Per a realitzar una pel·lícula són necessaris diners, material, tècnics, organització i també artistes. Aquesta condició mixta del cinema no el perjudica, és simplement una de les seves característiques.

En el món capitalista una indústria és abans que tot un negoci que produeix beneficis als propietaris. El cinema és un negoci susceptible de produir beneficis fabulosos. La seva mercaderia, nova, apassionant, màgica, es ven a milions i milions d'éssers humans. La condició d'indústria de tipus capitalista imposa al cinema la penosa servitud del profit econòmic, la lluita implacable de la competència en el mercat, la mistificadora acció de la propaganda comercial. D'aquí li vénen tots els mals!

El cinema s'ha pogut desenvolupar com art gràcies al fet que sempre ha tingut fidels defensors, que han donat la batalla fins l'últim sospir, per a preservar-lo de la prostitució comercial.

Aquesta batalla s'ha lliurat en el passat, es lliura en el present i es lliurarà mentre el cinema sigui un mitjà de fer diners. Es una batalla digna, car la immoralitat del cinema comercial és gran. Pensem que reuneix els espectadors per milions; que la majoria d'aquestes persones no tenen altre experiència cultural que la pantalla; que el cinema comercial els serveix, en la majoria dels casos, subproductes que no tenen res a veure amb l'art i amb la cultura. Es el crim de les novel·les per entregues, però augmentat per l'extensió i força que té el nou art.

La batalla és, doncs, digna i important.

Actualment aquesta batalla, en els països capitalistes, la donen joves realitzadors que pretenen produir obres cinematogràfiques tal com les pensen i senten, sense fer concessions a interessos comercials: "Nouvelle Vague", "Free-Cinema", "New American Cinema" i alguns joves realitzadors italians i espanyols són els exponents d'aquesta rebel·lió. A part dels genis que emparant-se en la cotització de llur nom famosos, aconseguen certa independència creadora.

Aquesta rebel·lió no pot solucionar el problema. En primer lloc, perquè no és més —ni tampoc menys— que un heroic testimoni que ha donat, en el millor dels cassos, obres fonamentals, aportant innovacions formals, nous temes, etc.; però que no salva en definitiva el públic, l'autèntic heroi de la pel·lícula, de ser sistemàticament bombardejat amb productes infames. Es a dir, que el cinema segueix essent en un tant per cent molt elevat una estafa, una vergonyosa estafa. I segonament, perquè gran part d'aquests rebels claudiquen ràpidament en entrar en contacte amb els primers èxits, amb els primers xecs. Els genis es refugien en llur mestratge, que administren amb discreció, i renuncien a la lluita. Els exemples són massa nombrosos i coneguts per a citar-los aquí.

II. EL CINEMA CUBÀ FINS LA REVOLUCIÓ

Després d'aquestes consideracions, tan sabudes, estem en condicions d'entrar en contacte amb el cinema cubà i apreciar millor la seva qualitat essencial: que és un cinema lliure.

A Cuba la revolució ha esboirat el mon kafkià del capitalisme, de l'explotació imperialista. La situació del cinema ha quedat clarament plantejada: fer cine i útil (útil en el sentit humanista de la paraula), que serveixi a l'home per a millorar-se, per a satisfer les necessitats culturals, estètiques; que serveixi per a ampliar-li els horitzons, per a profunditzar en la realitat; que li parli d'altres homes i del destí i del quefer comú; que li parli d'amor i que no li amagui problemes.

El cinema cubà abans de la revolució no existia. Hi havia un petit estudi a L'Havana que servia per a les coproduccions que, de tant en tant, es feien amb Mèxic o USA. Cuba aportava el seu folklore, les seves mules i el paisatge. Com és lògic, d'aquesta col·laboració no va sortir ni una sola obra digna d'interès, ni va servir per a crear un grup de cineastes cubans, si més no amb coneixements professionals. Ni això.

El cinema no representava per al poble cubà cap font de cultura, ni d'autèntic esbarjo, sinó d'embrutiment i evasió. Unes xifres pre-

ses de la revista *Cine cubano* (Any I; nº 3; 1961) exposen quines pel·lícules veien els cubans:

a) pel·lícules distribuïdes en un any segons les nacions d'origen:

54,95 %		USA
16,32 %		Mèxic
9,09 %		Anglaterra
5,17 %		Itàlia
4,96 %		França
3,93 %		Espanya

b) per temes:

28,93 %		dramas i psicològiques
19,01 %		d'aventures
17,35 %		comèdies
7,8 %		de guerra
4,55 %		de terror
8,8 %		de l'Oest
5,58 %		policiaques

Es a dir, el 45,4% eren pel·lícules pertanyents al gènere violent.

Del contingut de les pel·lícules no val la pena de parlar-ne. A Espanya el problema és el mateix. Seria interessant de fer el següent experiment: comptar les persones que moren de mort violenta a les pantalles de Barcelona en un dia; i comptar la gent que assisteix, còmodament assentada, a aquesta carnisseria, que en la majoria dels casos es justifica amb arguments absurds i immorals.

Amb la revolució tot això va desaparèixer. Però calia substituir — ho per una altra cosa que estigués d'acord amb els principis revolucionaris que havien de dirigir tota la nació.

El Govern va fundar l'INTITUTO CUBANO DE ARTES E INDUSTRIAS CINEMATOGRAFICAS [ICAIC] i li encarregà que fes del cinema un dels principals instruments de la revolució cultural.

III. REALITAT I PERSPECTIVES DEL CINEMA CUBÀ

Per a complir la seva missió els homes de l'ICAIC tenien tres problemes fonamentals a resoldre:

a) assegurar a la població uns programes de cinema que estiguessin a l'altura ideològica, artística i moral del poble revolucionari.

b) crear una indústria nacional capaç de produir pel·lícules de categoria, que captessin la realitat cubana amb tota fidelitat i amb tota la seva riquesa present. S'havia d'assegurar una producció regular de documentals, noticiaris, pel·lícules llargues.

c) recuperar l'espectador cubà realitzant una labor d'extensió cinematogràfica.

Per a solucionar aquests problemes l'ICAIC concentrà en les seves mans les tres funcions principals de la indústria cinematogràfica: producció, distribució i exhibició.

L'ICAIC administra 40 sales d'espectacles a L'Havana i organitza la distribució de totes les pel·lícules exhibides a Cuba.

L'ICAIC compra i distribueix les pel·lícules exhibides. Les pel·lícules es compren als proveïdors tradicionals com França, Itàlia, Anglaterra; i també a països fins ara allunyats del mercat cubà: Unió Soviètica, Polònia, Txecoslovàquia, Bulgària, Xina, Japó, India, RDA, etc. Això ha representat una elevació immediata del nivell mitjà dels programes. En realitat es pot afirmar que les pel·lícules més importants de l'any són exhibides a Cuba.

L'ICAIC procura, també, omplir el buit deixat per la dictadura de Batista estrenant pel·lícules antigues desconegudes al país.

Seria ingenu de pensar que amb això ja està tot fet. La veritat és que les conseqüències de la barbàrie de Batista són més difícils de superar. Tres milions de camperols s'han incorporat al cinema pràcticament com a espectadors verges, que havien vist durant tota llur vida un parell de pel·lícules.

Caldran molts anys perquè aquesta gent comprengui el llenguatge del cinema. L'ICAIC ha començat la seva alfabetització cinematogràfica organitzant els Cine-Clubs i els Cine-Debate, que estan en una fase experimental.

Aquests Cine-Clubs no tenen gaire a veure amb el que nosaltres entenem per Cine-Club, cenacles reduïts d'iniciats, dedicats a estranyes litúrgies i a lletanies inacabables. Un país que està airejant tota la vida amb l'aire fresc i creador de la revolució popular no pot utilitzar aquesta forma de Cine-Club. El Cine-Club de l'actualitat està pensat com a instrument de divulgació, d'ensenyament dels principis i problemes del cinema. Els Sindicats, les escoles, la Universitat, els centres recreatius, les organitzacions juvenils tindran llur Cine-Club. L'ICAIC proporcionarà el material, programes d'estudi, assessors. Es fomentaran els contactes amb organitzacions estrangeres per a intercanviar pel·lícules.

El Cine-Debat és un contacte amb el poble encara més directe. Els diumenges al matí s'organitzen sessions, en les quals, després de presentada la pel·lícula (una de les estrenades aquell mes) es discuteix amb el públic.

Per tal d'arrodonir la seva labor orientadora l'ICAIC publica la revista *Cine Cubano* que és ja una de les revistes de cinema més interessants publicades en llengua espanyola.

Això ens fa reflexionar en la trista condició de casa nostra, on també hi ha revistes de cinema, sempre prematurament assessina-

des per la censura, i Cine-Clubs de jaculatòries i foscors. Cert que la gent que està al Cine-Club espanyol fa el que pot; digna d'elogi és la seva tossuderia a mantenir viu el culte del cinema com a art. Però els manca aquesta projecció cap en fora a la recerca de la salut popular, de l'eficàcia pedagògica. És clar que si els cineclubistes surten de llurs caus tindran més dificultats, i probablement, hauran de plegar. Però és que la solució s'ha de plantejar més radicalment, com a Cuba, que primer va fer neteja de brutícia i després va començar la feina.

Tots sabem que el cinema que es fa a Espanya traeix les més elementals aspiracions culturals del poble espanyol. Saber això i com a conseqüència negar aquest cinema no és, a hores d'ara, cap solució. Amagar-se en la foscor de les petites sales a veure pel·lícules semiprohibides, no és tampoc cap camí ni és cap heroicitat; fins i tot pot ser una traïció.

Cuba ha demostrat, o millor dit recordat, que el cinema necessita de la revolució i que la revolució necessita del cine.

Cuba ha participat dues vegades consecutives al "Festival Internacional del Documental i Curt-metratge" de Leipzig on ha aconseguit importants premis; ha acabat la seva vuitena pel·lícula llarga; produeix setmanalment un noticiari i fa ja dibuixos animats. Tot això començant des de zero.

El problema de la creació cinematogràfica no era fàcil de solucionar. Faltaven els homes preparats professionalment. Els joves cineastes cubans van començar a estudiar i a treballar amb tota intensitat. Coneixent llurs limitacions van buscar, intel·ligentment, la col·laboració de realitzadors, guionistes, crítics d'altres països: Zavattini, Ivens, Sadoul, Gallo, Brook, Chris Marker, etc., han passat per Cuba, tot donant conferències, cursets o treballant en una pel·lícula. Altres cineastes han estat invitats. Això farà possible el ràpid desenvolupament dels realitzadors cubans que ja competien amb diversos documentals i pel·lícules llargues dignes de notar. Els documentals *Asamblea general*, sobre la Declaració de L'Havana; *Médicos de la Sierra*, sobre els metges que treballen en el camp; *Esta tierra es nuestra*, sobre la Reforma Agrària; les pel·lícules llargues: *Historias de la Re-*

volución, Cuba baila, Cuba 58, Realengo 18, El joven rebelde, totes que tracten de la lluita del poble contra l'opressió i contra la dictadura.

Finalment, per acabar d'ajudar a la creació del grup de realitzadors que Cuba necessita, ha estat inaugurada a L'Havana una escola de cinema on Joris Ivens dirigirà la secció de Documental.

Sobre aquest punt hem de tornar a pensar en Espanya, "triste y desolada", no per afany masoquista de torturar-nos, sinó per a comprendre millor els nostres mals i llurs remeis.

Quan van aparèixer les primeres pel·lícules de Bardem i Berlanga hi va haver qui va profetitzar al cinema espanyol una època d'esplendor comparable a la del neorealisme italià. ¿En què ha quedat això? En un somni. La realitat és que el cinema espanyol és probablement un dels més dolents de tot el món, per la carrincloneria dels seus temes, per la pobresa de les seves formes, per l'idiotisme general que transpira. ¿Per què? Hem de sortir del nostre tema —aparentment— i recitar sense parar les malalties de la vella i vexada Espanya: Franco està aquí, Franco que ens ha venut en cos i ànima als americans, Franco que és el pare i el fill dels monopolis i dels terratinents, Franco el creuat, el centinella, el fill de Déu. Franco el torturador, el guàrdia civil, la ignorància i l'analfabetisme, la superstició i la credulitat embrutidora. Franco el Cabdill.

El nostre cinema és l'Espanya actual de Franco... ¿Què te a veure això amb la situació que arrossega? Nosaltres tenim els homes que saben fer cinema, tenim els joves que l'estimen, tenim la tradició cultural, la maduresa artística d'un passat riquíssim. Però vivim a l'Espanya de Franco.

Cuba és l'exemple inqüestionable: primer la neteja, després la creació.

Els cineastes cubans van agafar primer el fusell, a punt per a defensar el dret a treballar amb la càmera.

Hem d'aprendre la lliçó política dels cineastes cubans, llur claredat d'idees. Ells han demostrat que amb la política revolucionària no han embrutat ni mixtificat el cinema, sino que li han obert horitzons amplíssims.

Pere Ardiaca

EL CONGRES MUNDIAL PEL DESARMAMENT GENERAL I PER LA PAU

ELS DIES 9-14 de juliol passat es va reunir a Moscú el Congrés Mundial pel Desarmament General i per la Pau.¹

2469 delegats, invitats i observadors, dels quals 754 dones, van acudir al Congrés procedents de 121 països, de tots els continents.

Les delegacions més nombroses eren: la dels Estats Units amb 190 membres; Brasil, amb 174; Anglaterra, amb 142; India, amb 130; França, amb 118; Itàlia, amb 105; Unió Soviètica, amb 101; Argentina, amb 75...

Aquest Congrés ha estat el més important i representatiu de tots els Comicis per la Pau celebrats fins ara. Ultra els centenars de persones presents per a participar als debats, altres fets testimonien l'interès que la Convocatòria havia desvetllat arreu.

Més de 10.000 missatges de salutació i encoratjament arribaren a les oficines del Congrés. En llur majoria eren col·lectius i expressaven l'adhesió d'organismes i associacions diversos, en molts casos de centenars de persones d'una barriada o d'una localitat. Altres eren individuals i duïen la signatura de rellevants personalitats, com Albert Schweitzer, Linus Pauling, Luthuli, Istvan Dobi, Pietro Nenni, La Pira, Cyrus Eaton, Lázaro Cárdenas... El fol·lof anglès Bertrand Russell, impossibilitat d'assitir hi envià una intervenció registrada en cinta magnetofònica, escoltada amb gran atenció.

"La gran premsa" occidental havia silencià la Convocatòria. Tanmateix, a l'hora en què el Congrés anava a començar, ultra els representants de la premsa, ràdio i televisió soviètiques, 75 enviats especials i 151 corresponents estrangers, s'havien fet acreditar a l'Oficina de Premsa.

El professor John Bernal, en nom del Comitè Organitzador, havia adreçat una invitació als governs dels 18 països que integren el Comitè de l'ONU per al desarmament, demanant-los d'exposar llurs posicions i punts de vista davant del Congrés. Una sessió especial fou dedicada a escoltar les respostes

obtingudes i els missatges d'altres governs. Entre els missatges i comunicacions figuraven els d'Anglaterra, Bulgària, Ceilan, França, Etiòpia, Guinea, India, Indonèsia, Mongòlia, Polònia, República Democràtica Alemanya, Txecoslovàquia, etc. El president del Consell de Ministres de la URSS, Nikita Kruixxov, es va personar al Congrés i explicà àmpliament i en detall les posicions soviètiques.

El govern dels Estats Units no va creure oportú de dir res al Congrés. Però va fer coincidir amb el dia i l'hora del Congrés l'explosió d'un artefacte nuclear a gran altura, assaig contra el que tantes veus s'havien alçat arreu del món. Aquest acte brutal causà intensa emoció entre els reunits. Tan aviat com es va saber la notícia, la delegada nord-americana, Judith Cook, i el president de la delegació, Carlton Goodlett, van demanar la paraula i van condemnar l'explosió en nom de tots els delegats dels Estats Units.

UNANIMITAT IMPRESSIONANT

L'heterogeneïtat dels reunits va dur alguns enviats de la "gran premsa" occidental a ironitzar, comparant el Congrés amb la Torre de Babel. I no cal amagar que alguns havien acudit amb l'esperança de poder ressenyar enfrontaments i incompatibilitats, incidents i abandonaments espectaculars. Però no es va produir res de tot això.

El conglomerat d'homes i dones reunit al Palau dels Congressos, recentment construït dintre el recinte del Kremlin, era efectivament molt dispar. No sols pel nombre de llengües que allí es parlaven —moltes més que països representats—, sinó pel fet d'altres diferències més importants, classe, mode de vida, manera de pensar. Aquestes diferències no podien deixar de reflectir-se en les intervencions, però en el Congrés, l'essencial no eren aquestes diferències, sinó les coincidències en vistes de l'objectiu de tots: *salvaguardar la pau com el bé comú i primordial de tota la humanitat.*

¹ Vegeu l'editorial de "Nous Horitzons", primer trimestre del 1962, dedicat a la Convocatòria d'aquest Congrés.

El congrés es va reunir per tal de trobar els punts comuns que permetin unir l'acció de tots i mobilitzar els pobles amb el fi d'impedir una nova guerra mundial.

Tots els congressistes s'alçaren plegats, amb intensa emoció, quan el president d'una de les sessions anuncià que tenia la paraula un supervivent d'Hiroshima, el delegat japonès, Ioi Saito: "La mort em segueix ja fa 17 anys" —digué.

I a continuació evocà la terrible explosió; els centenars de milers d'homes i dones cremats i esfumats en l'espai d'uns segons; les desenes de milers de mutilats, la incapacitació per al treball del 60 per cent de tots els supervivents de Nagasaki i Hiroshima.

En exposar la política soviètica en relació amb la defensa de la pau, el President del Consell de Ministres de la URSS es va referir a la potència destructura de les armes actuals dient:

"Els experts nord-americans han calculat que una bomba d'hidrogen de 20 megatons, en explotar en l'aire, arrasaria tots els edificis de rajola i ciment armat dintre d'un radi de 24 quilòmetres, a partir de l'epicentre de l'explosió. Una mar de foc consumiria tot el que pot cremar; tots els éssers vivents, en un radi des de Nova-York a Filadèlfia. I actualment existeixen bombes de 50 i 100 megatones, fins i tot de més. Segons estimacions aproximades dels savis, la potència de les armes nuclears emmagatzemades mundialment representa ja 12 milions i mig de bombes del tipus de la que va explotar a Hiroshima".

El perill d'una guerra termonuclear plana sobre la humanitat i, al punt on s'ha arribat en matèria d'armaments, l'amenaça pesa igualment sobre els rics i sobre els pobres; els creients i els ateu, els partidaris del socialisme i els qui prefereixen el capitalisme. Tots els qui tenen consciència d'aquest perill tenen interès igual a la defensa de la pau.

La unanimitat impressionant de tots els congressistes no fou obra de cap atzar ni de cap coacció d'uns sobre els altres, sinó resultat de la dita consciència i d'una ampla i franca discussió, discussió en la qual, com tothom ho ha reconegut, cadascú va poder expressar-se amb tota llibertat.

Donat l'interès comú en l'objectiu, no pot estranyar que per intensa i ardua que fos la discussió, es pogués arribar a un acord general, a conclusions comunes, contingudes en el "Missatge als pobles del món", aclamat amb entusiasme per tot el Congrés.²

² El fet que dos observadors nord-americans votessin contra i que es manifestessin set abstencions, no disminueix en res l'impressionant unanimitat amb què el Missatge fou aclamat, ans la confirma si es pren en consideració que delegats, invitats i observadors van fusionar-se en una sola categoria a l'hora de la votació.— Vegeu el "Missatge als pobles del món" en la secció DOCUMENTS.

EL DESARMAMENT GENERAL COMPLET I CONTROLAT QÜESTIÓ CENTRAL DE LA DEFENSA DE LA PAU.

El gran mèrit del Congrés de Moscú ha estat el fet que, tot i les moltes maneres de pensar dels delegats, l'acord s'ha pogut realitzar no sols per condemnar la guerra en general, sinó en tant que posició activa contra el perill de guerra, per a la mobilització dels pobles contra la cursa dels armaments, pel desarmament general complet i controlat.

El desarmament ha esdevingut la qüestió vital del nostre temps. No sols perquè la cursa armamentista augmenta la tibantor internacional i va directament vers la catàstrofe, ans encara perquè la dita cursa representa una enorme càrrega damunt dels pobles.

El món despèn actualment cada any, en armament, sumes equivalents a 120.000 milions de dòlars, quantitat aproximadament igual a la meitat de les inversions en totes les rames de l'economia mundial. Més de 20 milions de persones serveixen en els diversos exèrcits. Més de 100 milions de treballadors consagren llur energia a una producció destinada a la guerra. El 70 per cent de tots els científics del món són utilitzats, d'una manera o altra, en activitats de tipus militar.

No cal gran esforç per a comprendre la monstruositat d'aquestes xifres i les grans privacions que representen per a tota la humanitat. Amb els crèdits invertits amb finalitat militar durant els 10 anys darrers, s'haurien pogut construir cases suficients per a resoldre la crisi d'allotjament a tots els països del món. Amb 20 anys es podria acabar amb la gana, les malalties i analfabetisme a tots els països sotmesos a aquestes calamitats, si es destinava a aquesta finalitat només el 10 per cent de les actuals despeses de guerra. El desarmament crearia condicions favorables per a un millorament sensible i immediat del nivell de vida de tots els pobles. ¿Per què, doncs, no s'arriba a un acord de desarmament general complet i controlat? El desarmament és un objectiu realista o és encara un somni impossible? En posar al centre dels debats aquesta qüestió vital el Congrés afrontà una qüestió concreta, complexa i àrdua. Donades les diferències de classes i d'opinions polítiques dels reunits, les intervencions no podien coincidir des del primer moment, ni en tot. Calgué una discussió laboriosa que, separant les qüestions en què les opinions continuaven dividides, fes sobre sortir els punts d'interès comú sobre els quals pogués recaure l'acord. La discussió es va realitzar en les sessions plenàries i en quatre comissions que examinaren més concretament els diversos problemes lligats a la qüestió del desarmament: aspectes tècnics i

polítics, econòmics, jurídics, culturals i morals i el de la lluita dels pobles colonials per l'alliberament i la independència nacional.

Pels seus resultats hom pot considerar que aquesta discussió va ésser molt fructuosa. *"Estem convençuts —diu el Missatge als pobles del món— que el desarmament és no sols una necessitat imperiosa, sinó també possible. Fins ahir fou un somni de mentalitats generoses. Avui és una tasca que s'imposa a tots"*.

No escau ací ni tan sols un resum de totes les qüestions debatudes. Ens limitarem a les més importants.

Es sabut que els cercles pro armament dels països occidentals invoquen constantment que cal prevenir-se enfront d'una pretesa amenaça d'agressió de la URSS i dels països socialistes. Cap delegat no es va fer portador directe d'aquesta al·legació. Però és evident que la insistència dels organismes governamentals i dels poderosos mitjans de propaganda que aquells cercles posseeixen en els països capitalistes arriben a crear confusió i a influir en alguns sectors de l'opinió pública.

Considerem de primera importància transcriure la resposta que el President del Consell de Ministres de la URSS donà durant la seva exposició a la Tribuna del Congrés:

"Hom no pot passar en silenci —digué Nikita Kruixtxov— aquesta invenció odiosa. Vaig a recordar fets que ningú no podrà refutar."

En el curs de la primera guerra mundial van morir 10 milions de persones i 20 milions resultaren mutilades. ¿Són els comunistes, els Estats socialistes, els responsables d'aquesta guerra? Quan la guerra va esclatar els Estats socialistes encara no existien, els comunistes no tenien el poder a cap país del món".

"La segona guerra mundial ha causat prop de 50 milions de víctimes. ¿Són els comunistes, els Estats socialistes, els que desencadenaren aquesta guerra? Aquesta guerra fou desencadenada pel feixisme alemany, italià i japonès. Es precisament la Unió Soviètica la que ha sofert més pèrdues en salvar la humanitat de la barbàrie feixista. Es ella, precisament, la que més ha aportat a l'anihilament del feixisme, a l'alliberament dels pobles dels camps de la mort, dels forns de Maidanek i Auschwitz, del l'esclavatge feixista. ¿Es la Unió Soviètica que transformà Hiroshima i Nagasaki en Pompeies del nostre segle? Els qui ho han fet —vosaltres ho sabeu— estan en una altra part del món".

"Examinem la cara actual del món. Està coberta de pústules, que són les bases militars. ¿De qui són aquestes bases? Tot-

hom sap que han estat instal·lades pels Estats Units i llurs aliats militars.

¿I on es fa propaganda de guerra? ¿On ressonen les crides invitant a llençar bombes atòmiques sobre tal o qual país, a exterminar "en 24 hores" la meitat de la seva població i les tres quartes parts dels seu potencial industrial? El general Twining i el parlamentari Olin Teague, que han fet aquestes crides, no viuen en cap país socialista. En els països de la comunitat socialista, on la propaganda de guerra està prohibida per la llei, aquests personatges haurien estat portats davant dels tribunals..."

I com a resum del que és l'essència de la política exterior soviètica, Nikita Kruixtxov concloué:

"Hem professat i professarem sempre els principis leninistes de la coexistència pacífica. Es la sola doctrina que, en les relacions entre Estats amb règims socials diferents, respon a les condicions històriques del nostre segle i permet salvar la pau".

Es cert. Des que en el món existeixen Estats amb règims socials diferents ni hi ha altre manera de defensar la pau que basant-la en el principi de la coexistència pacífica. Hom pot estar contra l'un o contra l'altre règim social, però cal renunciar a imposar l'un o l'altre per mitjà de les armes. Cal renunciar a immiscuir-se en els afers interns d'altres Estats. La Unió Soviètica i els països del camp socialista no amenacen ningú i no pretenen imposar llur règim social a cap poble.

Els vells Estats imperialistes, que han dominat el món, que han provocat guerres criminals entre ells mateixos y han llençat els pobles a la matança per aquest domini del món, no s'avenen, per llur part, als poderosos moviments d'alliberament nacional dels països colonials i semicolonials d'Àfrica, d'Àsia i d'Amèrica llatina que, junt amb la transició del capitalisme al socialisme, són el tret característic de la nostra època. Els cercles dirigents dels Estats Units consideren "llur dret" a tenir bases militars ofensives en tots els continents i declaren "intolerable" que Cuba, per exemple, demani a la URSS d'ajudar-la a construir un port de pesca per a millorar l'alimentació dels seus habitants.

No és casual que alguns delegats com l'indonesi Yosuf o el ceilanès Gunawardana, manifestin en el Congrés llur opinió que *"el desarmament serà impossible mentre l'imperialisme subsistirà"*. Aquesta opinió recolza en tota l'experiència del passat i en el molt que els països colonials han sofert i sofreixen encara de l'imperialisme; primer per la

seva dominació i, després, per la terrible situació de retard econòmic que aquesta dominació els ha creat.

Basant-se en l'experiència, el socialista francès, Jean Jaurès, digué justament que "el capitalisme porta la guerra, com les bromes la tempestat". Això és cert. El capitalisme, l'imperialisme, és una força agressiva per naturalesa i la naturalesa no canvia ni canviarà. Però, aquesta veritat que ahir era determinant, avui ja no ho és tant. El desentrotllament històric ha promogut canvis fonamentals en la situació del món. Avui existeixen forces poderoses a favor de la pau que a començaments de segle i ben ençà no existien. Avui existeix el camp socialista mundial amb tota la força material que representa. I creix el nombre de països que s'han alliberat de l'imperialisme i tenen interès a mantenir la pau. Més a més, els pobles de tots els països van adquirint cada dia una consciència més clara de llur força i de llur paper en la lluita per la pau i pel progrés.

Avui cal tenir en compte que, si bé l'imperialisme no ha canviat de naturalesa, han sorgit entorn d'ell forces poderoses que el poden obligar a contenir-se, a fer l'agressió impossible, i a imposar-li el desarmament. Dir avui que el desarmament és impossible si no s'acaba abans amb l'imperialisme no pot menar més que a dues coses: o bé a la passivitat, puix que ningú no es proposa conscientment un impossible; o bé a cridar a la guerra per tal d'acabar amb l'imperialisme i el capitalisme. És evident que les dues coses fan, en el fons, el joc als partidaris de la guerra, independentment de l'honestetat i bona fe amb què els plantejaments es facin.

Altres idees foren discutides, com la proposta d'alguns delegats de propugnar un *desarmament unilateral*. Alguns delegats de Dinamarca, Anglaterra, Canadà i Japó proposaren de demanar a cada govern que desarmés ell, independentment del que faran els altres. La majoria dels delegats a la comissió sobre "Aspectes tècnics i polítics del desarmament" trobaren que aquesta proposta no és realista ni viable, ni tampoc justa. Ni es realista ni viable, perquè mai no serà acceptada per cap govern. I no és justa, perquè, si suposem un sol moment que algú pogués acceptar-la, aquest no seria l'agressor en potència. El qui prepara l'agressió seria l'únic a trobar-hi avantatges i podria ben riure's de la "bona fe" o imbecilitat de la víctima.

Semblant a la proposta anterior, cinc delegats, el danès Carl Schanberg, l'anglès Philip Seed, el canadenc Olive Johonsson, el nord-americà I. Dwerkin i el francès Claude Bourdet, proposaren la següent declaració: "Els assaigs nuclears són un crim contra la humanitat onsevulga que tinguin lloc... Adjurem els pobles del món a no acceptar en cap circumstància cap justificació política o

ideològica dels assaigs nuclears". La idea en si és atraient, bonica. Però ¿què pot donar l'adjuració si no s'aconsegueix un acord per països que en fan? ¿Es vol d'aquesta manera repartir la culpa, fer a tots responsables per igual?

En una declaració a la premsa soviètica, un savi suec, l'astrònom Katrin Scrultz, posà les coses en els termes veritables: "Es certament lamentable —diguè— que la Unió Soviètica hagi de recórrer als assaigs nuclears, però les primeres bombes eren americanes i aquest és el factor determinant". Molts delegats recordaren als autors de la proposta l'agressió franco-britànico-israelita contra Egipte. ¿Què hauria passat a Egipte si la Unió Soviètica no hagués aturat en sec, gràcies a la seva força, els agressors i invasors? No cal dir que sense l'oposició de la Unió Soviètica, els agressors haurien imposat llurs condicions o domini al poble egipci; s'hauria obert un nou període de provocacions i invasions imperialistes sobre els països de l'Orient mitjà i s'hauria frenat fortament l'alliberament dels països africans del colonialisme. ¿Què seria de Cuba petit poble de sis milions d'habitants, davant l'agressió del colòs ianqui, de la dominació del qual s'acaba d'alliberar, si la Unió Soviètica no s'oposés clarament a l'agressió?

Es clar que no es pot posar en un mateix sac l'agressor i la víctima. Lluitar per la pau no és combatre contra tothom en qualsevol circumstància i lloc, sinó unir totes les forces de pau contra l'agressor concret. És l'única manera real de defensar la pau i d'arribar a imposar el desarmament.

El fet que en el congrés s'expressessin opinions com les comentades i d'altres que no tenim espai per a comentar, prova a bastament el seu caràcter democràtic i la llibertat amb què tots els participants es pogueren manifestar. La unanimitat a la qual es va arribar demostra que ningú no va voler imposar punts de vista particulars, ni es va trobar amb la imposició dels punts de vista d'altres. Fou resultat laboriós d'un treball d'examen i selecció de les idees i punts comuns. Es va arribar a una declaració comuna, de compromís certament, però eficaç, per la lluita unida i comuna del desarmament general complet i controlat, i, per la pau.

LA CONSECUCIÓ DEL DESARMAMENT NO SERÀ FÀCIL.

La lluita pel desarmament no és planera. El "Missatge als pobles del món" no amaga les dificultats de l'objectiu. "Hem estudiat profundament els obstacles que entorpeixen la realització del desarmament; sabem que la seva consecució serà difícil. És impossible confiar únicament en els diplomàtics i especialment en els militars que perllonguen la discussió anys i anys... Solament els esfor-

ços dels pobles de tots els països podran obligar els estadistes a trobar una solució”.

Es una realitat que els anys passen i que, tot parlant de desarmament, la cursa armamentista es reforça cada cop més i les sumes que s'inverteixen pesen més feixugament damunt dels pobles. Segons la revista nord-americana *U.S. News and World Report*, des del 1946 al 1962 s'han celebrat 863 reunions internacionals per discutir la qüestió del desarmament. Aquestes reunions han durat 17.000 hores i s'hi han pronunciat 18 milions de paraules.

Cal convenir que la xerrameca sobre el desarmament, mentre la potència destructora de les armes va en augment i la tensió internacional s'agreuja, no ajuda a donar confiança als pobles; més aviat fomenta l'escepticisme. D'altra banda, però no es pot deixar de reconèixer que si es parla tant de desarmament i si els mateixos que es preparen per a l'agressió es troben obligats a parlar-ne, això no ocorre perquè si, sinó perquè els pobles exerceixen ja una pressió suficient perquè l'agressor potencial hagi de desemmascarar-se.

Cal veure aquest costat positiu i no deixar-se denominar per l'escepticisme. Cal explicar als pobles que una major pressió i vigilància pot obligar a transformar les paraules en fets. Cal mobilitzar més àmpliament i concretament l'opinió pública de cada país.

Seria una il·lusió creure que el desarmament general podrà produir-se un bon dia i d'una manera total. Tots els plans presentats preveuen una realització per etapes. És clar que la lluita pel desarmament no es pot enfocar com una lluita pel tot o res.

La veritable lluita pel desarmament general comença, en primer lloc, en l'oposició tenaç i conseqüent a tota agressió, i segueix a través de la mobilització dels pobles de tot el món contra las bases militars estrangeres en llur territori, contra els assaigs atòmics que enverinen l'atmosfera i danyen la salut de tots els homes i dones, per llur prohibició i per la destrucció i interdicció de les armes nuclears.

L'avantatge de posar-se com a objectiu el desarmament general radica en el fet que es dona consciència que les condicions del món han madurat no sols per a impedir una guerra atòmica apocalíptica, més també per a impedir qualsevol guerra. Ensenys, es dona consciència que, si existeixen les armes atòmiques i la guerra esclata, és una pura il·lusió pensar que la guerra es farà sense utilitzar-les. Ben recentment, mentre els caps responsables de la Unió Soviètica repeteixen que no seran els primers a servir-se'n, Kennedy i Dean Rusk, en llur qualitat de President i Ministre d'Afers Estrangers dels E.U., respectivament, han declarat que no vacillaran a emprar-les.

La lluita pel desarmament general engloba tots els aspectes importants i urgents de la defensa de pau. I si cadascun dels aspectes té una importància constant, en un moment donat cadascun pot adquirir una importància més urgent i primordial per un motiu concret. Avui, per exemple, quan el Parlament, el Senat i el Govern nord-americans amenacen obertament d'agredir Cuba militarment i estan prenent mesures que duen directament a l'agressió, la denúncia d'aquestes amenaces i mesures, la protesta i la condemna dels pobles de tot el món, pot obligar els agressors a recular i ésser la millor manera de lluitar pel desarmament general.

Si la vigilància dels pobles fa l'agressió impossible, és evident que el desarmament acabarà per imposar-se; s'aconseguirà acabar amb els assaigs atòmics i amb les armes nuclears, i els pobles podran alliberar-se de les bases militars estrangeres.

¿Com desarmar? El “Missatge als pobles del món” posa la qüestió en termes justos, sense afavorir ningú, sense voler que tal o qual govern passi davant d'un altre. “El desarmament —diu el Missatge— ha de ser general, complet i sota estricte control internacional. No hi pot haver desarmament sense control, ni control sense desarmament”.

El control sembla ser la pedra on topen tots els plans. De fet, és el mot amb el qual les potències occidentals tracten d'amagar llurs poques ganes o gens de desarmar. “Primer el control!” diuen. La Unió Soviètica respon: “Prenguem l'acord i realitzem el control per a comprovar que l'acord es compleix”. Si no hi ha cap acord ¿per què es vol el control?

Quan la Unió Soviètica planteja que demanar el control previ a tot acord, no és sinó demanar portes grans obertes per a l'espionatge, el plantejament es troba recolzat no pas en suposicions, sinó en fets extremadament greus, com han estat els reiterats incidents amb els avions nord-americans U-2, comprovats per la presència de Powers davant dels tribunals soviètics.

A més, si el control és necessari, el control no és el desarmament. I tot pla que exigeixi el control per separat de l'objectiu essencial, el desarmament, no podrà obtenir altra cosa que el recel i la desconfiança. El que cal és acords de desarmament i control estricte sobre el compliment d'aquests acords. De totes maneres, com digué el professor John Bernal en el discurs d'obertura, trobar els termes d'un compromís sobre els plans de desarmament no és afer de tothom. “Nosaltres, els qui som ací (en el congrés) no som ni experts militars ni diplomàtics. El nostre afer, l'afer dels homes i dones que vivim en un món amenaçat, és exigir que un tal compromís sigui trobat i ràpidament”.

Es per això mateix que el Missatge als po-

bles del món crida "a crear un poderós moviment d'oposició popular a la cursa d'armaments i als preparatius de guerra..." "Ara cal que a cada país, cada organització trobi els mitjans adequats per a continuar el que ja hem emprès en comú".

UNA TASCA IMPORTANT PER A TOT EL POBLE ESPANYOL.

Una delegació espanyola de disset membres va assistir al Congrés. Els components de la delegació representaven capes socials diverses del nostre país i diferents opinions polítiques; uns eren creients i altres eren ateus.

Aquesta delegació va participar en les tasques del Congrés, a la tribuna del qual va parlar en nom de tots, el poeta Marcos Ana, fa uns mesos sortit de la presó de Burgos, després d'haver estat detingut durant 23 anys, per haver estat un defensor de la República Espanyola. Tots els delegats van prendre part i molts van intervenir en les Comissions.

La delegació va redactar col·lectivament i va aprovar unànimement una crida a tots els espanyols³. Aquesta crida acaba dient: "Espanya tota ha d'unir la seva veu i la seva acció a la clamor i a l'acció universals pel desarmament i per la pau. El desarmament i la pau són l'única via per impedir la mort de tots en l'infern engranatge de la guerra atòmica".

El perill d'una guerra atòmica amenaça tots els països del món. Espanya és troba particularment amenaçada pel fet que en el nostre territori nacional hi ha bases militars i tropes estrangeres pertanyents als Estats Units, al país dels quals els cercles dirigents manifesten ser el nucli imperialista més agressiu.

El perill de l'agressió contra Cuba, les provocacions a Berlín, les activitats bel·licistes a les quals es lliuren arreu, poden determinar un moment donat la catàstrofe mundial.

El cap de la VII^a Flota del Mediterrani, que tan sovint entra en els nostres ports, ha declarat, provocativament, que està equipada amb armes atòmiques. De les bases aèries ianquis s'alcen al vol avions carregats de bombes nuclears, amb el perill constant d'accidents i també d'incidents que poden provocar, àdhuc per error, la guerra atòmica.

Recordem que el mes de novembre de l'any passat, el cap de l'aviació estratègica nord-americana, el general Power, degut a una falsa alarma, per una interrupció fortuïta de les comunicacions del seu Estat Major amb un centre de radar, va donar l'ordre als bombarders atòmics de totes les bases nord-americanes de prendre el vol en direcció de la URSS. I durant dotze minuts aquests avions volaren amb l'ordre de descarregar les bombes

segons el pla que tenen establert. El general Power no es va prendre ni la pena d'informar el President dels Estats Units.

¿Es tolerable que el món estigui així exposat a un error o a la provocació de qualsevol boig? No oblideu que el ministre de la guerra ianqui, Forrestal, es va tirar pel balcó d'un gratacels, pres d'un atac de folia i cridant: "¡Que vénen els rojos, que ens ataca l'exèrcit roig!" ¿Qui ens assegura que demà un general ianqui, boig o no, no donarà ordres irreversibles quan tantes revistes i persones oficials ianquis repeteixen cada dia que "cal ser els primers"?

La seguretat del nostre territori nacional no ha de dependre del fet que el Pentàgon es decideixi o no a agredir un país, el que sigui, en qualsevol part del món. La seguretat del territori nacional exigeix la supressió de les bases i tropes militars estrangeres del nostre sòl; l'adopció d'una política de neutralitat i bones relacions amb tots els països a base de respecte mutu i reciprocitat. Aconseguir l'anul·lació dels acords militars amb Estats Units de setembre del 1953 i posteriors, és una necessitat vital de tots els espanyols, car pot esdevenir, a cada instant, una qüestió de vida o mort.

Contribuir a donar al poble consciència d'aquesta realitat és un deure de tots els qui ja comprenen el perill. Tanmateix, molts són els que ja el comprenen en gran part; però es resisteixen a acabar de creure una cosa tan monstruosa.

El temps apremia. El nostre poble té una sensibilitat política aguda. Quan a finals de l'any passat la crisi de Berlín va fer que, d'una manera o altra, es parlés una mica d'aquest perill hom va sentir un gran desvetllar de les masses populars: van pintar-se parets, van repartir-se fulls clandestins... Adhuc legalment, el general Kindelán, el qual escriví uns articles a ABC sobre els "refugis atòmics" va afegir una nota a un dels seus articles reconeixent haver rebut moltes cartes que li deien que el millor "*refugi contra els bombardeigs atòmics, no podia ser altre que la supressió de les bases militars ianquis, llur evacuació del territori nacional*".

Si tot el poble té una gran responsabilitat en aquesta tasca, voldríem assenyalar ací la gran responsabilitat que hi tenen els intel·lectuals, la veu dels quals es versa cap a tots els sectors socials del país i tenen coneixements i mitjans que els fan més factible aquesta tasca.

Aquesta tasca, lligada a la denúncia de tots els actes d'agressió, a l'exigència, junt amb els pobles de tot el món, perquè cessin els assaigs nuclears i que es prohibeixin i destrueixin les armes nuclears, contribuirà a desvetllar encara més l'opinió pública espanyola i a unir l'acció dels espanyols als milions

d'homes i dones que arreu del món lluiten pel manteniment de la pau i pel desarmament general, complet i controlat.

¡Un món sense armes! Aquesta gran aspiració de la humanitat està sortint de l'irreal i esdevé una cosa possible, si s'uneixen i es mobilitzen les immenses forces de la pau.

Com diu el "Missatge als pobles del món": "Si durant els últims 17 anys la humanitat ha pogut escapar als horrors d'una guerra nuclear, això es degut als creixents esforços del pobles per la pau. Però veiem clarament

que són massa nombrosos els qui encara queden fora de la lluita contra la cursa dels armaments.

Els qui encara no prenen consciència dels perills d'una guerra nuclear, als qui encara no han comprès tota la gravetat de l'amenaça ni s'adonen de la part de responsabilitat que els incumbeix en la defensa de la pau. A tots ells els diem: "obriu els ulls davant els perills que s'alcen damunt nostre, ingresseu en els rengles dels qui lluiten pel desarmament".

MINISTERIO
DE CULTURA

ESPAÑA CANTA A CUBA, Ed. Ruedo Ibérico, París, 1962.

DARRERAMENT ha aparegut, per motius ben obvis fora d'Espanya, el llibre *España canta a Cuba*, en el qual, més de quaranta poetes i artistes —castellans, bascs i catalans— homenatgen Cuba. Es una obra singularment important per dues raons. La primera és que aquest llibre suposa la reacció de bona part de la intel·lectualitat espanyola contra les calúmnies i falsedats que el Règim franquista aboca diàriament sobre Cuba i la seva revolució. En aquest sentit, "Espanya canta a Cuba" és una mena de protesta contra l'esmentat desvirtuament sistemàtic de la veritat per part del òrgans d'"informació" de l'Espanya actual, i, un desgrecge que uns quants poetes i artistes hispànics ofereixen al poble cubà.

Però hi ha un altre aspecte interessant en aquesta obra. Es que, per primera vegada, s'ha pensat, en un llibre d'aquest tipus, d'incloure-hi una representació de les diverses nacionalitats espanyoles.¹ Es cert que, malauradament, encara no ha sortit cap col·laboració en gallec, però és ja positiu que castellans, bascs i catalans apareixin plegats en una mateixa obra, i expressin uns mateixos desigs de fraternitat i democràcia autèntiques.

Entre els poetes de llengua castellana, hi ha els noms de Rafael Alberti, Gabriela Celaya, Blas de Otero, Angela Figuera Aymenrich, Gonzalo Abad, Lauro Olmo, José Agustín Goytisolo, Juan Rejano, Jesús López Pacheco, Angel González, Jaime Gil de Biedma, Julián Andúgar, Leopoldo de Luis, Gabino Alejandro Carriedo, Carlos Barral, Joaquín Marco, etc. No és aquest el lloc ni el moment oportú de fer un examen i valoració complets de llurs poemes, però, a primera vista, cal destacar com a més interessants del recull —deixant ara de banda el de Pere Quart que examinarem més avall— els d'Angela Figuera, Gil de Biedma, Angel Crespo, Aquilino Duque, Carlos Barral, Celaya, etc., entre les composicions èpico-líriques; entre les satíriques destaquen el poema d'Alberti i el de J. A. Goytisolo.

Només són quatre els poetes catalans que hi col·laboren, segurament a causa de la ra-

pidesa amb què foren demanats llurs poemes: Pere Quart, Núria Sales, Francesc Val·verdu i Josep Gual i Lloberes. El poema de l'autor de "Vacances pagades" porta el títol "Ja no serà una illa" i és d'una tal qualitat que el fa un dels millors del recull:

"...La llibertat tot just ha descobert Amèrica,
[rica,
hi ha plantat finalment l'aspra bandera..."

Es refereix, després, el poeta als intents d'aniquilar aquesta llibertat per part de les forces reaccionàries,

"Però la llibertat de Cuba
ja era una estrella amb flama pròpia,
tota roent, que rodarà i que roda
i llança les guspies —filles seves—
que abrindaran Amèrica
en un castell de focs sense artifici (...)"

I acaba així:

Una dia Cuba ja no serà una illa.
Hermanos, así sea!

Núria Sales hi col·labora amb un poema satíric titulat "Petita història de l'esclavitud" de molta intenció:

"Tots som iguals —en esperit—,
deia l'apòstol
per convèncer l'esclau fugitiu
que pecava contra la sagrada
propietat privada,
robant-se ell mateix a l'amo (...)"

Val·verdu, en el poema "Notícies de l'estranger", en què comenta la mort de Trujillo, s'interroga en determinat moment:

"Aquest mar de dolor on neden les Antilles,
l'Amèrica del Sud devorada per guilles,
quan trobaran la pau que ara els nega Wall-
[Street?
Quan, digueu, serà jorn el que avui és sols
[nit?

El dilema és posat. La nit americana
veu milions d'esguards fitant l'hora cubana."

Finalment, Gual i Lloberes, nom fins avui desconegut a l'autor d'aquesta ressenya, acaba el seu breu poema desitjant "veure riure els humils de la terra alliberada", la fraternitat entre les diferents races,

¹ Ens referim, és clar, a obres en què es manifestin uns ideals comuns de la nostra col·lectivitat. En altres manifestacions, d'abast més limitat, ja s'ha intentat aquesta fórmula: així per exemple en *Homenatge a Todó* (Ed. J. Horta, Barcelona, 1961), on set poetes catalans, set de castellans i un músic català canten l'obra de Francesc Todó.

“i escombrar
els dòlars del món
amb el so de les maraques.”

El llibre és il·lustrat amb dibuixos de José Ortega, Juan Haro, Ricardo Zamorano, Eduardo Arroyo, Antonio Saura, Manolo Millares, Francesc Todó i Francisco Mateos. La presentació és impecable i la impressió d'extraordinària qualitat.

[R. R.]

COMEDIA (poemes) per Blai Bonet.
Ed. Barcino, Barcelona, 1960.

EN GENERAL, el darrer llibre de poemes de Blai Bonet ha estat mal acollit en els medis literaris catalans. Alguns destaquen el contrast que hi ha —quant a contingut— entre *Comèdia* i *Cant espiritual*, el primer llibre d'aquest autor mallorquí; d'altres posen en relleu el formalisme excessiu de la poesia bonetiana, i no manca qui retreu a *Comèdia* un espanyolisme insòlit en les nostres latituds. Hi ha comentaris, doncs, per a tots els gustos.

El primer que sobresurt dels disset poemes que componen aquest volum, és l'omnipresència arrabassadora de l'autor. Normalment un llibre egotista com aquest interessa només l'autor —o el seu biògraf—, però no pas el lector corrent, el qual sol perdre el fil de les composicions. Car, si no es tafaner de mena, no té cap obligació de saber detalls íntims de la vida del poeta que li facilitin la comprensió de les insinuacions, les vicissituds d'amors i d'amistats, els records d'infantesa, etc., d'aquell. Ara bé, cal reconèixer que *Comèdia* té un interès, el qual la salva, en part, d'aquest greu entrebanc: són les referències a la nostra societat, als problemes de l'home d'avui, el contacte del poeta amb la realitat política i social del nostre país. Així, per exemple, en el primer “Auto-retrat” trobem expressats els desigs de pau per a Espanya:

“Em trauria la noble alegria ibèrica,
del secret moll dels ossos, dels tres lleons de
l'ànima,
perquè esclatés la pau damunt aquesta terra
infantadora mai, però sempre prenyada.”

En aquest mateix poema hi ha una referència a la idea que té Blai Bonet de “l'ampla Espanya”, la qual és d'una bona fe extraordinària però caòtica:

“Accepto l'ampla Espanya d'En Josep Pla,
[Azorín,
amb la seva pau franca de casa emblanqui-
[nada;

i l'Espanya nervuda d'Otero, Goytisolo,
d'En Josep Espinàs, de N'Espriu i En Sa-
[garra.”

En una “Carta a Carles Riba” reprén, molt més eficaçment, aquest tema de “l'espaïosa Espanya”:

“Espanya és una idea, però els rams
de foc que l'abraonen la unifiquen,
com la primavera alta uneix els camps.”

La pell d'Espanya, amb clapa i clapa, fica
d'homes a home un tremolor de brau,
i en vària pell un mortal brau repica.

A Toledo l'acer tornarà blau
com la norma del mar, i a Extremadura
tot Ortega Muñoz tindrà la pau

salada. La Castella doble i pura,
de seca ànima d'or, serà ocellable,
com els martells de Catalunya dura.”

A honor de la veritat, però, he de confessar que no he trobat l'*espanyolisme* —en el sentit pejoratiu que recull el Fabra¹— que certs crítics nacionalistes han vist en l'obra de Blai Bonet. És veritat que el nom d'Espanya i de molts autors castellans apareixen repetidament arreu del llibre, però això és prova d'*espanyolisme*? No ho crec pas. Que la ideologia de Bonet és confusa, és evident; ara, això no significa que, perquè Franco s'hagi proposat de desacreditar el nom d'Espanya, nosaltres hàgim de seguir el joc del dictador. En aquest sentit, doncs, el poeta mallorquí adopta una postura més serena que la que han pres els seus adversaris d'extrema susceptibilitat nacionalista.

Aquesta preocupació social i política de Blai Bonet, si bé ens fa oblidar l'impúdic individualisme que hem assenyalat al començament d'aquesta ressenya, no ens pot fer disculpar, en canvi, els excessos barrocs i les gratuïtats de la seva poesia. En efecte, el llibre és farcit de frases com les següents: “els inflats gestos com un pa retòric d'Espanya”, “la social patata dels obrers”, “accepto el meu escàndol de dolor masculí, / perquè el sol surt enfront d'aquesta fulla blanca”, “escric perquè no sóc feliç en l'alegria / reflexiva del món carregat de distàncies”, “la lletra, que entra amb sang i surt com l'herba / d'un cementiri...” ...Imatges gratuïtes, ampulositat fora de lloc, recarregament i adjectivacions inútils, són un llast negatiu considerable a l'hora de fer el balanç del darrer llibre de Blai Bonet. No és suficient d'escriure una “Oda al poble rural”, per exemple, en què referint-se als cacics el poeta digui:

¹ “ESPANYOLISME: [...] Condició d'espanyolista.— ESPANYOLISTA: Partidari de l'uniformisme polític dins d'Espanya.” Diccionari Fabra.

“...quedin colgats sota la impaciència, enterrats sota un segle de vermelles formigues, els qui, com la pudor, entren dins tota casa, com si cada home fos raïm per al seu cup.

Contra els grocs cacics sempre, que, si donen [un pa, és per tenir un nou animal dins l'establa, o per mirar-li el tòrax ample com una roca, on la vida escriu una àguila acotada.”

No és suficient —dic— d'escriure versos com aquests, més o menys equilibrats, per a justificar tot un llibre, d'on la claredat i la concisió —l'objectiu és greu— semblen haver estat sistemàticament bandejades.

[R. R.]

BEARN per Llorenç Villalonga. Ed. “El Club dels Novel·listes”, Barcelona, 1961.

BEARN és, segurament, una de les millors novel·les publicades aquests últims temps en llengua catalana. Malgrat l'opinió del mateix autor —insisteix força en aquest punt en el pròleg del llibre— ens atrevim a afirmar que *Bearn* ha nascut i s'ha projectat a l'exterior empenyut per la mateixa força intuïtiva i pel mateix esperit penetrant i observador que va crear l'admirable obra de Tomasi di Lampedusa, *Il Gattopardo*.¹ No es tracta ja de la similitud de situacions, d'idees, de clima, perquè tot això pot quedar explicat pel fet que ambdós autors han nascut i han desenvolupat la seva obra en un mateix ambient mediterrani i en una fase similar de desenvolupament. La similitud més important de ser considerada, al meu entendre, és el fet que tant el príncep de Lampedusa com Llorenç Villalonga hagin descrit simultàniament el mateix tema de l'aniquilament d'una classe, la noblesa terratinent; perquè, encara que els protagonistes de *Bearn* no siguin autèntics aristòcrates, tant llur manera de comportar-se com tot l'ambient que els rodeja els fa actuar com a tals. Un altre fet interessant de subratllar és que tant un autor com l'altre ignoraven, al moment d'escriure el seu llibre, si podia ser publicat algun dia: Llorenç Villalonga el va concebre l'any 1936 —“en aquell ambient de pau”² (a la Península la gent es

destrossava metòdicament, però què hi podíem fer?), vaig concebre la meua novel·la”— i la va portar a terme en el curs de l'estiu de 1945. El fet d'escriure en aquells moments un llibre en català era objectivament un entrebanc a la seva publicació, i això ve corroborat per la traducció castellana que el mateix Villalonga va fer de la seva obra, apareguda l'any 1956 sense pena ni glòria. No és, doncs, fins a 1961 que apareix, amb certs retocs respecte de l'original, el *Bearn* definitiu.

L'autor enfoca la desfeta de la societat feudal mallorquina partint del simbolisme d'un matrimoni sense fills, destinat ja per això sol a fer desaparèixer la branca principal de la família dels *Bearn*. En començar la història els *Bearn* són encara poderosos, però de mica en mica el patrimoni es va esgotant fins a assolir una clara situació de precarietat. El senyor de Bearn, aristòcrata il·lustrat i sorneguer, davant la lenta i persistent desaparició dels seus béns, se'n desentén a estones i d'altres fins i tot és conscient de l'evolució que acabarà amb la seva classe: per això arriba a dir que “el progrés condueix al socialisme, vulgueu o no”. Amador d'aquest progrés, que tard o d'hora l'engolirà, en parla sempre, però, amb l'escepticisme darrerera el qual se'n apareix la personalitat del mateix autor. Es per tot això que convé fer una advertència: que no esperi el lector de trobar en aquesta novel·la un al·legat contra les injustícies socials que descriu o un examen crític i general de la societat mallorquina del segle XIX, sinó —i això ja és important— una anàlisi més o menys crítica i intencionada de la seva classe dirigent, però contemplada des de dins.

L'estil de la novel·la —atapeït, dens, llargs paràgrafs sense gaires punts— ha estat titllat per algú d'antiquat. Certament, no es tracta d'una prosa moderna, però precisament per aquest motiu té la gràcia de correspondre de manera versemblant i de complementar-se amb l'ambient i el moment en què l'autor ha situat l'acció de *Bearn*.

La casa dels Bearn, com la dels altres grans propietaris rurals a la Mallorca del segle passat, tenia una dona austera, religiosa, severa i recta, capaç de comprendre, al cap i a la fi, totes les rellicades del marit massa inclinat a les jovenetes, i disposava d'un capellà particular, el qual en aquest cas, havia estat aferrat pels senyors de la possessió; és ell qui, sota la forma d'una carta adreçada al Secretari de l'Arquebisbe de Tarragona, per consultar-li si les memòries del senyor de Bearn són o no publicables, fe la narració d'aquesta història. Mossèn Joan és comprensiu i imparcial i jutja la vida del seu temps amb una amplitud de criteri que topa amb l'obscurantisme en què estava immersa la societat del seu país aleshores; on per exemple els bearnesos titllaven llur senyor de bruixot perquè llegia i escri-

¹ Per cert que aquesta novel·la ha estat traduïda pel mateix Villalonga al català i l'ha publicada també “El Club”.

² Els assassinats dels antifeixistes mallorquins, en aquells moments, són prova evident que aquesta pau només es trobava en el pensament de Llorenç Villalonga el qual, segons sembla, es passejava per Palma amb la camisa negra dels falangistes. Algun dia caldrà fer l'examen total de l'obra d'aquest autor, sens dubte important, tenint en compte, també, aquests aspectes subjectius.

via o perquè inventava una màquina automòbil.

Villalonga ha dividit la seva novel·la en dues parts. En la primera, titulada "Sota la influència de Faust", es desenrotlla de manera vigorosa, amb seqüències iròniques i de bona signatura, la idea general del llibre. Coneixem les flaqueses i els ideals d'un aristòcrata cultivat de les illes que dilapida terres i doblers, que després de cada aventura amorosa torna més enamorat que mai de la seva muller; que, quan ella l'abandona perquè no pot suportar l'escàndol, es vesteix amb hàbit franciscà i perruca divuitesca i que, havent arribat al cim de la seva labor de percepció, reacciona amb mansuetud quan, per a sellar la reconciliació definitiva, ja a les portes de la vellesa, la seva dona l'obliga a cremar els llibres de la biblioteca els quals havien estat sagrats fins llavors per a tota la casa. Més tard el senyor de Bearn ens dona la clau d'aquella mansuetud quan diu que ja no necessitava els llibres perquè arriba un moment en que tot home que ha intentat d'agafar sabiduria dels llibres, està obligat a tornar, passada pel seu sedàs de comprensió i d'assimilació, aquesta sabiduria i, així,

a partir de llavors s'ha de projectar enfora en la forma que sigui. En el seu cas, escrivint les memòries, constantment presents en la ment del narrador.

Es a la segona part del llibre, em sembla a mi, on l'autor assoleix una perfecció de gust clàssic. Es deliciosa la narració de l'anada a París i a Roma a les darreries de la vida dels protagonistes, i la tendresa amb què l'autor tracta els darrers temps de Donya Mª Antònia, francament encisadora. L'atmosfera elegíaca que es respira en tot el llibre, arriba en aquesta segona part a un punt culminant de difícil confecció, que demostra un gran mestratge per part de Llorenç Villalonga.

Ens trobem, en resum, davant d'un llibre fet amb gràcia i seguretat d'estil, en el qual traspua la clara visió psicològica de l'autor —no en va ha estudiat psiquiatria— i la seva postura escèptica i interessada alhora davant el pas del temps. Ara bé, no esperem pas de veure-hi un al·legat contre les injustícies socials, sinó simplement una crítica més o menys mordaç de la classe dirigent, però feta des de dins.

IRENE SANTJORDI

LA LITERATURA CATALANA I EL POBLE DE JOAN TRIADU I LA CRITICA D'ALBERT PRATS A NOUS HORIZONS

EN EL NUMERO 1 de NOUS HORIZONS ha aparegut una ressenya d'Albert Prats sobre el llibre *La literatura catalana i el poble* de Joan Triadú. Sempre llegeixo amb interès les ressenyes del nostre col·laborador, les quals solen analitzar amb una gran agudeses —especialment en el seu aspecte polític— l'obra objecte d'examen. Aquesta vegada, però, he de confessar que el to i determinades afirmacions de la ressenya esmentada m'han deixat profundament preocupat, ja que poden infondre en els lectors una idea equivocada del que és la crítica marxista.

Deixant de banda la qüestió de si el to emprat per Albert Prats en la seva crítica és o no incorrecte —i jo m'inclino a pensar que potser ho és una mica— passaré a l'examen concret de tres punts importants que han merescut l'atenció del nostre col·laborador.

El tema a què ha dedicat més extensió ha estat indubtablement el de la simpatia que Triadú professa, segons ell, per les "minories selectes". Es cert que, en aquest punt, les cites de Prats són realment afortunades i que a primera vista refrenden la seva opinió. Ara bé, no crec pas que els fragments que ha escollit ens donin una idea massa encertada del que representa en realitat per a Joan Triadú l'individualisme, i, d'altra banda, s'equivocaria de mig a mig qui cregués que l'autor de "*La literatura catalana i el poble*" és un individualista ferotge, com sembla deduir-se de la ressenya que comentem. Potser per donar una visió més completa del pensament de Triadú, val la pena que afegim, als fragments reproduïts pel nostre col·laborador, aquest paràgraf que es refereix a la missió actual de la literatura: "La missió de la literatura, ara, i especialment de la

poesia, segurament que no és de fer tots els homes més bons, més sensibles a les postes de sol o als problemes de l'adolescència. Encara que en res no contradigui aquests bons i àdhuc alts propòsits, la literatura responsabilitza només *alguns homes*, els escriptors, davant el lliure exercici de llur vocació i del do rebut un dia. És un signe del nostre temps que guanyin consciència els individus i els pobles. Això dona a l'escriptor un pes de mal portar. Res no tornarà enrera, però, perquè cada vegada serem més conscients, però també més sorpresos de viure, més a prop del misteri. I l'escriptor serà més poble, s'oferirà més desconegut, en l'obra, al lector; tots dos seran així més lliures de donar-se, d'humiliar-se, de confondre's en els altres, i sense perdre la llibertat de l'esperit."

El fragment anterior no tradueix, en rigor, una ideologia individualista, almenys un aristocratismes a l'estil d'Ortega que és, en definitiva, el que ve a condemnar Albert Prats. A simple vista ens adonem, en efecte, que l'intent de Triadú d'harmonitzar aquests *individus* amb els *pobles*, afirmant que l'escriptor serà més poble en l'esdevenidor, és la cosa més oposada a les tesis orteguianes sobre l'*élite* i l'*home-massa*.

Tampoc no és massa encertada la referència que Albert Prats fa de l'assaig inicial del llibre titulat "La literatura i el poble". Diu que "Triadú es limita a constatar un fet més que sabut: que la literatura catalana ha estat, fins ara, una literatura essencialment burgesa". Primerament, no sé fins a quin punt aquest "limitar-se a constatar" és just; sobretot, si tenim en compte que a casa nostra són encara majoria els crítics idealistes, els quals no prenen en consideració l'aspecte social de la literatura. En segon terme, ja en el camp de les discussions sociològiques, que tot just comencen a apuntar-se, també hi ha parers no ben concordes amb la interpretació de Triadú (que, d'altra banda, cal recordar-ho, és la mateixa que sosté la nostra revista), els quals parers, per procedir de personalitats de prestigi indiscutible en el camp de la crítica —com és el cas de Joaquim Molas¹—, demostren amb llur

sola existència que la "inutilitat" de l'assaig de Triadú ja no és tal.

Però potser el més greu que des d'un punt de vista estrictament literari podem objectar al ressenyador, són unes afirmacions excessives referent al que és i al que no és novel·la burgesa. Val a dir que en aquest punt, com en d'altres arreu del seu llibre, Triadú planteja la qüestió de la novel·la actual amb una terminologia un xic confusionària a base de classificar vagament les narracions en llegívoles o no, cosa que afavoreix la possibilitat de crítica per part de Prats. Ara bé, malgrat tot, és inadmissible la conclusió a què arriba el nostre col·laborador dient que "per a Triadú novel·la actual i novel·la burgesa són expressions idèntiques". En la meua opinió, això és perillós, ja que suposa l'agrupament sota una còmoda etiqueta —la de "novel·la burgesa"— de les tendències de la novel·lística moderna "no llegívola". Aquest error implica una concepció molt estreta del realisme, el qual sempre és més aviat un *resultat* que no pas uns *mitjans*. És absurd de voler indicar a un novel·lista el *camí* que ha de seguir perquè la seva obra respongui a les necessitats del temps: és l'obra en ella mateixa que ens ha de dir si l'escriptor ha reeixit o no a plantejar, a esbrinar els problemes de la seva societat, *encara que no sigui llegívola*.

De totes les reflexions precedents, podem deduir-ne dues conclusions: la primera és que "La literatura catalana i el poble" és un llibre que, amb els seus defectes, ha aportat alguns elements nous en la major part dels temes que enceta; l'altra conclusió ens recorda una veritat molt sabuda que el nostre col·laborador no ha tingut ben present; i és que una obra no es pot examinar mai aïllada de la restant producció d'un autor ni de l'actitud personal que aquest mateix pren. I em sembla que desconèixer l'obra crítica de Triadú, especialment en el camp de la poesia moderna² i la narrativa breu catalanes, i la seva abnegació, total i perseverant, en la lluita per la nostra cultura i el seu alliberament de l'opressió actual, en una actitud cada vegada més progressiva, era un acte d'injustícia que calia reparar.

RAMON ROIG

1 Molas opina, en síntesi, que la literatura popular —i proletària— ha pesat en la societat catalana del segle XIX amb més profunditat del que normalment hom creu. Segons les nostres notícies prepara un treball sobre aquesta teoria.

2 Vegeu també els recents treballs: "La crisi de la poesia catalana" (*Serra d'Or*, febrer 1962), i les respostes a l'enquesta sobre poesia social de la mateixa revista (*Serra d'Or*, març 1962).

ELS INTEL·LECTUALS CATALANS I EL POBLE

Barcelona, 25 de maig de 1962.

Sr. Ramón Menéndez Pidal,
 President de la Real Academia Española,
 Membre corresponent de l'Institut d'Estudis Catalans,
 Madrid.

Distingit senyor:

Nosaltres, intel·lectuals catalans - o de llengua castellana residents a Catalunya -, vivament preocupats per tot el que afecta la vida del nostre poble, hem pres coneixement amb interès de la vostra lletra del 6 de maig proppassat adreçada als intel·lectuals espanyols, fent estat de la inquietud que ha pres en el país amb motiu dels fets esdevinguts a tota la Península durant les darreres setmanes.

En primer lloc, estem molt preocupats per la manera com ha estat tractada l'onada de vagues i manifestacions de protesta que s'ha produït a Astúries, al País Basc, a Galícia, a Castella, a Andalusia i a les Terres Catalanes, subscriuim unànimement la vostra petició que els conflictes de tipus laboral siguin resolts sense cap mena de violència per part de l'autoritat governamental, i demanem una solució dels maleders socials dintre la línia de la convivència democràtica que anhelan tots els pobles ibèrics.

En segon lloc, exposam la nostra voluntat d'una completa llibertat cultural per a les diverses minories nacionals compreses dins l'Estat espanyol, d'acord amb els principis de la UNESCO dels quals Espanya és signatària.

En tercer lloc, i com a mesura prèvia per a la creació del clima desitjat, creiem, d'acord amb la vostra proposta, que és fonamental una informació lleial i completa dels fets que esdevenen en el País, tant pel que fa referència a les vagues i manifestacions de protesta, que s'han estès amplament per Catalunya durant els darrers dies, com a llur representació, duta a terme amb particular duresa en alguns casos entre obrers, estudiants i intel·lectuals.

Donem, doncs, la nostra adhesió a tota mesura pacífica que sigui presa a fi d'assolir els objectius damunt expressats.

Atentament,

Jordi Rubió i Balaguer

F. Soldevila
 Ferran Soldevila

Clementina Arderiu Vda. de Carlos Riba

Salvador Espriu

Clementina Arderiu Vda. Carlos Riba Salvador Espriu

Joan Sales

J. Lloréns Artigas

Joan Oliver

J.V. Folch

J.M. Castellet

Oriol Bohigas

Antoni Tapies

Joan Triadú

Maurici Serrahima
Maurici Serrahima

Joan Teixidor
Joan Teixidor

Joan Petit
Joan Petit

Núria Sales
Núria Sales

Jordi Carbonell
Jordi Carbonell
A. Aramon i Serra

Francesc Vallverdú
Francesc Vallverdú

Joan A. Goytisolo
Joan A. Goytisolo

Margherida Fontserè
Margherida Fontserè

Maria Aurelia Capmany
Maria Aurelia Capmany

J. Florens Gardy
J. Florens Gardy

Frederic Roda Pérez
Frederic Roda Pérez

Albert Manent
Albert Manent

Manuel de Pedrolo
Manuel de Pedrolo

Xavier Benguerel
Xavier Benguerel

Carlos Barral
Carlos Barral

Joaquim Molas
Joaquim Molas

Josep Benet
Josep Benet

Santiago Albertí
Santiago Albertí

Josep Dalmau, Prev.
Josep Dalmau, Prev.

Maria Manent
Maria Manent
Jordi Cots

A. Ràfols Casamada
A. Ràfols Casamada

Josep M. Espiñàs
Josep M. Espiñàs

Ana Maria Matute
Ana Maria Matute

J. M. Calsamiglia
J. M. Calsamiglia

F. Soler Sabarís
F. Soler Sabarís

Luis Goytisolo
Luis Goytisolo

Alexandre Argullós
Alexandre Argullós

Manuel Alonso García
Manuel Alonso García

Ernest Lluch
Ernest Lluch

Antoni Senillosa
Antoni Senillosa

Carme Serrallonga
Carme Serrallonga

R. Fernández de la Reguera
R. Fernández de la Reguera

V. Aranda

Vicente Aranda

Antonio Rabinal

Antonio Rabinal

Ramón Gil Novales

Ramón Gil Novales

Fernando Cobos

Fernando Cobos

Emilio Sagimón

Emilio Sagimón

Dr. José Ma Jaén

Dr. José Ma Jaén

Angel Carmona

Angel Carmona

Leopold Polés

Leopold Polés

J.M. Subirachs

J.M. Subirachs

Lluís Izquierdo

Lluís Izquierdo

Jordi Maragall

Jordi Maragall

Anna Ramon de Izquierdo

Anna Ramon de Izquierdo

Marquís de San Roman de Ayala

Marques de San Roman de Ayala

F. Sitjà, Marqués de Ballestar

F. Sitjà, Marqués de Ballestar

Susana March
Susana March

Jaime Salinas
Jaime Salinas

Gabriel Ferrater
Gabriel Ferrater

Jaime Gil de Biedma
Jaime Gil de Biedma

José M. Valverde
José M. Valverde

Antonio Milanova
Antonio Milanova

Maria Sirona
Maria Sirona

Miguel Arimany
Miguel Arimany

F. Català Roca
F. Català Roca

José Pedreira
José Pedreira

Juan Colomina i P
Juan Colomina i P

Alexandre Cirici Pellicer
Alexandre Cirici Pellicer

Joan Brossa
Joan Brossa

F. Todó
F. Todó

Isabel Garriga
Isabel Garriga

Arnau Oliver
Arnau Oliver

Francesc Nello
Francesc Nello

Ricard Pedrals, Prev.
Ricard Pedrals, Prev.

Casimir Martí, Prev.
Casimir Martí, Prev.

Joan Fuster
Joan Fuster

Enric Lluch
Enric Lluch

Rafael Tasis
Rafael Tasis

Jordi Ventura
Jordi Ventura

F. Tremoleda
F. Tremoleda

Lluís Serrahima
Lluís Serrahima

Estanislau Torres
Estanislau Torres

Joan Rabescall
Joan Rabescall

Antoni de Moragas i Gallissà
Antoni de Moragas i Gallissà

Pere Català i Roca
Pere Català i Roca

J. P.

Josep M^e (Píñol)

F. V.

Frederic-Pau Verrié

G. Díaz-Plaça

Guillem Díaz-Plaça

Miquel Porter Moix

Miquel Porter Moix

T. Garcés

Tomàs Garcés

A. García Seguí

A. García Seguí

Jordi Maluquer

Jordi Maluquer

J. Horta

Joaquim Horta

C. Martínez-Cirón

Claudi Martínez-Cirón

Jordi Sarsanedas

Jordi Sarsanedas

Josep Fontana

Josep Fontana

Baltasar Porcel

Baltasar Porcel

Eduardo Rallo

Eduardo Rallo

R. Vidal Teixidor

R. Vidal Teixidor

Josep M. Bardés, Prev.

Josep M. Bardés, Prev.

Claudi Ametlla

Claudi Ametlla

Enric Casanellas

Enric Casanellas

J. Jordà

Joaquim Jordà

Eloi Bonet

Eloi Bonet

M. Vila Abadal

Marià Vila Abadal

L. Bosch

L. Bosch

José Corredor Matheos

José Corredor Matheos

Narcís Saguier

Narcís Saguier, Prev.

J. Ruiz Calonja

J. Ruiz Calonja

Rosa Gubern

Rosa Gubern

CRIDA DELS PRESOS POLITICS CATALANS

AL POBLE CATALÀ

Des de la Presó Central de Burgos, on sofrim captivitat per la nostra oposició inabatable a la dictadura del general Franco, els presos polítics catalans saludem, amb emocionada alegria i ferma esperança, les poderoses vagues, manifestacions i accions múltiples realitzades per la classe obrera i la pagesia, pels intel·lectuals i els estudiants, per tots els qui d'una manera o d'altra participen a les lluites que tenen lloc a tot Espanya pel pa, per la democràcia i per la pau.

De manera particular ens sentim plenament identificats amb la lluita creixent dels treballadors i del poble català. Als homes i dones de la nostra estimada Catalunya, a la seva admirable joventut, els expressem la plena solidaritat dels nostres sentiments i el legítim orgull de saber que cada dia Catalunya va extenent la seva decidida acció contra el règim franquista, que ocupa un lloc d'avant-guarda en el combat pel millorament radical de les condicions de vida i pel restabliment de les llibertats democràtiques, sense les quals no serà possible que el poble català pugui afirmar la seva personalitat nacional en la fraternal família hispana.

Davant tothom apareix la feblesa, corrupció i descomposició interna de la dictadura, el seu aïllament al país i internacional, la seva manifesta incapacitat per a resoldre cap dels problemes essencials que el país té plantejats i que exigeixen urgent solució.

Les poderoses accions que es vénen desenvolupant a Catalunya i a la resta d'Espanya, la participació de totes les forces, inclosa la important contribució dels sectors catòlics i personalitats de l'Església, la mateixa actitud de les institucions d'ordre públic i de l'Exèrcit (amb l'excepció dels sicaris de la brigada político-social) constitueixen un plebiscit irrevocable contra el règim franquista.

Es possible l'immediat enderrocament del dictador i la implantació d'un règim democràtic a Espanya!

Per tal de contribuir a aquest objectiu històric, els presos polítics ens dirigim a la classe obrera, a la pagesia, als intel·lectuals i universitaris, als comerciants i industrials, a les capes mitges de la població i a la burgesia nacional, a tots els catalans, perquè units en una tasca comuna multipliquin les vagues, manifestacions i accions de tota classe fent-les coincidir amb les que es realitzen arreu d'Espanya, en un irresistible torrent que enderroqui la dictadura que patim.

Molt especialment cridem tots els partits, grups i forces de l'oposició antifranquista de Catalunya, sense cap exclusivitat, per tal que, superant tots els obstacles, coordinin llurs esforços i constitueixin un organisme unitari que es posi al front de la lluita entaulada.

Un organisme unitari de les forces catalanes d'oposició, ensems que seria decisiu per a la mobilització del poble català, constituiria un exemple per a la unitat dels partits i grups d'oposició de la resta d'Espanya.

La unitat dels moviments nacionals antifranquistes, integrant totes les forces polítiques de l'oposició sense cap exclusivitat, acceleraria els esdeveniments, precipitant la desaparició política de la dictadura i obrint les perspectives d'un desenvolupament democràtic.

En aquest moment transcendental, el nostre major desig seria poder participar al combat juntament amb el nostre poble, entre els nostres companys de treball i d'estudis.

Mentre arriba aquest anhelat instant, posem la nostra ilimitada confiança en l'acció unida, decidida i heroica del poble català i dels altres pobles germans d'Espanya.

Endavant en la lluita per millors salaris, per l'amnistia, per les llibertats nacionals i democràtiques, per la pau!

Visca Catalunya!

Visca Espanya!

Ben fraternalment,

ELS PRESOS POLITICS CATALANS

Burgos, juny del 1962.

CARTA DE LES DONES CATALANES A LES EMPRESONADES DE MADRID

Les dones empresonades amb motiu de la manifestació que tingué lloc el mes de maig a la Puerta del Sol de Madrid, van rebre a la presó la següent carta procedent de Barcelona:

"Barcelona, 20 de juliol del 1962

"Estimada amiga: Un grup d'escriptores, universitàries, artistes, actrius o, senzillament, de dones demòcrates de Barcelona, volen comunicar-vos, a tu i a les teves companyes de

presó, amb motiu de la sanció que us va ser imposada per la vostra manifestació en favor de l'amnistia, llur solidaritat i afecte. També llur esperança que actes com el vostre serveixin d'estímul per a tots els qui aspiren a una pau autènticament democràtica; una pau, perl a l'obtenció de la qual, les dones de tot Espanya hem de demanar, sense violència però incansablement, l'amnistia per als empresonats polítics, el respecte dels drets fonamentals de l'home, el reconeixement de les personalitats nacionals, la dignificació —en resum— de tota la vida espanyola, a través d'una democratització que permeti una convivència pacífica i creadora en tot l'àmbit de la "pell de brau".

"Et preguem que comuniquis les nostres paraules a les teves companyes i, autoritzant-te a fer pública la nostra solidaritat, t'abracem amb tot afecte,

"Maria Lluïsa Surech, Maria Aurèlia Capmany, Susanna March, Carme Serrallonga, Isabel Miret de Castellet, Maria Antònia Perlanzy de Guinovart, Juliana Joaniquet, Joana Panadero, F. Granados, Armonia Rodríguez,

Núria Picas de Sarsanedas, Isabel Arnau de Bohigas, Carme Vilaginés, Maria Lluïsa Espinosa, Montserrat Clavé, C. Jové, Trinitat López, Clementina Arderiu (Vda. de Carles Riba), Carme Quevedo, Júlia Corominas, P. Fibla, Elisa Valls Serra, Anna Morato, Lilly de Català, Consol Villaubí, Maria Rosa Cortés, Rosa Leveroni, Alícia Alonso, C. Codina de Sanjuan, Anna Ramon de Izquierdo, Maria Dolors Folch, Immaculada López, Maria Assumpció Alba i Ricart, Mercè Joaniquet, Isabel Garriga de Todó, Rosa Prades, Montserrat Jutglar, C. Prat, M. Lorens, Maria Assumpta Redonda, Maria Pilar Segalà, Assumpta Mas, Teresa Vilaplana, Vidua Perlanzy, Maria Josefa Martorell, Maria Dolors Renau, R. Solsona, J. Hernández Garcés, Charo Garcia Verde, M. Mestre, Maria Tubau, Caritat Martínez, P. Freixas, Isabel Ibañez de Milicue, Elena Perez Perez, Roser Diaz, Marina Bru de Folch, A. C. de Goytisoló, Margarida Fontseré de Petit, Núria Bozzo, Maria Teresa Bermejo, Maria Isabel Gil de Mora, A. Mahon."

CONGRES MUNDIAL PEL DESARMAMENT I PER LA PAU

MISSATGE ALS POBLES DEL MON

HEM VINGUT a Moscó des de totes les parts de món. Pertanyem a totes les professions i les nostres opinions són molt diferents. Durant una setmana hem debatut amb la més gran franquesa les qüestions plantejades pels perills de la guerra nuclear que amenaça la humanitat. Així hem après a conèixer-nos millor i estem convençuts que conjurar els perills que els països i els homes enfronten actualment és indispensable i possible.

En augmentar la tibantor i el recel entre els Estats, la cursa de l'armament provoca una reacció en cadena que tanca el món dintre d'un cercle viciós. La potència destructiva de les armes és cada vegada més atterradora ensems que s'alcen veus predicant una guerra preventiva.

Tanmateix, estem convençuts que el desarmament és una necessitat, no solament imperiosa sinó també possible. Fins ahir ha estat el somni de mentalitats generoses. Avui és una tasca a realitzar, que s'imposa a tots.

Tots els pobles en beneficiarien si la càrrega de l'armament deixés de pesar sobre la humanitat. El desarmament alliberaria recursos suficients per a elevar el nivell de vida de tots els països. El desarmament posaria a disposició del països subdesenvolupats els mitjans que permetrien d'accelerar llur ritme de creixement econòmic i social. El desarmament implica la desaparició de les bases militars estrangeres i l'evacuació de totes les tropes que les ocupen, amb la qual cosa serien ajudats els pobles que lluiten per llur independència nacional. El desarmament ha

d'ésser general, complet i sota estricte control internacional. No pot haver-hi desarmament sense control, ni control sense desarmament.

Hem estudiat profundament els obstacles que dificulten la realització del desarmament; sabem que aconseguir-lo serà difícil. Hi ha els qui s'oposen inclusivament, a tota negociació; els uns per incomprensió i per inèrcia, els altres per a defensar llurs interessos privats, uns altres, en fi, per ambició militar. Nogensmenys, estem convençuts que es poden superar tots aquests obstacles. En qualsevol pla de desarmament es poden trobar punts febles, però entenem que posar-se d'acord sobre un compromís acceptable per a tots és millor que no pas continuar la cursa de l'armament. L'experiència demostra que el desarmament no pot arribar per si sol; creure-ho seria una il·lusió perillosa. Es impossible confiar únicament en els diplomàtics i, especialment, en els militars que prolonguen la discussió un any darrera l'altre.

Sols els esforços dels pobles de tots els països podran obligar els estadistes a trobar una solució. Les protestes individuals, per més que siguin nombroses, no són eficaces. Ha arribat l'hora de crear un poderós moviment d'oposició popular a la cursa per l'armament i als preparatius de guerra.

Si durant els 17 anys darrers la humanitat ha pogut escapar als horrors d'una guerra nuclear, això es deu als creixents esforços dels pobles per la pau. Però veiem clarament que són massa nombrosos els qui encara queden fora de la lluita contra la

curso d'armaments. Als qui encara no prenen consciència dels perills d'una guerra nuclear, als qui encara no han comprès tota la gravetat de la seva amenaça ni s'adonen de la part de responsabilitat que els incumbeix en la defensa de la pau, a tots ells els diem: "Obriu els ulls davant els perills que s'alcen damunt nostre, ingresseu en els rengles dels qui lluiten pel desarmament".

El temps apressa. Si no muntem la vigilància, demà podran trobar-se armes termònuclears en els arsenals de desenes de països, ensems que el perfeccionament dels coets i d'altres mitjans de transport de les dites armes en podrà impossibilitar el control.

Ens oposem resolutament a tot assaig de bombes nuclears i d'artefactes semblants, tant pel perill que enclou per a la vida i la salut de la nostra generació i de les generacions venidores, com perquè incrementa la cursa d'armaments.

Cridem els Governos de totes les potències nuclears. Els demanem que es posin d'acord sense dilació per tal de renunciar als experiments d'armes nuclears i per tal de subscriure una convenció que acabi per sempre amb tots els assaigs, tan en l'atmosfera com a l'espai ultraatmosfèric, en el subsòl i a l'aigua.

Aquest acord seria un primer pas vers la prohibició i l'eliminació total de les dites armes i dels vehicles que les transporten. El nostre objectiu principal i urgent consisteix

a aconseguir que els governs signin un tractat de desarmament general i complet sota un estricte control internacional. Per això, amb el fi d'arribar a un tractat el més aviat possible, demanem que siguin adoptats mètodes que promoguin la discussió dels tres plans de desarmament formulats fins ara.

Sota la pressió de l'opinió pública i gràcies a l'acció dels Estats no compromesos, les posicions de les principals potències negociadores s'han atansat en una certa mesura sobre els principis del desarmament. Greus divergències, emperò, mantenen les negociacions en un atzucac. Mentre els pobles no intensifiquin llurs esforços no es podrà arribar a cap tractat.

Toca a les forces de la pau donar exemple, promoure una millor comprensió entre elles i dissipar la desconfiança que massa sovint les divideix. Entenem que el Congrés ha contribuït poderosament a aquest objectiu. Ara, cal que, a cada país, cada organització trobi els mitjans adequats per a continuar l'obra que hem emprès en comú. Els qui romanen passius perjudiquen la causa de la pau. Fer aprovar el dia en què la humanitat serà alliberada de l'amenaça de mort nuclear, depèn del nostre esforç. ¡Els qui volem la pau som molt nombrosos! Si actuem tots i si tots actuem conjuntament i fraternalement podrem obrir el camí vers el nostre gran objectiu comú: el manteniment de la pau.

Moscú, 14 de juliol del 1962.

CONGRES MUNDIAL PEL DESARMAMENT I PER LA PAU

CRIDA DE LA DELEGACIÓ ESPANYOLA

LA NOSTRA delegació, els components de la qual representaven diferents opinions polítiques i diversos sectors socials, ha participat activament a les deliberacions del Congrés i ha arribat a un criteri comú.

La delegació aprovà unànimement el "Missatge als pobles del món", adoptat en el Congrés Mundial pel Desarmament i per la Pau.

La nostra veu es va unir a la de tot el Congrés per a proclamar que el Desarmament és possible i imperiosament necessari.

Una guerra nuclear, amb els mitjans amb què avui compten els exèrcits, significaria la mort de centenars de milions d'éssers i la destrucció de béns incalculables, a tots els països. Espanya no escaparia a l'hecatombe, donades la política bel·licista del govern i l'existència de bases militars estrangeres en el territori nacional.

La delegació espanyola crida tots els ciutadans del nostre país a considerar el perill immens que representen els assaigs nuclears i a sumar-se a la demanda que tals assaigs cessin, com a primera mesura vers la prohibició i la total eliminació de les armes nuclears, vers el desarmament general i complet.

El "Missatge als pobles del món" aprovat en el Congrés diu encertadament: "Fer apropar el dia en què la humanitat serà alliberada de l'amenaça de mort nuclear, depèn del nostre esforç". Nosaltres cridem tots els espanyols a actuar per tal de contribuir a conjurar l'amenaça, amb una clara consciència del perill. Es urgent. El temps apressa.

La vida d'Espanya està lligada al triomf de la pau del món. El camí per a assolir-ho és el desarmament general i total. Cap espanyol no ha de romandre passiu.

Exigim tots, doncs, la cancel·lació dels perillous convenis militars amb els Estats Units, la immediata supressió de les bases estratègiques del nostre territori. Hem d'aconseguir l'aplicació d'una política exterior independent que no comprometi ni el present ni l'esdevenidor del nostre país.

Espanya entera ha d'unir la seva veu i la seva acció al clam i a l'acció universals pel desarmament i per la pau. El desarmament i la pau són l'única via per a impedir la mort en l'infernall engranatge de la guerra atòmica.

Moscú, 14 de juliol del 1962.